

ARTHUR SCHNITZLER

ANATOL
•
LA MEGALOMANIA
D'ANATOL

TRADUCCIÓ DE FELIU FORMOSA

Institut del Teatre

Diputació de Barcelona

Arthur Schnitzler (Viena 1862-1931), neuròleg, narrador i dramaturg austríac, pertanyia a una família acomodada de la burgesia jueva, d'influència tan determinant a la vida cultural vienesa. El seu pare i el seu germà foren metges de prestigi ben reconegut, i ell mateix cursà la carrera de medicina; un cop doctorat, però, aviat deixà d'exercir la professió per dedicar-se a l'escriptura. Com el seu compatriota i coetani Sigmund Freud (ambdós psicoanalistes i fortament protestats), esdevingué un gran coneixedor de l'ànima humana. A les seves novel·les, narracions, drames, comèdies i monodrames (el gènere preferit per l'autor) descobreix la «miserable realitat moral, sexual, social i política, resumida en la paraula decadència, sota les aparences meravelloses de l'Imperi austrohongarès en els seus darrers temps», i el seu humor i la seva versatilitat mai no amaguen la profunda desil·lusió, el nihilisme i la desesperança. De l'obra dramàtica d'Arthur Schnitzler destaquem *Anatol*, *Flirteig*, *Professor Bernhardt*, *El personatge sobreexcitat*, *Dos quarts de dues*, *El camí solitari*, *El gran teatre de Wurstel* i les dues obres ja publicades per l'Institut del Teatre: *La ronda* i *La Cacatua Verda*.

ARTHUR SCHNITZLER

ANATOL

LA MEGALOMANIA
D'ANATOL

TRADUCCIÓ DE FELIU FORMOSA
PRÒLEG D'ADAN KOVACSICS

Institut del Teatre

Diputació de Barcelona

INSTITUT DEL TEATRE
DE LA DIPUTACIÓ DE BARCELONA
Director: Pau Monterde

BIBLIOTECA POPULAR DE TEATRE CLÀSSIC UNIVERSAL
Director de la col·lecció: Josep M. Carandell

Comissió de Publicacions:
Montserrat Álvarez-Massó
Carles Batlle
Sergi Belbel
Josep M. Carandell
Francesc Castells
Feliu Formosa
Jaume Melendres
Pau Monterde
Francesc Rodellas

Títols originals: *Anatol* i *Anatols Größenwahn*
© d'*Anatol*, S. Fischer Verlag, Berlín 1895
© d'*Anatols Größenwahn*, S. Fischer Verlag, Frankfurt 1955
© de la traducció: Feliu Formosa, 1998
Disseny gràfic: SDD

Primera edició: febrer, 1998

Propietat d'aquesta edició (incloent-hi el disseny de la coberta):
Institut del Teatre de la Diputació de Barcelona
Carrer de Sant Pere més baix, 7. 08003 Barcelona
Telèfon: 268 20 78. Fax: 268 10 70

Impressió: Liberdúplex, s.l.
Dipòsit legal: B-3415-1998
ISBN: 84-7794-540-3

Exemplar no venal

L'ANATOL D'ARTHUR SCHNITZLER

Arthur Schnitzler (1862-1931), juntament amb Hugo von Hofmannsthal, Felix Salten, Hermann Bahr, Richard Beer-Hofmann i Peter Altenberg, va ser un dels representants més significatius del modernisme vienès. Fins i tot podríem dir que, després de diversos processos de destil·lació, queden ell i Hofmannsthal com els més universals d'aquests escriptors modernistes. Amb tot, hi ha alguna cosa que aparta Schnitzler d'aquést corrent literari tan centrat en el fet estètic. La seva obra és analítica; la seva anàlisi se centra en la «vida» i té per tant un fort component moral; les qüestions estètiques semblen ocupar un rang secundari. Per què és associat, doncs, amb el modernisme? Perquè, si bé es va mantenir allunyat de la preocupació exclusiva pel fet estètic, sí que es va interessar d'una manera prioritària, sobretot durant els primers anys d'activitat artística, per l'actitud «estètica» davant la vida. Els seus personatges centrals són «estetes de la vida», «artistes», apassionats del moment.

La relativa distància i independència de Schnitzler respecte als postulats esteticistes del modernisme tenen evidentment els seus motius biogràfics. Schnitzler va arribar relativament tard a la literatura, després d'una lluita àrdua contra els desigs del seu pare i contra les seves pròpies debilitats en el camp de la medicina. El pare, Johann Schnitzler, cèlebre laringòleg nascut a Budapest i fundador de la

Policlínica vienesa, va impulsar també la carrera medico-científica del seu fill. Aquest es va mantenir durant anys sota la tutela del pare i va seguir el camí que aquest li dissenyava, malgrat els dubtes i els rebuigs. «El rebuig de la medicina... s'ha intensificat de tal manera... que temo molt seriosament pel meu futur en aquest camp.» (*Diari*, 1 de maig de 1886). Aquest mateix any, Arthur Schnitzler anota: «Escenes desagradables a casa. El meu pare em retreu la meva escassa dedicació al treball científic.» Sigui com sigui, el 1885 és ja doctor en medicina i passa a ser metge assistent a l'Hospital General de Viena i a la Policlínica del seu pare. El 1886 és assistent del psiquiatre Theodor Meynert i, a partir del gener de 1887, redactor en cap d'*Internationale Klinische Rundschau*, la revista mèdica fundada pel seu progenitor. El 1889 publica el tractat *Sobre afonia funcional i el seu tractament mitjançant la hipnosi i la suggestió*. Com podem veure, el seu interès es desplaça cada vegada més cap a temes psicològics. Alhora, havia realitzat i publicat ja alguns treballs literaris: *L'aventura de la seva vida* (1888), *L'altre* (1889), *El meu amic Ypsilon* (1889). Per aquestes dates estableix contacte amb els escriptors modernistes citats més amunt i entra a formar part del cercle que es reuneix al Cafè Griensteidl i que constitueix el grup anomenat Jung-Wien (Jove Viena). A aquesta època concreta pertany l'elaboració de la peça que seria l'obra constituent del seu treball literari: *Anatol*. Hi va treballar entre els anys 1889 i 1892, i li va suposar la consolidació com a escriptor.

Amb tot, no és només l'època de la irrupció d'Arthur Schnitzler dins el món literari i del seu alliberament gradual respecte als projectes paternals, sinó també la de la cristallització del seu interès analític per l'eròtic, que transcorre en paral·lel amb les seves aventures amoroses. El 1886, Schnitzler va conèixer Merano Olga Waissnix³, propietària de l'Hotel Thalhof de Reichenau, poblet situat als contra-

forts dels Alps, al sud de Viena. La relació que s'estableix és la d'un amor platònic i d'amistat secreta, sobretot perquè el marit d'Olga es mostra summament possessiu i amenaça fins i tot amb un duel. L'afer, llavors, adopta un caràcter principalment epistolar, amb el qual ella, confiada en el talent de Schnitzler, l'estimula a emprendre la carrera literària. Aquesta relació desproveïda de sexualitat es reflecteix en *Anatol*, a la peça «Compres de Nadal» («...en aquest petit món només m'estimen, i en el gran només em comprenen... Vostè sap molt bé que...»); també s'hi reflecteix la relació, molt diferent, que Schnitzler va tenir amb la brodadora Jeanette Heeger, a qui va conèixer pel setembre del 1887 al carrer (vegeu Ulrich Weinzierl, *Arthur Schnitzler*, 1994). Ella té vint-i-dos anys. Schnitzler, enamorat de la sensualitat i gelós del passat de Jeanette, la maltracta. Jeannette apareix a la peça «Episodi», d'*Anatol*, com «la noia amb els dits plens de punxades». («MAX: Saps què se n'ha fet? ANATOL: Més tard la vaig tornar a trobar... Era la dona d'un ebenista. MAX: De debò? ANATOL: Sí, així acaben aquestes noies amb els dits plens de punxades. Les estimen a la ciutat i es casen al suburbi.») El 1893, Jeannette s'ha separat i es dedica a la prostitució. Segons que ho conta Schnitzler al seu *Diari*, se la va trobar una nit mentre passejava. «Ella em va cridar: Arthur! Escolta! Escolta! Jo vaig continuar caminant sense girar-me.» Parallelament a l'embolic amorós amb Jeannette, Schnitzler s'entenia també amb l'actriu Mizi Glümer, a qui perseguia també amb la seva gelosia. Alhora, però, veia la relació amb la fredor pròpia d'un metge. Un poema de l'època acaba amb aquestes paraules: «ja conec el final; acabarà com sempre, amb fàstic i engany». Mizi Glümer quedaria reflectida en el personatge de Fanny Theren de *Conte*.

Aquesta presència de l'element autobiogràfic a *Anatol* (es va arribar a dir fins i tot que Schnitzler era idèntic al personatge central) no ens ha de fer oblidar, amb tot, el fet

que amb la figura d'Anatol es crea un tipus, i que és aquest tipus el que confereix solidesa i categoria a la peça. Referint-se a una altra obra, concretament a *La ronda*, Schnitzler escriu el 1897 a Olga Waissnix: «He dedicat tot l'hivern a escriure una sèrie d'escenes totalment impublicables que no tenen un gran valor literari, però que, en un parell de segles, projectaran una llum especial sobre una part de la nostra cultura.» És precisament aquesta aspiració a plasmar una realitat, a reflectir una època i una cultura allò que també observem en *Anatol*. Com comenta György Lukács, qualsevol «jovenet burgès» s'hi podia sentir identificat (*Neuere deutsche Literatur*, 1964). No es tracta únicament de transmetre i descriure les sensacions i reaccions personals (que és allò que Schnitzler fa magistralment al seu diari), sinó d'«objectivar» dramàticament una substància individual i donar-li un caràcter típic i col·lectiu. De fet, una de les grans contribucions de Schnitzler a la literatura austríaca va ser precisament la creació de personatges tipus com Anatol o com la «dolça noia vienesa», una jove provinent d'algun barri obrer o petitburgès i abocada a un destí tràgic (ja presentada a *Anatol*, concretament a la peça «Compres de Nadal», la seva figura més representativa és la Christine d'*Aventures amoroses*). Aquesta tendència de Schnitzler a l'objectivació s'explica també pel fet que era un gran dramaturg i prosista, però un líric força mediocre.

El personatge d'Anatol és el clàssic representant de la «forma de vida impressionista» (vegeu Ernst L. Offermars, *Arthur Schnitzler*, 1973). El mateix Schnitzler, a *Aforismes i observacions*, comenta: «En certa manera, l'ànima d'algunes persones sembla consistir en uns elements aïllats que mai no s'agrupen entorn d'un centre i que són incapaços, per tant, de formar una unitat. L'home sense nucli viu així en una immensa soledat de la qual mai no és del tot conscient. A la majoria de les persones elç manca un nucli en aquest sentit...» La seva existència només consisteix, de fet,

en «una successió de moments aïllats». Per això «qui viu únicament en el present té només el moment, o sigui, res». Tot allò que existeix és relatiu i passa a ser un pur «estat d'ànim». En aquesta subjectivitat radical del «tipus impressionista», ni tan sols el «jo» serveix de referència, per tal com és tan sols una suma de percepcions que s'estableixen per un moment a la persona i que, al cap d'un instant, es dissolen i donen peu a una altra «constel·lació» (vegeu Hartmut Scheible, *Schnitzler*, 1976). Max Picard assenyala el següent: «Dins l'impressionisme, allò que és absolut s'aconsegueix mitjançant la suma monstruosa d'allò que és relatiu» (*Das Ende des Impressionismus*, 1920). La recerca de la vivència esdevé l'eix de la vida de la persona, però d'una manera no exempta de passivitat: «Només he adquirit l'art de viure al màxim amb un mínim desplegament d'experiències externes.» Aquesta frase reflecteix tot un personatge.

A aquest tipus psicològic li correspon també una estructura formal determinada. És la «peça en un acte» i el «cicle de peces en un acte». Els actes que componen *Anatol* són intercanviables, no impliquen doncs un ordre ni una evolució. Cadascun d'ells constitueix una unitat, amb una història i una idea central pròpies, i no és pas casual que una gran part d'aquests textos es publicuessin i s'estrenessin inicialment per separat: *La pregunta al destí* i *Matí de boda d'Anatol* van ser publicats el 1890, *Pedres commemoratives* i *Compres de Nadal* el 1891. El cicle complet, amb el pròleg de *Loris* (Hugo von Hofmannsthal) va ser editat el 1892. Així mateix, *Sopar de comiat* va ser estrenat el 1893 (Bad Ischl), *La pregunta al destí* el 1896 (Leipzig), *Compres de Nadal* i *Episodi* el 1898 (Leipzig) i *Matí de boda d'Anatol* el 1901 (Berlín).

Schnitzler va anar elaborant tant la forma d'aquesta estructura psicològica (que culminarà a *La ronda*) com el seu costat moral, que va desembocar a *El camí solitari*, on la fi-

gura de Julian és una mena d'Anatol que, obligat per les circumstàncies, assoleix un cert grau de maduresa moral. Julian defineix la seva joventut com «una embriaguesa de tendresa, de passió i fins i tot de poder». (Vegeu també Anatol: «La tinc en poder meu».) La seva situació és la d'una recerca contínua d'aquests estats d'«embriaguesa» i la caiguda i la monotonia subsegüents. Tot aquest ritme no es pot desvincular de la sexualitat, que en el cas de Schnitzler representa un paper fonamental. Les peces en un acte (de les quals es componen tant *Anatol* com *La ronda*) giren, en efecte, al voltant d'un sol acte, el sexual.

Hi ha en *Anatol* percepcions d'una gran brillantesa. Schnitzler era un gran aforista, i això es reflecteix sens dubte a l'obra, i un mestre de les rèpliques brillants i agudes: «ANATOL: ...És que t'han fet una proposta de matrimoni? ANNIE: Oh, si es tractés d'això..., no hi hauria cap motiu per deixar-te.» («Sopar de comiat»). «ANATOL: ...I avui a les dues em caso. MAX: Amb una altra. ANATOL: És clar: sempre ens casem amb una altra.» («Matí de boda d'Anatol»). «ANATOL: ...En cada dona busqueu la *cocotte*, i jo, en cada *cocotte*, he buscat la dona! («La megalomania d'Anatol»). «BERTA: Espero trobar-me amb un vell amic i se'm torna groller com un amant!» («La megalomania d'Anatol»). En certa manera, s'ha impregnat d'Oscar Wilde, però hi afegeix un element particularment austríac: l'omnipresència barroca de la mort, de la transitorietat, de la malenconia, de la derrota. Podríem dir que, als focs d'artifici mentals i lingüístics d'Oscar Wilde, s'han afegit unes gotes de mort. Per una banda hi ha la plenitud, la sexualitat, el domini, el poder; per l'altra, hi ha la soledat. A la figura d'Anatol hi ha una soledat inherent: en el fons no pot suportar cap «altre», cap ésser «autònom» al costat seu. Utilitza els altres, els deixa caure, i l'únic ésser amb qui pot compartir alguna cosa és una mena d'*alter ego*, Max. Sala, personatge fonamental d'*El camí solitari*, assenyala, en par-

lar de persones com Anatol, que són «déus per la gràcia de l'instant... i de vegades alguna cosa menys que éssers humans».

Aquesta presència de la mort fa d'Anatol un personatge rodó, que es troba ben lluny de ser simplement una figura divertida, frívola i lleugera. El treball de la consciència ja introdueix la mort («Mentre sento el càlid alè de la seva boca a la meva mà, ja ho visc tot en el record.»). Hi ha en ell alguna cosa de profundament destructiu i autodestractiu. Aquest caràcter que només viu dins l'instant, no es projecta cap al futur. L'absència de futur fa també que el seu reflex en l'altre sigui nul (vegeu el personatge de Bianca a «Episodi»: d'aquí l'autodestrucció. No deixa res, no llega. D'altra banda, però, destrueix. A «Pedres commemoratives» obliga Emilie a desprendre's del seu passat.

La personalitat passiva i inactiva d'Anatol, que és la que imposa també l'estructura formal a l'obra, reflecteix així mateix la situació psicològica de les classes dominants de la monarquia austrohongaresa a la fi del segle XIX. La burgesia puixant i emergent topava en el seu ascens amb l'aristocràcia, la qual encara tenia a les seves mans els ressorts del poder social i polític. D'aquí ve que molts joves burgesos adoptessin les formes d'una noblesa ociosa que mantenia, amb tot, la seva autoritat i que els barrava el pas. Aquesta situació d'estancament, amb una barreja dins el poder entre una burgesia cada vegada més forta i una aristocràcia que li barrava el pas i amb la qual havia de buscar un compromís, va esclatar definitivament a la Primera Guerra Mundial. No solament el teatre de Schnitzler sinó també la prosa mostren com la joventut acaba destruïda pels grans (*La senyoreta Else*, *El retorn de Casanova*, etc.).

La mirada freda, analítica i alhora comprensiva de Schnitzler permet de veure aquest element letal de certes capes dominants de la monarquia. De fet, Schnitzler mai no va deixar d'escriure sobre la Viena monàrquica i de fi

de segle, fins i tot després de la Primera Guerra Mundial. La seva percepció minuciosa i desproveïda de prejudicis li va fer veure la brutalitat allà on les aparences eren de suavitat i amabilitat, d'elegància i simple frivolitat. Un dels seus grans amics de joventut va ser Richard Tausenau, que va ser precisament un dels models del personatge d'Anatol. Al seu diari (1883), Schnitzler parla d'una «nit divertida», però no comenta que el sifilític Tausenau va infectar l'amant d'un amic comú (vegeu Scheible, 1976). Trenta anys més tard, Schnitzler troba l'amic enganyat, convertit en un «paralític quequejant», i assenyala: «Sempre hem de veure centellejar un punyal per comprendre que hi ha hagut un assassinat.»

La capacitat schnitzleriana de veure el costat fosc, l'autodestrucció i la violència darrere la lleugeresa i la frivolitat ha impregnat decididament la literatura austríaca. S'observa al teatre, concretament a l'obra d'Ödön von Horvath, o en la diabòlica figura de *Herr Karl*, la creació de Helmut Qualtinger. Però aquesta línia arriba també fins a Ingeborg Bachmann, autora del cicle de *Formes de mort*, al qual pertanyen les novel·les *Malina*, *El cas Franza* i *Rèquiem per Fanny Goldmann* (aquestes dues últimes inacabades); hi tracta precisament dels crims que han desaparegut de la superfície de la societat per traslladar-se als «escenaris interns». Schnitzler, un dels autors més representats en tots els teatres de llengua alemanya, continua molt viu i present dins la literatura.

ADAN KOVACSICS

CRONOLOGIA

- 1862 Neix el 15 de maig a Viena, fill del catedràtic Johann Schnitzler (1835-1893), laringòleg i director de l'Allgemeine Wiener Poliklinik, i de Louise Schnitzler (de soltera Markbreiter, 1838-1911).
- 1865 Neix el seu germà Julius († 1939).
- 1867 Neix la seva germana Gisela († 1953).
- 1871-79 Estudia a l'Akademisches Gymnasium:
- 1879 Inicia els seus estudis de medicina a la Universitat de Viena.
- 1880 Primeres publicacions: «Cant d'amor de la ballarina» (poema) i «Sobre el patriotisme» (assaig), a *Der freie Landsbote*, Munic.
- 1885 Obté el títol de doctor en medicina. A partir de setembre, és metge assistent a l'Hospital General de Viena i a la Policlínica.
- 1886 Publica aforismes, textos breus i poemes a les revistes *Deutsche Wochenschrift* i *An der Schönen Blauen Donau*.
- 1887 Redactor de la *Internationale Klinische Rundschau*.
- 1888 Es publica *L'aventura de la seva vida*, peça en un acte (editor: O. F. Eirich, Viena). S'interessa per la hipnosi. Ajudant del pare a la Policlínica. Comença a treballar en el cicle d'*Anatol*.
- 1889 *Sobre l'afonia funcional i el seu tractament mitjançant la hipnosi i la suggestió* (a *Internationale*

- Klinische Rundschau*). Escriu *Amèrica*, *L'altre*, *El meu amic Ypsilon*.
- 1890 Schnitzler entra en contacte amb el grup literari Jung-Wien. Publica *El cant d'Alkandi*, *La pregunta al destí*, *Matí de boda d'Anatol*.
- 1891 Estrena de *L'aventura de la seva vida* a Viena. Publica: *El conte*, *Pedres commemoratives*, *Riquesa*, *Compres de Nadal*.
- 1892 Publica *Anatol* (amb un pròleg de *Loris*, pseudònim d'Hugo von Hofmannsthal).
- 1893 Mort del pare. Schnitzler deixa la Policlínica i obre una consulta privada. Estrena de *Sopar de comiat* (peça corresponent al cicle d'*Anatol*) a Bad Ischl i d'*El conte* a Viena (l'obra provoca el primer escàndol al voltant de Schnitzler).
- 1895 Estrena d'*Aventures amoroses* al Burgtheater de Viena.
- 1896 Estrena de *La pregunta al destí* a Leipzig. Visita Henrik Ibsen a Cristiania.
- 1897 Mor Olga Waissnix, amiga de Schnitzler.
- 1898 Estrena de *Compres de Nadal* a Viena i d'*Episodi* a Leipzig.
- 1899 Estrena de *La Cacatua Verda*, *Paracels* i *La companya*, al Burgtheater de Viena. Coneix Olga Gussmann (1882-1970), la seva futura muller.
- 1900 Publicació d'*El tinent Gustl* i de *La ronda* (dos-cents exemplars que no es posen a la venda).
- 1901 És desposseït del rang d'oficial per la publicació d'*El tinent Gustl*. Estrena de *Matí de boda d'Anatol* a Berlín. Publica *La senyora Berta Garlan*.
- 1902 Neix el seu fill Heinrich.
- 1903 Es publica *La ronda* en forma de llibre. El grup de teatre que estrena els diàlegs IV-VI de *La ronda* a Munic és sancionat pel govern. Schnitzler es casa amb Olga Gussmann.

- 1904 Estrena d'*El camí solitari* a Berlín. És prohibida l'edició de *La ronda* a Alemanya. Estrena d'*El valent Kassian* a Berlín (direcció: Max Reinhardt). *La casa Delorme*, l'estrena de la qual també era prevista, és prohibida per la censura.
- 1906 *La crida de la vida* s'estrena a Berlín.
- 1908 Li és concedit el premi Grillparzer per la comèdia *Entreacte*.
- 1909 Naixement de la seva filla Lili.
- 1910 Estrena del cicle *Anatol* (sense *Pedres commemoratives* i *Agonia*).
- 1911 Estrena de la tragicomèdia *Terra estrangera* (el 14 d'octubre a Berlín, Breslau, Munic, Hamburg, Praga, Leipzig, Hannover, Bochum i Viena).
- 1912 S'estrena la comèdia *Professor Bernhardi* a Berlín. La censura pròhibeix l'obra a Àustria. *La ronda* s'estrena a Budapest (en versió hongaresa).
- 1916 Estrena de *Pedres commemoratives*, del cicle *Anatol*.
- 1917 Estrena de *Fink i Fiederbusch* a Viena.
- 1918 S'estrena per fi *Professor Bernhardi* a Viena. Publicació d'*El retorn de Casanova*.
- 1920 Estrena de *La ronda* a Berlín.
- 1921 *La ronda* es representa a Viena, encara que després és prohibida per l'escàndol que s'organitza. També es produeixen tumults a Berlín (22 de febrer). La fiscalia berlinesa acusa d'escàndol públic la direcció del teatre (Kleines Spielhaus), el director i els actors. El 8 de novembre queden absolts. Divorci de Schnitzler. S'estrena una versió cinematogràfica d'*Anatol* als Estats Units (*The Affairs of Anatol*).
- 1922 Primera trobada amb Sigmund Freud.
- 1924 Estrena de la *Comèdia de la seducció* al Burgtheater de Viena. Publicació de *La senyoreta Else*.
- 1925 Publica *L'esposa del jutge* i *Relat d'un somni*.

- 1926 Rep l'«Anell» del Burgtheater. Darrera trobada amb Sigmund Freud. Publica *Joc a l'albada*.
- 1927 La seva filla Lili (que s'havia casat l'any anterior amb el feixista italià Arnaldo Capellini) se suïcida a Venècia.
- 1928 Publicació de la novel·la *Teresa*.
- 1931 Es publica el relat *Fugida a la foscor*. Arthur Schnitzler mor el 21 d'octubre a Viena a causa d'una hemorràgia cerebral.

ANATOL

INTRODUCCIÓ

LA PREGUNTA AL DESTÍ

COMPRES DE NADAL

EPISODI

PEDRES COMMEMORATIVES

SOPAR DE CÒMIAT

AGONIA

MATÍ DE BODA D'ANATOL

INTRODUCCIÓ

Tanques de teix, reixes altes,
Blasons ja mai més daurats,
Esfinxs lluint entre el broll...
... S'obren grinyolant les portes.
Amb cascades somnolents
I tritons endormiscats.
Rococó, amable i polsós,
Mireu-la... és la Viena
De l'any mil set-cents seixanta
Pintada pel Canaletto...
Estanys verds, foscos, tranquils,
Llisos, voltats de blanc marbre.
Al mirall de les ondines
Juguen peixos d'or i plata...
A les gesses retallades
Es projecten gràcils ombres
De troncs esvelts de baladres.
Les branques s'alcen fent cúpula
O s'abaixen fent fornícules
Per a rígides parelles
D'amants, herois i heroïnes...
Mormolant, de tres dofins
Raja aigua en tres conquilles...
Flors de castanyer, oloroses
Llisquen, brunzents i brillants
I s'ofeguen a les piques...
Rere una paret de teixos.
Hi ha violins, clarinets...

I semblen anar brollant
Dels amorets graciosos
Que seuen tot a l'entorn
Damunt la rampa tocant
Violins o trenant flors,
I les flors també els envolten
Vessant de vasos de marbre:
Llessamins, lilàs, violes...
Entre elles, dones coquetes
Assegudes a la rampa,
Monsenyors de violeta...
I damunt l'herba, als seus peus
I en coixins, sobre les grades:
Cavallers i capellans.
D'altres fan alçar altres dames
De perfumades lliteres...
S'obren pas entre les branques
Lluminàries que vibren
Damunt els caparrons rossos;
Als coixins virolats brillen,
Llisquen damunt grava i gespa,
Llisquen damunt l'entaulat
Que hem muntat per poc de temps.
Parres i raïm s'enfilen
Envoltant bigues esparses.
I entremig, plens de color,
Onegen tapets, tapissos...
I hi ha escenes pastorals
Audaçment entrellaçades,
Projectades gràcilment
Per Watteau... Una glorieta
En lloc d'escenari, el sol
Estival en lloc de llànties.
Representem, doncs, teatre,
Fem les nostres pròpies peces

Abans de temps madurades,
Dolces, tristes, la comèdia
De l'ànima, del sentir
Nostres, d'avui i d'ahir.
Belles fórmules de coses
Perverses, paraules llises,
Quadres policroms, secretes
Sensacions mig sentides,
Agonies, episodis...
Alguns ho escolten, no tots...
Alguns somien... o riuen,
N'hi ha que mengen gelats,
N'hi ha que parlen de coses
Molt galants... Clavells s'inclinen
Al vent, damunt altes tiges,
Clavells blancs, com un eixam
De papallons d'ales blanques...
I un gosset bolonyès lladra
Tot estranyat a un paó.

LORIS*
Tardor 1892

* Pseudònim d'Hugo von Hofmannsthal (1874-1929). (N. del t.)

LA PREGUNTA AL DESTÍ

ANATOL, MAX, CORA.

Cambrà d'ANATOL.

MAX: La veritat, Anatol, és que em fas enveja...

ANATOL somriu.

MAX: I t'haig de dir que em vas deixar de pedra. Fins ara, tot plegat m'havia semblat un conte de la vora del foc. Però quan ho he vist... Quan he vist com s'adormia davant els meus propis ulls... com ballava quan li deies que era una ballarina; com plorava quan li deies que s'havia mort el seu amant, i com perdonava un criminal quan la converties en una reina...

ANATOL: Sí, sí.

MAX: Veig que hi ha un màgic en tu.

ANATOL: En tots nosaltres.

MAX: És inquietant.

ANATOL: No m'ho sembla pas... No és més inquietant que la vida mateixa. Ni més inquietant que moltes coses a les quals ens ha costat molts segles arribar. ¿Com creus que es van sentir els nostres avantpassats quan, de cop i volta, van saber que la terra es movia? Segur que els devia rodar el cap.

MAX: Sí, però era una cosa que afectava tothom!

ANATOL: I si tornessin a descobrir la primavera? La gent tampoc hi creuria! Malgrat la verdor dels arbres, malgrat les flors i malgrat l'amor.

MAX: Et desvies de la qüestió. Tot això és parlar perquè sí. Amb el magnetisme...

ANATOL: Hipnotisme.

MAX: No, això és una altra cosa. Jo mai no em deixaria hipnotitzar.

ANATOL: Criaturades! Què té d'estrany que jo et mani que t'adormis i tu t'ajeguis tranquil·lament?

MAX: Sí, i després em diràs: «Vostè és un escura-xemenies», i jo m'enfilaré dins una xemeneia i en sortiré tot negre de sutge.

ANATOL: Home, això són bromes, és clar... L'important de la cosa és la seva aplicació científica... Però per desgràcia no hem arribat tan lluny.

MAX: Què vols dir?

ANATOL: Jo, que avui he pogut traslladar aquesta noia a cent mons diferents, ¿com puc conduir-me jo mateix a un altre món?

MAX: No és possible?

ANATOL: Ja ho he provat, si vols que et sigui franc. He passat un quants minuts mirant fixament aquest anell de brillants i m'he inspirat a mi mateix aquesta idea: Anatol, dorm! Quan et despertis, haurà desaparegut del teu cor el record d'aquesta dona que et fa tornar boig.

MAX: I quan t'has despertat, què?

ANATOL: Oh, és que no m'he arribat a adormir.

MAX: Aquesta dona..., aquesta dona?... O sigui, que encara estàs igual?

ANATOL: Sí, amic meu... encara! Sóc infeliç, sóc boig.

MAX: O sigui que encara estàs... ple de dubtes?

ANATOL: No..., no són dubtes. Sé que ella m'enganya! Quan la tinc penjada als meus llavis..., mentre m'acaricia els cabells..., quan ens trobem en plena felicitat... Sé que m'enganya.

MAX: Manies!

ANATOL: No!

MAX: Quines proves en tens?

ANATOL: Ho endevino... ho sento... i per això ho sé!

MAX: Una lògica ben estranya!

ANATOL: Sempre ens són infidels, aquestes dones. Forma part de la seva naturalesa... No ho saben... Així com jo necessito llegir dos o tres llibres alhora, aquestes dones necessiten viure dos o tres amors.

MAX: Però ella t'estima, no?

ANATOL: Infinitament... Però tant se val, això. M'és infidel.

MAX: I amb qui?

ANATOL: Què sé jo? Potser amb un príncep que l'ha seguida pel carrer, potser amb un poeta d'una casa de suburbi, un poeta que li ha somrigut des d'una finestra quan ella passava de bon matí.

MAX: Estàs sonat!

ANATOL: I quin motiu tindria per no ser-me infidel? És com totes. Estima la vida i no reflexiona. Quan li pregunto: «M'estimes?», ella diu que sí... i diu la veritat. I quan li pregunto: «M'ets fidel?», em torna a dir que sí... i torna a dir la veritat, perquè no es recorda dels altres... almenys en aquell moment. I després, hi ha alguna que t'hagi contestat: «Sí, amic meu, et sóc infidel»? Com arribar, doncs, a la certesa? I si m'és fidel...

MAX: Què?

ANATOL: Ho és per pura casualitat... En cap cas no pensa: Oh, li haig de guardar fidelitat, al meu estimat Anatol... En cap cas...

MAX: Però si t'estima?

ANATOL: Ah, que ets ingenu, amic meu! Sí això fos un motiu!

MAX: Doncs, què?

ANATOL: Per què jo no li sóc fidel? Si jo, aquesta dona, me l'estimo...

MAX: Sí! Però... tu ets un home!

ANATOL: L'estúpida frase de sempre! Sempre ens volem convèncer que les dones són diferents de nosaltres en

aquest aspecte! Sí, potser algunes... perquè la mare les té tancades a casa o els falta temperament... Nosaltres som exactament iguals. Si li dic a una: «T'estimo, a tu i no més a tu...», no tinc pas la sensació d'enganyar-la, encara que la nit anterior hagi reposat damunt el pit d'una altra.

MAX: Sí..., tu sí!

ANATOL: Jo..., sí! I tu, potser no? I ella, la meva adorada Cora, potser no? Oh, això em posa frenètic. Si caigués de genolls davant d'ella i li digués: «Tresor meu, criatura meva estimada..., t'ho perdono tot per endavant..., però digues la veritat...» De què em serviria? Em mentiria com abans... i jo em quedaria com abans. És que potser més d'una no m'ha suplicat: «Per l'amor de Déu! Digue'm... digue'm si de debò m'ets fidel! Ni una paraula de retret si no ho ets; però la veritat! L'haig de saber...» I què he fet, jo? Mentir... tranquil·lament, amb un somriure beatífic... amb la més pura de les consciències. Per què t'haig d'entristir, he pensat. I he dit: «Sí, àngel meu! Fidel fins a la mort.» I ella m'ha cregut i ha estat feliç!

MAX: I bé...

ANATOL: Però jo no crec ni sóc feliç! Ho seria, si hi hagués algun mitjà infal·lible per fer parlar aquestes criatures estúpides, dolces, odioses, o qualsevol altra manera de saber la veritat... Però no hi ha res més que l'atzar.

MAX: I la hipnosi?

ANATOL: Com?

MAX: Sí... la hipnosi... Vull dir que tu l'adorms i li engegues: «M'has de dir la veritat.»

ANATOL: Hm...

MAX: Me l'has de dir... Ho sents?

ANATOL: Em sembla estrany!

MAX: Però hauria de funcionar... I després li continues preguntant...: «M'estimes?... Estimes algú altre?... D'on vénis?... On vas?... Com es diu aquest altre?...» I així successivament.

ANATOL: Max! Max!

MAX: Què?

ANATOL: Tens raó!... Podríem ser uns màgics! Podríem embruixar una dona i treure-li de la boca unes paraules sinceres...

MAX: Ho vols fer? Et veig salvat! I no hi ha dubte que Cora és un subjecte adequat... Aquest mateix vespre pots saber si ets un home enganyat... o un...

ANATOL: O un déu!... Max!... Deixa'm abraçar-te!... Em sento com alliberat... Sóc tot un altre. La tinc en poder meu...

MAX: Realment, sento curiositat...

ANATOL: Com? Que potser tens dubtes?

MAX: Ah, els altres no podem tenir dubtes, oi? Només tu...

ANATOL: És clar!... Si un marit surt de casa seva on justament acaba de sorprendre la seva dona amb un amant, i un amic se li acosta amb aquestes paraules: «Em sembla que la teva dona t'enganya», ell no li contestarà: «Me n'acabo de convèncer»..., sinó: «Ets un canalla»...

MAX: Sí, sí, gairebé havia oblidat que el primer deure d'una bona amistat és... deixar que l'amic continuï amb les seves il·lusions.

ANATOL: Silenci!

MAX: Què passa?

ANATOL: No la sents? Li conec els passos quan ressonen tot just al rebedor.

MAX: No sento res.

ANATOL: Com es va acostant!... Pel passadís... (*S'obre la porta.*) Cora!

CORA, *des de fora*: Bona nit! Oh, no estàs sol...

ANATOL: És l'amic Max.

CORA, *entrant*: Bona nit! Ah, esteu a les fosques?

ANATOL: Tens raó, s'està fent fosc. Ja saps que això m'agrada.

CORA, *acariciant-li els cabells*: El meu petit poeta!

ANATOL: Cora, estimada!

CORA: De totes maneres, vaig a encendre el llum... si m'ho permets. (*Encén les bugies dels canalobres.*)

ANATOL, a MAX: No és encantadora?

MAX: Oh!

CORA: I què, com et va, Anatol?... I a vostè, Max?... Fa molta estona que xerreu.

ANATOL: Potser mitja hora.

CORA: Ah, ja. (*Es treu el barret i l'abric.*) I de què parlàveu?

ANATOL: De tot una mica.

MAX: De l'hipnotisme.

CORA: Oh, altra vegada l'hipnotisme! Ens farà tornar ximples a tots.

ANATOL: Potser...

CORA: Saps, Anatol? M'agradaria que m'hipnotitzessis algun dia.

ANATOL: Jo... a tu?

CORA: Sí, m'imagino que deu ser molt bonic. Si m'ho fas tu... és clar.

ANATOL: Gràcies.

CORA: Si fos un estrany... no, no ho voldria pas.

ANATOL: Molt bé, tresor meu... Si vols, t'hipnotitzo.

CORA: Quan?

ANATOL: Ara, aquí mateix.

CORA: Sí, sí... Què haig de fer?

ANATOL: Filla meva, només has de seure tranquil·lament en aquella butaca i tenir la bona voluntat d'adormir-te.

CORA: Oh, de bona voluntat no me'n falta.

ANATOL: Jo em poso aquí davant teu, tu em mires..., sí..., mira'm... Jo et passo la mà pel front i els ulls, així...

CORA: Sí, i què més...

ANATOL: Res... Has de voler adormir-te.

CORA: Escolta, quan em passes la mà pels ulls, tinc una sensació estranya...

ANATOL: Quieta..., no parlis... Dorm. Estàs molt cansada.

CORA: No.

ANATOL: Sí..., una mica cansada.

CORA: Una mica, sí...

ANATOL: Les parpelles et pesen... molt, molt. Gairebé no pots alçar les mans.

CORA, *en veu baixa*: És veritat.

ANATOL, *que continua passant-li la mà lleument pels ulls i el front, en to monòton*: Cansada..., estàs molt cansada... Ara dorm, filla meva... Dorm..., estàs molt cansada, dorm, dorm... (*Es gira a MAX, que està sorprès del que veu, i fa un gest de triomf.*) Estàs adormida..., els teus ulls s'han tancat... i no els pots obrir...

CORA vol obrir els ulls.

ANATOL: No pot ser... Dorms... Continua dormint tranquil·la..., així...

MAX, *que es disposa a preguntar alguna cosa*: Tu, escolta...

ANATOL: Silenci! (*A CORA:*) Un son profund..., molt profund. (*Mira una estona CORA, que respira d'una manera pausada i dorm.*) Així..., ara pots preguntar.

MAX: Només volia preguntar si dorm de debò.

ANATOL: Ja ho veus... Ara, esperem un moment. (*Dret davant d'ella, la mira amb tranquil·litat. Llarga pausa.*)

Cora!... Ara contestaràs les meves preguntes... Contesta'm... Com te dius?

CORA: Cora.

ANATOL: Cora, som al bosc.

CORA: Oh... al bosc... Que bonic! Els arbres verds... i els rossinyols.

ANATOL: Cora..., ara em diràs la veritat a tot el que et pregunti. Què faràs, Cora?

CORA: Diré la veritat.

ANATOL: Contestaràs sincerament les meves preguntes i, quan et despertis, ho hauràs oblidat tot. M'has entès?

CORA: Sí.

ANATOL: Ara, dorm... dorm tranquil·la. (A MAX:) Ara començaré a preguntar...

MAX: Escolta, quants anys deu tenir?

ANATOL: Dinou... Cora, quants anys tens?

CORA: Vint-i-un.

MAX: Ahà!

ANATOL: Pst..., és extraordinari... Però si sembles...

MAX: Oh, si ella hagués sabut que era tan bona mèdium!

ANATOL: La suggestió ha fet efecte. Continuaré fent preguntes! Cora, m'estimes? Cora..., m'estimes?

CORA: Sí.

ANATOL, *trionfant*: Ho sents?

MAX: Sí, però ara fes-li la pregunta fonamental: si és fidel.

ANATOL: Cora! (*Es gira.*) És una pregunta estúpida.

MAX: Per què?

ANATOL: No és manera de preguntar!

MAX: ...?

ANATOL: Haig de formular la pregunta d'una manera diferent.

MAX: A mi em sembla que és una pregunta prou precisa.

ANATOL: No, aquest és justament el seu defecte: que no és prou precisa.

MAX: Com vols dir?

ANATOL: Si li pregunto «M'ets fidel», potser ho entendrà en el sentit més ampli.

MAX: Com?

ANATOL: És que es podria estendre a tot... el passat... Pot ser que ella pensi en una època en què estimava un altre home... i llavors contestarà: «No».

MAX: Doncs seria ben interessant...

ANATOL: Gràcies... Ja sé que Cora s'ha relacionat amb algú altre abans que amb mi... Ella mateixa m'ho va dir una vegada: «Si hagués sabut que algun dia et trobaria a tu... llavors...»

MAX: Però no ho sabia.

ANATOL: No.

MAX: I pel que fa a la teva pregunta...

ANATOL: Sí, aquesta pregunta..., la trobo massa contundent, almenys formulada d'aquesta manera.

MAX: Doncs la pots fer així: «Cora, m'has estat infidel d'ençà que em coneixes?»

ANATOL: Hm..., això ja és diferent. (*Davant CORA.*) Cora, m'has estat... També és absurda.

MAX: Absurda?

ANATOL: Per favor!... Només cal imaginar de quina manera ens vam conèixer. Ni nosaltres mateixos podíem sospitar que algun dia ens estimaríem d'una manera tan fol·la. Els primers dies, tant ella com jo consideràvem tota aquesta història com una cosa passatgera. Qui sap...

MAX: Qui sap... què?

ANATOL: Qui sap si no va començar a estimar-me... justament quan deixava d'estimar un altre home... Quina història vivia aquesta noia el dia abans que jo la trobés, abans que ens diguéssim la primera paraula? Li era possible desfer-se'n així, sense més ni més? No es va veure forçada —dic: *forçada*— a arrossegar durant dies, potser setmanes, una antiga cadena?

MAX: Hm.

ANATOL: I encara aniré més lluny... Els primers temps només va ser un caprici per part d'ella... i també per part meva. Ni l'un ni l'altre ho consideràvem altra cosa. No ens demanàvem res més que una felicitat dolça i fugaç. Si en aquells temps va fer alguna cosa mal feta, què li puc retreure? Res... absolutament res.

MAX: Demostres una estranya indulgència.

ANATOL: No, de cap manera: però em sembla innoble aprofitar així els avantatges d'una situació momentània.

MAX: Això, evidentment, és pensar amb noblesa. Però jo t'ajudaré a sortir del conflicte.

ANATOL: ...?

MAX: Fes-li la pregunta d'aquesta manera: «Cora, d'ençà que m'estimes... m'ets fidel?»

ANATOL: Això sembla molt clar, sí...

MAX:... Bé.

ANATOL: Però no ho és gens.

MAX: Oh!

ANATOL: Fidel! Què vol dir exactament això de «fidel?»

Imagina't que ahir estigués viatjant en tren i que un senyor assegut davant d'ella li hagués tocat la punta del peu. Ara, amb aquesta estranya facultat mental que creix fins a l'infinit en el son, amb aquesta sensibilitat aguditzada que, sens dubte, posseeix una mèdiu en estat hipnòtic, podria ser que també això ho considerés una infidelitat.

MAX: Però, què dius?

ANATOL: I encara més, pel fet que ella coneix molt bé les meves idees, potser una mica exagerades, per les converses que hem tingut sovint sobre aquest tema. Jo mateix li he dit: «Cora, pel simple fet de mirar un altre home, comets una infidelitat amb mi.»

MAX: I ella?

ANATOL: Ella se'n reia i em preguntava com era possible que jo la cregués capaç de pensar en algú altre.

MAX: I en canvi, tu la creus...

ANATOL: Hí ha casualitats... Pensa que algun pocavergonya la segueix de nit i li fa un petó al coll.

MAX: Home... això...

ANATOL: Sí, sí, això no és del tot impossible.

MAX: O sigui, que no li vols fer la pregunta.

ANATOL: Oh sí... però...

MAX: Tots els teus arguments són absurds. Creu-me, les dones no ens entenen malament quan els preguntem si són fidels o no. Si ara li xiuxiueges a cau d'orella, amb una veu tendra i enamorada: «M'ets fidel?», ella no pensarà pas en la punta del peu de cap senyor ni en el petó

al coll de cap assaltant importú... sinó que pensarà només en allò que generalment entenem per infidelitat, i encara tindrà l'avantatge, si les respostes no són satisfactòries, de poder-li fer altres preguntes que ho aclarixin tot...

ANATOL: Així, vols que la interrogui sigui com sigui...

MAX: Jo?... Ets tu qui ho volies!

ANATOL: És que m'acaba de passar pel cap una altra cosa.

MAX: Què..., si es pot saber?

ANATOL: L'inconscient!

MAX: L'inconscient?

ANATOL: Vull dir que crec en unes circumstàncies inconscients.

MAX: Vaja.

ANATOL: Unes circumstàncies que es poden produir per elles mateixes, però que també poden ser provocades artificialment... amb uns recursos que atordeixin i embriaguïn.

MAX: Si no t'expliques una mica més a fons...

ANATOL: Imagina't una cambra a mitja llum, acollidora.

MAX: A mitja llum..., acollidora... Sí, m'ho imagino.

ANATOL: I en aquesta cambra, ella... i algú altre, qualsevol.

MAX: Sí, i ella, com hi ha arribat? Com hi ha entrat?

ANATOL: Això, de moment, ho deixo de banda. Hi ha pretextos... Prou! Són coses que poden passar. Bé... Unes copes de vi del Rin..., un aire estranyament sufocant que pesa damunt tot plegat, una aroma de cigarrets, tapissos perfumats, la claror difosa d'un llum de vidres translúcids i unes cortines vermelles... Soledat... silenci... només el mormol d'unes paraules tendres...

MAX: ...!

ANATOL: Altres dones hi han sucumbit! Millors, més senceres que ella!

MAX: Sí, molt bé, però continuo sense veure com es pot conciliar el concepte de fidelitat amb el fet que ella es

trobi amb un altre dins una cambra com la que descrius.
ANATOL: Hi ha coses que són un enigma...

MAX: Sí, amic meu, però ara tens davant teu la solució d'un d'aquells enigmes que ha fet trencar el cap a les ments més preclares; només cal que parlis i sabràs tot el que vols saber. Una pregunta, i sabràs si ets un dels pocs que són estimats d'una manera exclusiva; podràs saber on és el teu rival i per què ha aconseguit una victòria damunt teu... I no pronuncies aquesta paraula!... Pots fer lliurement una pregunta al destí, i no la fas! Et tortures dia i nit; donaries la meitat de la teva vida per la veritat, i ara que la tens als teus peus, no t'ajups a collir-la! I per què? Doncs perquè pot resultar que una dona que estimes sigui realment com han de ser *totes* les altres, d'acord amb la idea que en tens... i perquè t'estimes mil vegades més la teva il·lusió que la veritat. Prou d'aquest joc. Desperta aquesta noia i acontenta't amb l'orgullosa consciència d'haver pogut fer un miracle.

ANATOL: Max!

MAX: És que potser no tinc raó? No saps tu mateix que tot el que m'has dit eren subterfugis. Frases buides amb les quals no podies enganyar-te ni enganyar-me a mi?

ANATOL, *ràpid*: Max..., et dic que sí que ho vull; vull fer-li la pregunta.

MAX: Ah!

ANATOL: Però..., no t'enfadis..., no davant teu!

MAX: No davant meu?

ANATOL: Si haig de sentir la terrible notícia, si em contesta: «No, no t'he estat fidel», haig de sentir-ho jo sol. Ser desgraciat és la meitat de la desgràcia; ser compadit és la desgràcia completa. I no ho vull! Ets el meu millor amic, i precisament per això no vull que els teus ulls em mirin amb aquella expressió de llàstima que només diu a la víctima: «Que n'ets, d'infeliç!» I potser hi ha encara una altra raó... Potser em fa vergonya que hi siguis davant.

La veritat la sabràs igualment, perquè et prometo que, si m'ha enganyat, serà l'última vegada que m'hauràs vist amb aquesta dona. La deixaré, si ho ha fet. Però no vull que ho sentis amb mi. No ho podria suportar. Ho entens?

MAX: Sí, amic meu. (*Li estreny la mà.*) Et deixo sol amb ella.

ANATOL: Amic meu! (*L'acompanya a la porta.*) No trigaré ni un minut a cridar-te. (*MAX se'n va.*)

ANATOL, *davant de CORA, mirant-la llargament*: Cora! (*Mou el cap i es posa a caminar nerviosament per la cambra.*) Cora! (*S'agenolla davant d'ella.*) Cora! La meva dolça Cora! Cora! (*S'aixeca, decidit.*) Desperta't i besa'm.

CORA, *que s'alça, es frega els ulls i es llança al coll d'ANATOL*: Anatol! He dormit molta estona?... On és Max?

ANATOL: Max!

MAX, *venint de la cambra del costat*: Aquí em teniu!

ANATOL: Sí, has dormit bastant... i has parlat en somnis.

CORA: Per l'amor de Déu! No he dit pas res de mal?

MAX: Només ha contestat les seves preguntes.

CORA: I què m'ha preguntat?

ANATOL: Mil coses...

CORA: I ho he contestat tot? Sempre?

ANATOL: Sempre.

CORA: I no es pot saber el que m'has preguntat?

ANATOL: No, no es pot saber! I demà tornaré a hipnotitzar-te!

CORA: Oh no! Mai més! És cosa de bruixes. Et fan preguntes, i quan et despertes, no saps res de res. Segur que he dit una pila de bestieses.

ANATOL: Sí..., per exemple, que m'estimes.

CORA: De debò?

MAX: No s'ho creu! Aquesta sí que és bona!

CORA: Però, mira..., això també t'ho puc dir desperta!

ANATOL: Àngel meu! (*Abraçada.*)

MAX: Bé, senyors... Adéu-siau!

ANATOL: Ja te'n vas?

MAX: Me n'haig d'anar.

ANATOL: No t'ho prenguis malament, si no t'acompanyo.

CORA: A reveure.

MAX: De cap manera. (*A la porta:*) Una cosa tinc clara: que les dones menteixen fins i tot hipnotitzades... Però sou feliços... i això és l'única cosa que interessa. Adéu-siau, fills meus. (*No el senten, perquè s'estrenyen en una abraçada plena de passió.*)

TELÓ

COMPRES DE NADAL

ANATOL, GABRIELE.

Nit de Nadal. Són les sis de la tarda. Lleugera nevada. Carrers de Viena.

ANATOL: Senyora, senyora!

GABRIELE: Com?... Ah, és vostè!

ANATOL: Sí!... Anava darrere seu. Em fa patir veure-la arrossegar aquesta pila de coses. No em vol passar els paquets?

GABRIELE: No, no, moltes gràcies. Els puc dur tota sola!

ANATOL: Però, per favor, senyora! No m'ho posi tan difícil, una vegada que vull ser galant...

GABRIELE: Molt bé... tingui, aquest...

ANATOL: Però això no és res... Doni-me'n més... Així... Aquest... i aquest també...

GABRIELE: Prou, prou... És massa amable!

ANATOL: Una vegada que puc ser-ho! És una sensació tan agradable!

GABRIELE: Però només ho demostra al carrer... i quan neva.

ANATOL: ...I en plena nit... i quan per casualitat és Nadal... no?

GABRIELE: És un miracle que es deixi veure!

ANATOL: Sí, sí... Vol dir que aquest any ni tan sols li he fet la meva visita de rigor.

GABRIELE: Sí, això és, més o menys, el que volia dir.

ANATOL: És que aquest any, senyora, no em dedico a fer visites... No en faig cap! I... el seu marit, com està? I què fan les seves esplèndides criatures!

GABRIELE: Aquestes preguntes, se les pot estalviar! Em consta que tot això li interessa ben poc!

ANATOL: És inquietant trobar-se amb una dona que coneix tant els homes!

GABRIELE: A *vostè*... sí que el conec!

ANATOL: No tan bé com jo voldria.

GABRIELE: I si deixés estar aquestes insinuacions?

ANATOL: No puc, senyora!

GABRIELE: Torni'm els paquets!

ANATOL: No ens enfadem..., no ens enfadem!... Ja faré bondat... (*Continuen caminant en silenci.*)

GABRIELE: Bé..., digui alguna cosa, no?

ANATOL: Sí... però la seva censura és tan severa...

GABRIELE: Expliqui'm alguna cosa. Feia una eternitat que no ens vèiem, oi?... A què es dedica?

ANATOL: A res, com de costum!

GABRIELE: A res?

ANATOL: No faig res de res.

GABRIELE: Em sap greu per *vostè*.

ANATOL: Bah! Això, a *vostè*, li és ben igual.

GABRIELE: Com pot afirmar-ho?

ANATOL: Per què malgasto així la meva vida?... Qui en té la culpa? Qui?

GABRIELE: Torni'm els paquets!

ANATOL: No he donat la culpa a ningú... Feia la pregunta així, sense més ni més.

GABRIELE: Encara es passa els dies passejant?

ANATOL: Passejant! Ho diu amb un to de menyspreu! Si no hi ha res de més bonic! En aquesta paraula, hi ha una falta de previsió que em sembla magnífica! Però avui no va pas amb mi! Avui estic ocupat, senyora... Tan ocupat com *vostè*!

GABRIELE: Què diu?

ANATOL: També faig les meves compres de Nadal.

GABRIELE: *Vostè*!?

ANATOL: Però no trobo res que em sembli apropiat! I en canvi fa setmanes i setmanes que passo les tardes mirant

aparadors per tots els carrers!... Els botiguers no tenen bon gust ni imaginació.

GABRIELE: És el comprador qui n'ha de tenir! I un home com vostè, amb tan poca feina, ho pensa i es decideix tot sol... i els seus obsequis els encarrega ja a la tardor...

ANATOL: Ah, no sóc home per a aquestes coses! ¿És que a la tardor ja es pot saber a qui regalarem alguna cosa per Nadal? I ara només falten un parell d'hores per posar l'arbre i jo encara no en tinc ni idea... ni idea...!

GABRIELE: Vol que l'ajudi?

ANATOL: Senyora... Vostè és un àngel... Però no em prengui els paquets...

GABRIELE: No, no...

ANATOL: Un àngel, si puc expressar-ho així! És bonic... Àngel!

GABRIELE: Vol fer el favor de callar?

ANATOL: Ja callo.

GABRIELE: Si em pot donar algun punt de referència... A qui l'ha de fer, aquest regal?

ANATOL: ...De fet... és difícil de dir...

GABRIELE: A una dama..., és clar.

ANATOL: Doncs... Sí... Ja ho deia jo, que vostè coneixia els homes!

GABRIELE: A veure... Quina mena de dama? Una dama de debò?

ANATOL: Abans ens hauríem de posar d'acord sobre el concepte. Si es refereix a una dama del gran món..., no és ben bé això...

GABRIELE: Doncs de quin? Del petit?

ANATOL: Bé..., diguem del petit món.

GABRIELE: M'ho podia haver pensat!

ANATOL: No se'm torni sarcàstica, ara!

GABRIELE: Conec els seus gustos... Deu ser altra vegada una dona del tipus... rossa i prima!

ANATOL: Rossa, sí, ho admeto!

GABRIELE: ...Sí, sí... rossa... És curiós que sempre s'enredi amb aquestes dames dels suburbis..., sempre...

ANATOL: Senyora..., no és culpa *meva*.

GABRIELE: Deixi-ho córrer... Oh, em sembla perfecte que es mantingui fidel al seu tipus... Seria una gran injustícia que abandonés els llocs on ha triomfat sempre.

ANATOL: Què hi puc fer? Només m'estimen en aquests llocs dels afores.

GABRIELE: I en aquests llocs..., el comprenen, també?

ANATOL: Ni pensar-ho! Però, miri... en aquest petit món només m'estimen, i en el gran món només em comprenen... Vostè sap molt bé que...

GABRIELE: Jo no sé res... ni vull saber res més! Vingui... Aquí tenim la botiga que li convé... Comprarem alguna cosa per a la seva petita... (*S'acosta a l'aparador.*)

ANATOL: Senyora!

GABRIELE: A veure... Miri... aquí hi ha un petit estoig amb tres perfums diferents... o aquest altre amb sis classes de sabó...: pàtxuli..., Xipre..., Jockey-Club... Quedarà bé, no?

ANATOL: Senyora... Això que està fent no és gens *bonic*!

GABRIELE: O bé..., sí, esperi! Miri aquí... Aquest petit fermall amb sis brillants falsos... Fixi-s'hi bé: sis! Com brillen, oi? O aquest braçalet tan bonic, amb els seus penjolls. Són divins, no? Ah..., n'hi ha un que representa un autèntic cap de moro... Farà un efecte sensacional... al suburbi!

ANATOL: Senyora..., s'equivoca! Vostè no coneix aquesta mena de noies... Són molt diferents de com se les imagina.

GABRIELE: I aquí... Oh, quina delícia!... Vingui, acosti's... Què me'n diu d'aquest barret?... Fa un parell d'anys era l'últim crit! I les plomes... Quines ondulacions..., no li sembla? Serien una veritable sensació... al barri de Hernals...

ANATOL: Senyora, mai no he parlat de Hernals... I a més,

em sembla que vostè subestima els gustos dels habitants d'aquest barri.

GABRIELE: És que vostè... és realment difícil... Per què no m'ajuda una mica? Doni'm una pista...

ANATOL: Com vol que...? Em sortirà sempre amb un somriure de superioritat... Ho veig venir.

GABRIELE: Oh no, no! M'ha de donar informació... Es presumida... o senzilla? És alta o baixa? L'entusiasmen els colors vius?

ANATOL: No he fet bé d'acceptar el seu favor... Vostè em pren el pèl!

GABRIELE: Oh, no! L'escolto! Expliqui'm coses d'ella!

ANATOL: No goso.

GABRIELE: Doncs cal que gosi!... Des de quan...?

ANATOL: Deixem-ho estar!

GABRIELE: Insisteixo! Des de quan la coneix?

ANATOL: Fa... bastant temps!

GABRIELE: No m'obligui a interrogar-lo d'aquesta manera...! Expliqui'm d'una vegada tota la història!

ANATOL: No n'hi ha cap, d'història.

GABRIELE: Però, on la va conèixer, i com i quan, i quina mena de persona és... Això és el que voldria saber!

ANATOL: Bé..., però és molt avorrit... l'avisó...

GABRIELE: A mi m'interessarà. Per una vegada, m'agradaria conèixer alguna cosa d'aquest món... Quina mena de món és! No en sé res!

ANATOL: Tampoc no l'entendria.

GABRIELE: Què diu!

ANATOL: Demostra un menyspreu tan categòric per tot allò que no és del seu cercle! I ben injustament, per cert.

GABRIELE: Però estic tan disposada a aprendre! No me n'expliquen mai res, d'aquest món! Com vol que el conegui?

ANATOL: Però... té la vaga sensació que... allí li prenen alguna cosa. Una hostilitat sorda!

GABRIELE: Perdoni... A mi no em pren res ningú..., si jo vull retenir-ho.

ANATOL: Sí, però... quan vostè no vol una cosa..., li sap greu que la tingui algú altre, oi?

GABRIELE: Oh!...

ANATOL: Això, senyora, és típicament femení! I com que és típicament femení..., probablement és també molt noble, i bell, i profund.

GABRIELE: Aquesta ironia, de què li ve?

ANATOL: De què em ve? De seguida l'hi dic. En altre temps, jo també era bo, i ple de confiança... i no hi havia sarcasmes en les meves paraules... I vaig suportar en silenci unes quantes ferides...

GABRIELE: No se'm torni romàntic, ara!

ANATOL: Autèntiques ferides... sí! ... Un «no» en el moment just, fins i tot dels llavis més estimats..., jo el podia oblidar. Me'n podia refer. Però un «no» quan els ulls han dit cent vegades «potser sí»..., quan els llavis, amb un somriure, han insinuat cent vegades un «qui sap?»... i quan el to de veu ha sonat cent vegades a un «segur que sí»..., llavors aquest «no» et fa...

GABRIELE: No anàvem a comprar alguna cosa?

ANATOL: Aquest «no» et fa tornar ximple... o burleta!

GABRIELE: Vostè... em volia... explicar...

ANATOL: Bé..., si tant vol que l'hi expliqui...

GABRIELE: És clar que ho vull!... Com la va conèixer?

ANATOL: Déu meu... de la manera com la gent es coneix!

Al carrer..., al ball..., a l'autobús..., sota un paraigua...

GABRIELE: Però vostè ja sap... que a mi m'interessen els casos especials. I és al cas especial a qui hem de comprar alguna cosa.

ANATOL: Allí... al «petit món» no n'hi ha, de casos especials... i al gran món tampoc, ben mirat... Totes les dones són tan típiques!

GABRIELE: Senyor meu... ja comença...

ANATOL: No hi ha res d'ofensiu... res! Jo també sóc un tipus.

GABRIELE: Quin tipus?

ANATOL: Un frívol malencònic!

GABRIELE: I... jo?

ANATOL: Vostè?... Senzillament: una dona de món!

GABRIELE: Ah, sí?... I *ella*?

ANATOL: Ella?... Ella és... una noia dolça i ingènua!

GABRIELE: Ingènua? Precisament ingènua? I jo... la dona de món, eh?

ANATOL: Sí, la perversa dona de món... si ho vol saber...

GABRIELE: Molt bé... doncs ara expliqui'm coses de la noia ingènua.

ANATOL: No té una bellesa fascinatora... ni és especialment elegant... ni tampoc no es destaca per la seva intel·ligència.

GABRIELE: No vull saber les coses que *no* és.

ANATOL: Però té la dolcesa d'una nit de primavera... i la gràcia d'una princesa encantada... i la intel·ligència d'una noia que sap estimar!

GABRIELE: Deu ser una intel·ligència molt estesa... en aquest petit món de vostè.

ANATOL: No s'ho pot imaginar... A vostè li han callat moltes coses, quan era joveneta... i n'hi han dit massa d'ençà que és una jove casada! D'això, n'ha patit la ingenuïtat de tot el que opina.

GABRIELE: Però escolti... Jo em vull instruir. Això de la «princesa encantada», ja m'ho crec... Però ara, expliqui'm com és el jardí encantat on ella reposa.

ANATOL: No s'ha d'imaginar un saló brillant, amb pesades cortines que pengen... i amb rams de flors artificials a cada racó, i bibelots, i llums de peu, i tapisseries de vellut... i l'efectista penombra d'una tarda que mor...

GABRIELE: No vull saber les coses que *no* m'he d'imaginar.

ANATOL: Doncs... pensi en una petita cambra amb poca llum..., *molt* petita... amb les parets pintades... i quatre

coses més, molt senzilles..., unes quantes estampes velles, amb gravats al coure de poca qualitat, clavades aquí i allà... Un llum penjat al sostre, amb una pantalla... Des de la finestra, quan ve la nit, la vista de teulades i xemeneies perdudes en la foscor. I quan arriba la primavera, el jardinet del davant comença a omplir-se de flors i perfum.

GABRIELE: Que feliç deu ser quan, per Nadal, ja pensa en la primavera.

ANATOL: Sí... *allà*, de vegades, també sóc feliç!

GABRIELE: Prou, prou!... Es fa tard... Havíem de fer unes compres! Potser alguna cosa per a la cambra de parets pintades...

ANATOL: No hi falta res, en aquella cambra!

GABRIELE: Sí..., pels gustos d'ella! Ho crec! Però jo voldria... decorar aquelles parets per a vostè... sí, al seu estil.

ANATOL: Per a mi?

GABRIELE: Amb tapissos perses...

ANATOL: Perdoni, però no...

GABRIELE: Amb un llum de vidres vermells i verds...

ANATOL: Hm.

GABRIELE: Amb uns gerros de flors fresques.

ANATOL: Sí, però jo voldria dur-li alguna cosa *a ella*...

GABRIELE: Ah sí... és veritat..., ens hem de decidir. Ella, ja l'espera?

ANATOL: És clar!

GABRIELE: L'espera?... Digui'm... Com el rep?

ANATOL: Com se sol rebre en aquests casos.

GABRIELE: Escolta les seves passes per l'escala... no?

ANATOL: Sí... de vegades...

GABRIELE: I l'espera vora la porta?

ANATOL: Sí!

GABRIELE: I se li tira al coll... i el besa... i diu... Què li diu?

ANATOL: Les coses que es diuen en aquests moments.

GABRIELE: Què..., per exemple?

ANATOL: No en puc donar cap exemple.

GABRIELE: Ahir, què li va dir?

ANATOL: Ah, res d'especial... Sembla una cosa tan insignificant, si no ho acompanya el to de veu...

GABRIELE: Provaré d'imaginar-me'l... A veure, què li va dir?

ANATOL: «Eestic contenta de tenir-te altra vegada!»

GABRIELE: «Eestic contenta»... Com?

ANATOL: ...«de tenir-te altra vegada».

GABRIELE: Doncs és molt bonic..., molt bonic!

ANATOL: Sí, és cordial i sincer.

GABRIELE: I ella... sempre està sola? Es poden veure sense cap destorb?

ANATOL: Sí, viu sense ningú... Està completament sola. No té marit, ni pare, ni mare..., ni tan sols una tia!

GABRIELE: I vostè... ho és tot per a ella?

ANATOL: Possiblement... Avui... (*Silenci.*)

GABRIELE: Es fa tard... Miri els carrers, com s'han començat a buidar!

ANATOL: Oh... L'he entretinguda massa estona! Voste ha de tornar a casa...

GABRIELE: Sí... sí..., ja em deuen estar esperant! Què fem amb l'obsequi?

ANATOL: Oh, ja trobaré alguna insignificança...!

GABRIELE: Qui sap, qui sap! I jo que m'havia ficat al cap de trobar alguna cosa per a la seva... Com se diu, la noia?

ANATOL: Annie. Però senyora, jo li demano que...

GABRIELE: M'agradaria tant veure com vostè li dóna l'obsequi de Nadal! M'han vingut unes ganes tan grans de veure la petita cambra i la seva dolça minyoneta! Aquesta noia no sap la sort que té!

ANATOL: ...!

GABRIELE: I ara, torni'm els meus paquets! S'ha fet tan tard!

ANATOL: Sí, sí! Tingui..., però...

GABRIELE: I ara, sisplau... faci aturar aquell cotxe que ve cap a nosaltres.

ANATOL: Tanta pressa, així, de sobte!?

GABRIELE: Faci'm el favor! (ANATOL *fa un senyal amb la mà.*) Moltes gràcies! Però, què fem amb el regal?

El cotxe s'ha aturat; ell i ella continuen drets. Ell va a obrir la porta del cotxe.

GABRIELE: Esper! Jo mateixa li voldria regalar una cosa!

ANATOL: Vostè, senyora?... Vostè mateixa...

GABRIELE: Per què no? Tingui..., aquestes flors..., senzi-^cllament aquestes flors! No són res més que una salutació, res més... Però vostè hi ha d'afegir unes paraules...

ANATOL: Senyora... És tan amable per part seva...

GABRIELE: Prometi'm que les donarà a aquesta noia... amb les paraules que ara li diré.

ANATOL: Sí.

GABRIELE: M'ho promet?

ANATOL: Sí, amb molt de gust. Per què no!

GABRIELE, *que ha obert la porta del cotxe*: Digui-li...

ANATOL: Què?

GABRIELE: Digui-li: «Aquestes flors..., dolça noia meva, te les envia una dona que potser pot estimar tant com tu però que no ha tingut el coratge de fer-ho...»

ANATOL: Senyora!?... Senyora...

GABRIELE ha pujat al cotxe... El cotxe se'n va, els carrers són gairebé buits. ANATOL mira una estona el cotxe, fins que aquest ha girat per una cantonada... Resta dret encara una estona més; després mira el rellotge i se'n va corrents.

TELÓ

EPISODI

ANATOL, MAX, BIANCA.

Cambra de MAX, tota ella en tons foscos: tapissos i cortines de color vermell fosc. Al fons, al centre, una porta. Una altra porta a l'esquerra de l'espectador. Al mig de l'estança, un gran escriptori; al damunt hi ha un llum de pantalla, i també llibres i escrits. A primer terme de la dreta, una finestra alta. A l'angle de la dreta, una llar de foc encesa. Davant, dues butaques baixes. Al costat, una pantalla d'escalfapanxes, de color vermell fosc, arrambada a la paret com a l'atzar.

MAX, que, assegut vora la taula, llegeix una carta tot fumant un cigar: «Benvolgut Max: Torno a ser aquí. La nostra companyia s'hi quedarà tres mesos, ja ho deu haver llegit als diaris. La primera nit pertany a l'amistat. Aquest vespre estaré amb vostè. Bibi...» Bibi... és a dir, Bianca... Està bé, l'esperaré. (Truquen.) Potser ja és aquí...? Endavant!

ANATOL, que entra de mal humor, amb un gran paquet sota el braç: Bona nit!

MAX: Ah!... Què portes, aquí?

ANATOL: Busco un asil per al meu passat.

MAX: Què vols dir amb això?

ANATOL li allarga el paquet.

MAX: Què vols?

ANATOL: Aquí et porto el meu passat, tota la meva joventut. Accepta-ho.

MAX: Amb molt de gust. Però suposo que m'ho explicaràs amb més detall.

ANATOL: Puc seure?

MAX: És clar. Però m'agradaria saber per què et presentes d'una manera tan solemne.

ANATOL, *que s'ha assegut*: Puc encendre un cigar?

MAX: Aquí el tens. Agafa'n, són de la collita d'avui.

ANATOL, *encenent un dels cigars que MAX li ofereix*: Ah..., excellent!

MAX, *indicant el paquet que ANATOL ha deixat damunt l'escriptori*: I...?

ANATOL: Aquesta vida de joventut ja no té cabuda a casa meva! Deixo la ciutat.

MAX: Ah!

ANATOL: Començo una nova vida per un temps indefinit. Per això em cal ser lliure i estar sol, i per això em desprenco del meu passat.

MAX: Vols dir que tens una nova amant.

ANATOL: No... De moment, ja no tinc la vella. (*Tallant de sobte i assenyalant el paquet.*) A tu, estimat amic, et puc deixar tranquil·lament totes aquestes galindaines.

MAX: Galindaines, diu!... Per què no les cremes?

ANATOL: No puc.

MAX: Això és una criaturada.

ANATOL: Oh, no! És la meva manera de ser fidel. No puc oblidar cap de les dones que he estimat. Quan remeno aquests papers, aquestes flors, aquests rínxols... (m'has de permetre venir de tant en tant a casa teva només per remanar-los)..., sembla que estic altra vegada amb elles; tornen a viure i jo les torno a adorar.

MAX: O sigui que aquí, al meu domicili, et vols donar una cita amb les teves antigues amants...?

ANATOL, *que a penes l'escolta*: Més d'una vegada m'ha vingut aquesta idea... Si hi hagués alguna paraula prou enèrgica per fer-les reapareixer totes! Si les pogués treure del no-res amb un conjur!

MAX: Aquest no-res seria prou variat.

ANATOL: Sí, sí... Imagina't que la pronunciés, aquesta paraula.

MAX: Potser en trobaries una d'eficaç... Per exemple: «Oh tu, única estimada!»

ANATOL: La dic, doncs: «Oh tu, única estimada!» I totes vénen: l'una, de qualsevol caseta de suburbi; l'altra, del luxós saló del seu marit...; l'una, del camerino d'un teatre...

MAX: Unes quantes!

ANATOL: Unes quantes, sí... L'una, d'un taller de modistes.

MAX: L'altra, dels braços d'un nou amant.

ANATOL: L'una, de la tomba... L'una, d'aquí... L'altra, d'allà... i ja hi són totes...

MAX: Serà millor que no la pronunciïs, aquesta paraula. Aquesta assemblea podria resultar desagradable. Perquè és possible que totes t'hagin deixat d'estimar... però cap no haurà deixat de ser gelosa.

ANATOL: Molt savi... Descanseu, doncs, en pau.

MAX: Però ara es tracta de trobar un lloc per a aquest magnífic paquetet.

ANATOL: Hauràs de distribuir-ho. (*Obre el paquet; a dins hi ha uns quants paquetets lligats amb cintes.*)

MAX: Ah!

ANATOL: Tot està perfectament ordenat.

MAX: Per noms?

ANATOL: Oh, no. Cada paquetet du la seva inscripció: un vers, una paraula, una observació que m'evoca el record de tota l'experiència. Cap nom de ningú... Perquè, ben mirat, totes es podrien dir Maria o Anna.

MAX: Deixa-m'ho llegir.

ANATOL: Us podré reconèixer de nou a totes? Algunes ja fa anys que hi són, i no les he tornat a mirar mai més.

MAX, *prenent un dels paquets en una mà i llegint-ne la inscripció:*

«Oh encisadora, bella, salvatge,
deixa'm estrènyer contra el teu cos;
et beso el coll, Mathilde meva,
oh dolça dona, oh meravella!»

...Aquí hi ha un nom: Mathilde!

ANATOL: Sí, Mathilde... De fet, no era aquest el seu nom.
És cert, això sí, que li besava el coll.

MAX: Qui era?

ANATOL: No ho preguntis. L'he tinguda als meus braços.
Amb això n'hi ha prou.

MAX: Doncs fora aquesta Mathilde!... A més, el paquet és
bastant minso.

ANATOL: Sí, només hi ha un rínxol de cabells.

MAX: I ni una sola carta.

ANATOL: Oh..., d'ella? Li hauria costat un esforç so-
brehumà. On aniríem a parar si totes les dones escrivís-
sin cartes! Fora, doncs, la Mathilde!

MAX, *llegint de nou*: «En un sentit, són iguals totes les do-
nes: es tornen impertinents quan les atrapem en una
mentida.»

ANATOL: Sí, és veritat.

MAX: Qui era, aquesta? Aquest paquet fa un bon pes!

ANATOL: Vuit pàgines ben bones de mentides! Fora!

MAX: I d'impertinent, també ho era?

ANATOL: Sí, quan l'hi vaig fer veure. Fora!

MAX: Sí, fora la mentidera impertinent.

ANATOL: Res d'insults. Ha estat entre els meus braços: és
sagrada.

MAX: Aquest em sembla, almenys, un bon motiu. Enda-
vant, doncs! (*Llegint:*)

«Per espolsar-me el mal humor que em ve,
penso, estimada, en el teu promès.

I llavors, tresor meu, em fa somriure
que hi hagi al món coses tan divertides.»

ANATOL, *somrient*: Ah sí, així era *ella*!

MAX: Ah... A veure què hi ha a dintre...

ANATOL: Una fotografia. Ella, amb el seu promès.

MAX: El vas conèixer?

ANATOL: Naturalment! Si no, no hauria pogut somriure.

Era un cretí.

MAX, *seriós*: Però ella l'ha tingut als seus braços; és sagrat.

ANATOL: Prou.

MAX: Fora, doncs, aquesta alegre i dolça criatura; ella i el seu promès. (*Prenent un altre paquet:*) Què és això? Una sola paraula?

ANATOL: Quina paraula?

MAX: «Bufetada.»

ANATOL: Ah, ja me'n recordo.

MAX: Va ser el final?

ANATOL: Oh no, el principi!

MAX: Vaja! I aquí... «És més fàcil desviar la direcció d'una flama que encendre-la.» Això... què vol dir?

ANATOL: Vol dir que jo vaig desviar la direcció de la flama. Un altre l'havia encesa.

MAX: Doncs fora aquesta flama... «Sempre du amb ella els ferros d'arissar els cabells.» (*Mira ANATOL inquisitiu.*)

ANATOL: Sí, sempre duia amb ella alguna cosa per escalfar. Però era molt bonica. D'altra banda, només en conservo un tros de vel.

MAX: Sí, ja ho noto pel tacte... (*Continua llegint:*) «Com t'he perdut?»... Bé... Com la vas perdre?

ANATOL: La veritat és que no ho sé. Se'n va anar..., va desaparèixer de sobte de la meva vida. Et puc assegurar que de vegades passa. És com quan et deixes el paraigua en algun lloc i no te'n recordes fins al cap de molts dies... I llavors ja no saps quan ni on va ser.

MAX: Adéu, dona extraviada! (*Llegint:*)

«Oh criatura dolça i amable...»

ANATOL, *continuant amb aire somiador*:

«...noia dels dits plens de punxades.»

- MAX: Aquesta era Cora, no?
- ANATOL: Sí..., ja la vas conèixer.
- MAX: Saps què se n'ha fet?
- ANATOL: Més tard la vaig tornar a trobar... Era la dona d'un ebenista.
- MAX: De debò?
- ANATOL: Sí, així acaben aquestes noies amb els dits plens de punxades. Les estimen a la ciutat i es casen al suburbi... Era un tresor!
- MAX: Bon vent...! I això, què és?... «Episodi»... I no hi ha res a dintre?... Pols?
- ANATOL, *agafant el sobre*: Pols...? Era una flor.
- MAX: I què significa això d'«Episodi»?
- ANATOL: Oh, res; una idea casual. Va ser només un episodi, una novel·la de dues hores... no res!... Sí, pols! És realment trist que de tanta dolcesa només en quedi una mica de pols... No et sembla?
- MAX: Sí, certament, és molt trist... Però com se't va acudir aquesta paraula? La podies haver escrit en tots els casos.
- ANATOL: Sí, és clar; però mai no en vaig tenir tanta consciència com en aquell cas. Molt sovint, quan estava amb una o amb una altra, sobretot als primers temps, quan encara esperava grans coses de mi, sempre em venien als llavis aquests mots: «pobra criatura... pobra criatura...!»
- MAX: Per què?
- ANATOL: És que jo em veia a mi mateix com una potència intel·lectual. Aquestes noietes, aquestes dones..., les esclafava sota les petjades de ferro amb què jo anava pel món. És una llei universal, pensava..., haig de passar per damunt vostre.
- MAX: Eres com l'huracà que escombrava les flors... oi?
- ANATOL: Sí! Era així com passava rabent. I per això pensava: «Pobra, pobra criatura!» Però resulta que m'enganyava. Avui sé que no estic entre els grans d'aquest

món i, cosa que encara és més trista, m'hi he resignat.
Però en aquells temps!

MAX: Bé, i l'episodi?

ANATOL: Sí, també va anar d'aquesta manera... Un ésser que em vaig topar en el meu camí.

MAX: I el vas esclafar.

ANATOL: Doncs mira, quan hi penso... em sembla que sí: realment la vaig esclafar.

MAX: Ah!

ANATOL: Però, escolta'm. De fet, ha estat l'experiència més bonica de totes les que he viscut... I no puc explicar-te-la.

MAX: Per què?

ANATOL: Perquè és d'allò més vulgar... No és... res. La seva bellesa, tu no la pots copsar ni sentir. El secret de tot plegat és que jo ho he viscut.

MAX: I bé?

ANATOL: Bé: estic assegut al piano... A la petita cambra que habitava aleshores... Es fa fosc... Fa dues hores que la conec... El meu llum vermell i verd és encès. Et cito aquest llum vermell i verd perquè forma part de la història.

MAX: I bé?

ANATOL: I bé? Jo estic, doncs, assegut al piano. Ella als meus peus, en una posició que m'impedeix arribar als pedals. El seu cap, damunt els meus genolls. Els seus cabells esbullats brillen amb la llum verda i vermella de la làmpara. Jo fantasiejo al piano, però només amb la mà esquerra; la mà dreta la té ella enganxada als seus llavis...

MAX: I bé?

ANATOL: Sempre amb el teu «i bé» expectant... La veritat és que no hi ha res més... Ja t'he dit que fa un parell d'hores que la conec, i sé també que, després d'aquest vespre, és probable que no la torni a veure mai més —ella mateixa m'ho ha dit— i en canvi sento que, en aquest moment, sóc estimat amb bogeria. I això m'envolta d'una

manera tan total... Tot l'aire n'era embriagat i exhalava l'aroma d'aquest amor... M'entens? (MAX fa que sí amb el cap.) I altra vegada em va venir aquell pensament propi d'un déu o d'un foll: «Oh pobra, pobra criatura!» I el caràcter episòdic de la història em va venir tan clarament a la consciència! Mentre sentia el càlid alè de la seva boca a la meva mà, jo ho vivia tot en el record. I realment ja era una cosa passada. Ella havia estat una d'aquelles dones damunt les quals jo havia de passar. I la paraula mateixa em va venir a la ment, la paraula eixuta i dura: episodi. Alhora que jo mateix era alguna cosa eterna... I també sabia que la «pobra criatura» no podria esborrar mai més aquell moment de la seva ànima... Precisament ho sabia per ella mateixa. De vegades, tens aquesta sensació: demà al matí ja seré oblidat. Però en aquell cas era ben diferent. Per a la dona que jeia als meus peus, jo significava un món; jo sentia amb quin amor sagrat i immarcescible m'escoltava en aquell moment. Són coses que se senten, i no me les deixo perdre. Era evident que, en aquell instant, ella no podia pensar sinó en mi... Però per a mi era ja el passat, la fugacitat, l'episodi.

MAX: I ella, qui era?

ANATOL: Qui era, dius? Doncs mira, tu la vas conèixer. La vam conèixer tots dos una nit de festa, i tu la coneixies fins i tot abans, pel que aleshores em vas dir.

MAX: Molt bé, doncs, qui era? Conec molta gent de fa temps. La descrius a la llum de la làmpara, com la protagonista d'un conte de fades.

ANATOL: Sí... en la vida real no ho era pas. Saps què era? Ara vaig a destruir tota la seva aurèola.

MAX: Així doncs, era...?

ANATOL, somrient: Era del... del...

MAX: Del teatre?

ANATOL: No, del circ.

MAX: És possible?

ANATOL: Sí..., era Bianca. Fins avui no t'havia explicat que la vaig tornar a veure... després d'aquella festa, durant la qual no em vaig ocupar d'ella en absolut.

MAX: I creus realment que Bibi t'ha estimat?

ANATOL: Sí, justament ella! Vuit o deu dies després d'aquella festa, ens vam trobar pel carrer... L'endemà al matí se n'havia d'anar a Rússia amb tota la companyia.

MAX: Era, doncs, el moment just.

ANATOL: Sí, i jo ho sabia; ara, per a tu, tot ha quedat destruït. No has copsat encara el secret veritable de l'amor.

MAX: I en què es resol, per a tu, l'enigma de la dona?

ANATOL: En l'estat d'ànim.

MAX: Ah!... Necessites la mitja llum, la teva làmpara verda i vermella... el teu piano...

ANATOL: Sí, és això. I això és el que em fa la vida tan múltiple, tan plena d'alternatives, que un simple color fa que tot el món canviï per a mi. Per a tu, per a un miler d'altres homes, què hauria estat aquesta noieta de cabells resplandents? Què hauria estat per a vosaltres aquesta làmpara de què fas burla? Una amazona del circ i un tros de vidre verd i vermell amb una llum al darre-re! I és veritat que així s'esfuma tota la màgia; llavors pots viure, sí, però mai no pots experimentar res. Us fiqueu a les palpentes en qualsevol aventura, brutalment, amb els ulls oberts, però amb els sentits tancats, i la cosa no té color per a vosaltres. Però de la meva ànima, del fons del meu ésser sorgeixen esclatants milers de llums i colors... i jo sóc capaç de sentir quan vosaltres... vosaltres us limiteu a gaudir!

MAX: És un pou de màgia el teu «estat d'ànim». Totes les dones que estimes s'hi submergeixen i et porten un peculiar aroma d'aventura i de raresa amb el qual t'em-briagues.

ANATOL: Pren-t'ho així, si et sembla.

MAX: Però pel que fa a la teva amazona de circ, et serà difícil explicar que, sota el llum verd i vermell, havia de sentir el mateix que tu.

ANATOL: Però jo havia de sentir allò que sentia ella entre els meus braços.

MAX: Doncs bé, jo també l'he coneguda, la teva Bianca, i millor que tu.

ANATOL: Millor?

MAX: Millor, perquè nosaltres no ens estimàvem. Per a mi, no és l'heroïna d'un conte de fades; per a mi és una de tants milers de dones caigudes a qui la fantasia d'un somiador concedeix una nova virginitat. Per a mi no és millor que cent altres dones que salten per una rotllana o que, lleugeres de roba, apareixen en la desfilada final.

ANATOL: Vaja...vaja...

MAX: I ella no era res més. I no és que em passés per alt alguna cosa que hi hagués en ella, sinó que *tu* hi vas veure allò que no hi havia. Des de la rica i màgica vida de la teva ànima, vas insuflar dins el seu cor insignificant la teva fantàstica joventut i el teu ardor, i la llum que a tu et retornava era el reflex de la *teva* pròpia llum.

ANATOL: No. Això també m'ha passat més d'una vegada. Però no en aquella ocasió. No vull pas fer-la millor del que era. Jo no vaig ser el primer, ni l'últim..., jo vaig ser...

MAX: Què? Què vas ser?... Un de tants. Va ser la mateixa en els teus braços que en els dels altres. La dona en el seu moment suprem!

ANATOL: Per què t'ho he confessat? No m'has entès.

MAX: Oh, no! Ets tu qui no m'ha entès. Només volia dir-te que tu pots haver sentit el més dolç dels encisos, mentre que, per a ella, allò significava el mateix que tantes altres vegades. És que potser per a ella el món també tenia mil colors?

ANATOL: Tu la coneixes molt bé, no?

MAX: Sí, ens trobàvem sovint en aquella alegre reunió d'amics on tu vas acompanyar-me una vegada.

ANATOL: I això és tot?

MAX: Tot. Però érem bons amics. Ella tenia gràcia; ens agradava xerrar.

ANATOL: I això és tot?

MAX: Tot...

ANATOL: ...I en canvi... m'estimava.

MAX: No vols que continuem llegint?... (*Agafant un paquet:*) «Ah, si sabés què vol dir el teu somriure, noia dels ulls verds...»

ANATOL: ...No saps que tota la companyia torna a ser aquí?

MAX: És clar. I ella també.

ANATOL: És probable.

MAX: Segur. Aquest vespre mateix l'haig de veure.

ANATOL: Com? Tu? Saps on viu?

MAX: No. M'ha escrit. Vindrà aquí, a casa meva.

ANATOL, *alçant-se d'un salt de la butaca*: Què? I m'ho dius ara?

MAX: Què t'importa? No vols ser «lliure» i estar «sol»?

ANATOL: Què dius?

MAX: A més, no hi ha res tan trist com un encís reescalfat.

ANATOL: Què vols dir?

MAX: Vull dir que hauries d'evitar tornar-la a veure.

ANATOL: Perquè podria tornar a ser perillosa?

MAX: No..., perquè l'altra vegada va ser tot tan bonic. Vés-te'n a casa amb el teu dolç record. Les coses, no les hem de voler reviure.

ANATOL: No pots creure seriosament que vulgui renunciar a un encontre que se'm presenta amb tanta facilitat.

MAX: Ella és més prudent que tu. No t'ha escrit... Potser simplement perquè t'ha oblidat.

ANATOL: Absurd.

MAX: Ho creus impossible?

ANATOL: Em fa riure.

MAX: No per a tothom els records s'alimenten d'aquest elixir vital que se'n diu «estat d'ànim» i que dóna als teus records la seva eterna frescor.

ANATOL: Oh, aquella hora viscuda!

MAX: Què?

ANATOL: Va ser una d'aquelles hores immortals!

MAX: Sento passos al vestíbul.

ANATOL: Deu ser ella.

MAX: Au, vés-te'n. Escapa't pel meu dormitori.

ANATOL: Et penses que sóc imbècil.

MAX: Vés-te'n... Per què vols destruir l'encant que guardes dintre teu?

ANATOL: Em quedo. (*Truquen.*)

MAX: Vés-te'n, et dic! De pressa!

ANATOL fa que no amb el cap.

MAX: Doncs vine, posa't aquí. Almenys que no et vegi de seguida... Aquí. (*El fa anar cap a la llar de foc, de manera que quedi parcialment tapat per la pantalla.*)

ANATOL, *recolzant-se a la llar de foc*: Per mi, com vulguis. (*Truquen.*)

MAX: Endavant!

BIANCA, *entrant, molt animada*: Bona nit, amic meu. Ja em torna a tenir aquí.

MAX, *agafant-li les mans*: Bona nit, estimada Bianca; ha estat molt amable per part seva, realment bonic.

BIANCA: Ha rebut la meva carta, oi? Vostè és primer que ningú... Vostè és l'únic.

MAX: I ja es pot imaginar com n'estic orgullós.

BIANCA: I què fan els altres? Existeix encara el nostre grup del Sacher? Encara existeix? Podrem tornar a estar junts cada nit, després de la funció?

MAX, *ajudant-la a desabrigar-se*: Però hi havia nits en què vostè no hi era.

BIANCA: Després de la funció?

MAX: Sí, després de la funció, vostè s'esfumava immediatament.

BIANCA, *somrient*: Ah, sí! És clar... Que bonic que t'ho diguin així... sense ni la més mínima gelosia! També s'han de tenir amics com vostè...

MAX: Sí, s'han de tenir.

BIANCA: Que t'estimin sense fer-te la guitza.

MAX: Poques vegades li ha passat!

BIANCA, *adonant-se de l'ombra d'ANATOL*: Però veig que no està sol.

ANATOL avança i fa una reverència.

MAX: Un vell conegut.

BIANCA, *acostant-se els impertinents als ulls*: Ah...

ANATOL, *apropant-se-li*: Senyoreta...

MAX: Què me'n diu, d'aquesta sorpresa, Bibi?

BIANCA, *una mica confusa, busca visiblement entre els seus records*: Ah... realment, ens coneixem...

ANATOL: Evidentment... Bianca.

BIANCA: És clar... Ens coneixem molt bé...

ANATOL, *agafant-li la mà dreta amb totes dues mans, emocionat*: Bianca...

BIANCA: On va ser que ens vam trobar... On va ser?... Ah, sí!

MAX: Recordi-ho.

BIANCA: Sens dubte... No va ser... a Sant Petersburg?

ANATOL, *deixant-li anar la mà ràpidament*: No... no va ser a Sant Petersburg, senyoreta... (*Es gira, disposat a sortir.*)

BIANCA, *amb temor, a MAX*: Què li passa?... L'he ofès?

MAX: Ja ho veu, fuig. (*ANATOL ha desaparegut per la porta del fons.*)

BIANCA: Però, això... què significa?

MAX: És que potser no l'ha reconegut?

BIANCA: Reconegut... sí, sí. Però no sé ben bé on i quan...

MAX: Però Bibi, era Anatol!

BIANCA: Anatol?... Anatol?

MAX: Anatol... piano... la làmpara... una de verda i vermes-
lla... aquí, en aquesta mateixa ciutat... fa tres anys.

BIANCA, *posant-se la mà al front*: Oh, on tenia els ulls?
Anatol! (*Cap a la porta.*) L'haig de cridar... (*Obrint la
porta.*) Anatol! (*Surt corrents fora de l'escena, per l'esca-
la*) Anatol! Anatol!

MAX, *que, somrient, l'ha seguida fins a la porta*: I ara, què?

BIANCA, *entrant*: Ja deu ser al carrer. Permeti'm. (*Obrint
ràpidament la finestra.*) Va caminant per la vorera.

MAX, *darrere d'ella*: Sí, és ell.

BIANCA, *crident*: Anatol!

MAX: Ja no la sent.

BIANCA, *picant lleugerament el terra amb el peu*: Quina
llàstima... Caldrà que vostè m'excusi davant d'ell. L'he
ferit, pobre xicot.

MAX: Així que se'n recorda.

BIANCA: És clar que me'n recordo... Però s'assembla tant
a algú de Sant Petesburg, que és facilíssim confondre'ls.

MAX, *tranquil·litzador*: Ja l'hi diré.

BIANCA: I a més, si et passes tres anys sense pensar en una
persona i de sobte la tens al davant... No pots recordar-
ho tot, oi?

MAX: Tancaré la finestra. Entra un aire molt fred. (*Tanca la
finestra.*)

BIANCA: De tota manera, encara el tornaré a veure mentre
seré aquí...

MAX: És possible. Però li vull ensenyar una cosa. (*Agafa el
sobre de damunt l'escriptori i l'hi allarga.*)

BIANCA: Què és això?

MAX: És la flor que vostè duia... *aquell* vespre.

BIANCA: L'ha guardada?

MAX: Ja ho veu.

BIANCA: O sigui que m'estimava?

MAX: Amb una passió immensa i eterna... com a totes aquestes! (*Indica els paquetets.*)

BIANCA: Com... a totes aquestes!... Què vol dir, això? Tot això són flors?

MAX: Flors, cartes, rínxols, fotografies. Justament els estàvem classificant.

BIANCA, *amb irritació*: Per seccions?

MAX: Sí, això sembla.

BIANCA: I jo, en quina secció estic?

MAX: Em sembla que... en aquesta! (*Llença el sobre a la llar de foc.*)

BIANCA: Oh!

MAX, *per a ell mateix*: Et venjo tan bé com puc, amic Anatol... (*En veu alta:*) I ara, no se m'enfadi... Vingui a seure aquí, al meu costat, i expliqui'm coses dels últims tres anys.

BIANCA: Pot pensar si en tinc gaires ganes... Amb aquesta rebuda!

MAX: Però jo sí que sóc amic seu... Vingui, Bianca, expliqui'm alguna cosa.

BIANCA, *que es deixa caure en una butaca vora la llar de foc*: Què vol que li expliqui?

MAX, *asseient-se davant d'ella*: Parli'm, per exemple, de l'amic de Sant Petersburg que s'assembla a Anatol.

BIANCA: Oh, vostè és insuportable!

MAX: O sigui que...

BIANCA, *molesta*: Però, què li haig d'explicar, a veure?

MAX: Comenci dient allò de... Hi havia una vegada... Hi havia una vegada una gran ciutat...

BIANCA, *empipada*: On s'havia instal·lat un circ gran, molt gran...

MAX: I allà hi havia una petita, petita artista.

BIANCA: Que saltava a través d'una rotllana gran, molt gran... (*Riu suaument.*)

MAX: Ho veu?... Això va bé! (*El teló comença a baixar molt lentament.*) En una llotja... bé... en una llotja, seia cada nit...

BIANCA: En una llotja seia cada nit un jove atractiu, atractiu...

MAX: Bé... Què més?

HA CAIGUT EL TELÓ

PEDRES COMMEMORATIVES

ANATOL, EMILIE.

Cambra d'EMILIE, moblada amb discreta elegància. Vespreja. La finestra és oberta i dona a un parc; la copa d'un arbre, encara amb poc fullatge, s'alça arran de l'obertura.

EMILIE: Ah... ets aquí! I davant el meu escriptori!... Què hi fas? Em regires els calaixos?... Anatol!

ANATOL: Hi tinc perfecte dret..., i tenia raó, com s'acaba de demostrar.

EMILIE: Ah, sí?... Què has trobat? Les teves pròpies cartes?

ANATOL: Com?... I això, què?

EMILIE: Això?

ANATOL: Aquestes dues pedretes...? L'una és un robí, i aquesta altra, de color fosc?... No les conec, no vénen pas de mi.

EMILIE: No... Me n'havia... me n'havia oblidat...

ANATOL: Oblidat?... Tan ben guardades, en aquest racó del calaix de sota. Val més que confessis de seguida, en lloc de mentir, com totes... Què?... Calles?... Oh, aquesta indignació barata!... És tan fàcil callar quan ets culpable i vençuda... Però continuaré buscant. Quines altres joies tens amagades?

EMILIE: No en tinc cap més.

ANATOL: Ah, no? (*Comença a regirar els calaixos.*)

EMILIE: No busquis... Et juro que no tinc res.

ANATOL: I aquestes... Què hi fan aquestes, aquí?

EMILIE: M'equivocava... Potser...

ANATOL: Potser?... Emilie! Som a la vigília del dia en què

volia fer-te la meva dona. Creia sincerament que tot el passat era esborrat... Tot... Tu i jo, junts, hem llençat al foc de la xemeneia les cartes, els ventalls, les mil nicieses que em recordaven el temps en què encara no ens coneixíem... Els braçalets, els anells, les arracades... tot ho hem regalat, malvenut, llançat al riu des del pont o al carrer des de la finestra... Tu t'ajeies davant meu i em juraves... «Ara tot ha passat i només en els teus braços he sentit allò que és amor...» Jo, naturalment, et vaig creure... perquè creiem tot allò que ens diuen les dones, des de la primera mentida que ens fa feliços.

EMILIE: Vols que t'ho torni a jurar?

ANATOL: De què serveix?... He acabat... acabat amb tu...

Oh, que bé que has sabut jurar! Febrilment, com si volguessis esborrar cada taca del teu passat, t'alçaves aquí mateix davant les flames mentre el foc consumia papers, collarets i bibelots... I com sospiraves entre els meus braços mentre passejàvem a la riba del riu i llançàvem a les aigües fosques aquella valuosa polsera, que no va trigar a enfonsar-se... Com ploraves llàgrimes de purificació, de penediment... Oh comèdia estúpida! No veus que tot era en va? Que jo encara desconfiava de tu? I que tenia raó de regirar tot això?... Per què no parles? Per què no et defenses?

EMILIE: Ja que em vols deixar...

ANATOL: Però és que vull saber què representen aquestes dues pedres... Per què has guardat precisament *aquestes*?

EMILIE: Ja no m'estimes?

ANATOL: La veritat, Emilie... Vull saber la veritat!

EMILIE: Per què, si ja no m'estimes?

ANATOL: Potser en la veritat s'amaga alguna cosa...

EMILIE: Què?

ANATOL: Alguna cosa... que em faci comprendre el que ha passat... Escolta, Emilie, no tinc cap ganes de considerar-te una miserable...

EMILIE: Em perdones?

ANATOL: M'has de dir què signifiquen aquestes pedres!

EMILIE: I després em perdonaràs?

ANATOL: Aquest robí, què significa, i per què el guardaves?

EMILIE: I m'escoltaràs amb calma?

ANATOL: ...Sí..., però parla d'una vegada.

EMILIE: Aquest robí prové d'un medalló... en va caure...

ANATOL: De qui era, aquest medalló?

EMILIE: Tant se val, això... El duia... un dia determinat... penjat d'una senzilla cadeneta... al coll...

ANATOL: Qui te l'havia donat?

EMILIE: És indiferent... La meva mare, em sembla... Mira, si jo fos tan miserable com et penses, et podria dir: l'he guardat perquè em ve de la mare... i tu em creuries... Però aquest robí, l'he conservat perquè... va caure del medalló un dia... el record del qual m'és molt estimat.

ANATOL: Continua!

EMILIE: Ah, m'alleujarà tant poder-ho explicar... Digues, et riuries de mi, si estigués gelosa del meu primer amor?

ANATOL: Què vols dir amb això?

EMILIE: I en canvi, el record d'aquell dia és ben dolç, és un d'aquells dolors que semblen acariciar-nos... I a més..., per a mi és tan important el dia que vaig conèixer el sentiment que... que m'uneix a tu. Oh, cal haver *après* a estimar per estimar com jo t'estimo. Si tu i jo ens haguéssim trobat en un moment en què l'amor hagués estat encara una cosa nova per a nosaltres, qui sap si no hauríem passat distretament de llarg l'un pel costat de l'altre?... Oh, no moguis el cap, Anatol; és així, i tu mateix ho vas dir una vegada.

ANATOL: Jo mateix...?

EMILIE: Potser això és bo, vas dir, i primer calia que tots dos maduréssim per arribar a aquest cim de la passió.

ANATOL: Sí... sempre tenim a punt un consol d'aquesta mena quan estimem la dona que ha caigut.

EMILIE: Aquest robí, seré ben franca amb tu, significa el record del dia...

ANATOL: ...au, vinga, parla... parla...

EMILIE: Ja ho saps... sí... Anatol... el record d'aquell dia... Ah, jo era una criatura ben beneïta... Setze anys!

ANATOL: I ell vint... alt i de cabells negres.

EMILIE, *amb innocència*: Ja no ho sé, estimat... Recordo només el bosc que ens envoltava amb les seves remors, el dia primaveral que somreïa damunt els arbres... Ah, recordo un raig de sol que passava entre la malesa i brillava damunt un tou de flors grogues...

ANATOL: I no maleeixes aquest dia que te'm va prendre abans que et conegués?

EMILIE: Potser aquell dia em va donar a tu...! No, Anatol... fos com fos, no el maleixo i renuncio a simular davant teu que ho hagi fet mai... Que t'estimo com no he estimat ningú —i com ningú no t'ha estimat—, ho saps prou bé... Però si totes les hores que mai he viscut han perdut el seu sentit després del teu primer bes —tots els homes que havia conegut se'm van esborrar de la memòria—, puc oblidar per això el minut que em va fer dona?

ANATOL: I pretens estimar-me?

EMILIE: Recordo amb prou feines els trets d'aquell home; ni sé tampoc com miraven els seus ulls...

ANATOL: Però que somrient entre els seus braços vas proferir el primer gemec d'amor, que del seu cor es va vessar dins el teu per primera vegada aquella calor que va convertir una noia plena de pressentiments en una dona experta, això no ho pots oblidar, oh ànima agraïda! I no veus que aquesta confessió m'ha de tornar boig, que de cop i volta has regirat de nou aquest passat mig adormit! Sí, ara torno a saber que pots somiar en uns petons que no són els meus, i quan tanques els ulls entre els meus braços, potser la imatge que hi tens al davant no és la meva!

EMILIE: Que malament m'entens!... Potser sí que tens raó quan opines que ens hem de separar...

ANATOL: Doncs... com ho haig d'entendre?

EMILIE: Que bé que ho tenen les dones que saben mentir... No, no la suporteu, la veritat... Digue'm només una cosa: per què m'has suplicat sempre que te la digués? «T'ho perdonaria tot menys una mentida!»... Encara em sembla que t'ho sento dir... I jo... jo que t'ho vaig confessar tot, que davant teu em vaig sentir baixa i miserable fins al punt de cridar-te: «Anatol, sóc una perduda, però t'estimo...!» Cap dels estúpids subterfugis amb què les altres s'omplen la boca no va pujar mai als meus llavis... No, jo ho havia de dir clarament: «Anatol, a mi m'ha agradat la bona vida; Anatol, he estat libidinosa i de sang calenta... M'he venut... m'he regalat... no sóc digna del teu amor...» No recordes també que t'ho vaig dir abans que em besessis la mà per primera vegada?... Sí, jo volia fugir de tu, perquè t'estimava, i tu em perseguies... Vas mendicar el meu amor... i jo no et volia, perquè no gosava tocar l'home que més estimava, l'home a qui estimava d'una altra manera... ah, el primer home que estimava! I tu em vas prendre, i vaig ser teva!... Com em vaig estremir... com vaig tremolar... plorar... i tu em vas alçar tan amunt, m'ho vas retornar tot, peça per peça, tot allò que m'havien pres... i entre els teus braços salvatges, vaig ser allò que no havia estat mai: pura i feliç... Tu eres tan gran... podies perdonar... I ara...

ANATOL: ...I ara...?

EMILIE: I ara em tornes a allunyar de tu, perquè resulta que sóc igual que les altres.

ANATOL: No... no, no ho ets.

EMILIE, *amb suavitat*: Doncs què vols? Vols que el llenci... aquest robí?

ANATOL: No sóc gran, oh no... Sóc molt, molt mesquí... llença'l aquest robí... (*L'observa.*) Va caure del meda-

lló... damunt l'herba, sota les flors grogues... Hi queia al damunt un raig de sol... i el feia brillar... (*Llarg silenci.*)
Vine, Emílie... A fora, es fa fosc, anem a passejar pel parc...

EMILIE: No hi farà massa fred?

ANATOL: Oh, no, ja s'hi sent l'aroma de la primavera que es desperta.

EMILIE: Com vulguis, estimat!

ANATOL: Sí, i aquesta pedreta...

EMILIE: Ah, aquesta...

ANATOL: Sí, la negra... què me'n dius? Què és?

EMILIE: Saps quina mena de pedra és?

ANATOL: Quina?

EMILIE, *amb una mirada d'orgull i cobdícia*: Un diamant negre!

ANATOL, *que s'aixeca*: Ah!

EMILIE, *amb l'esguard clavat a la pedra*: Una pedra raríssima!

ANATOL, *amb una còlera reprimida*: Per què... hm... per què l'has conservada?

EMILIE, *mirant encara la pedra*: Val... val un quart de milió!

ANATOL, *crident*: Ah!... (*Llença la pedra al foc.*)

EMILIE, *crident*: Què fas!!... (*S'ajup i pren uns molls, amb els quals furga entre les brases per recuperar la pedra.*)

ANATOL, *que la mira durant uns segons, mentre ella, amb les galtes enceses, resta agenollada davant la llar de foc, després, amb calma*: Puta! (*Se'n va.*)

TELÓ

SOPAR DE COMIAT

ANATOL, MAX, ANNIE, UN CAMBRER.

Un reservat en un restaurant elegant. ANATOL, a la porta, dóna ordres al CAMBRER. MAX es recolza en una cadira.

MAX: Què..., acabes?

ANATOL: ... Sí, de seguida... Tot entès? (*Se'n va el CAMBRER.*)

MAX, *mentre ANATOL torna al centre de la cambra*: I... si no es presenta?

ANATOL: Per què no s'ha de presentar? Ara..., ara són les deu! No té temps de ser aquí.

MAX: El ballet s'ha acabat fa estona.

ANATOL: Perdona..., ha de desmaquillar-se i canviar-se de roba! A més..., jo la vull esperar!

MAX: No l'aviciïs.

ANATOL: Aviciar-la?... Si sabessis...

MAX: Ja ho sé..., ja ho sé que la tractes brutalment... Com si això no fos també una manera d'aviciar-la!

ANATOL: Jo volia dir una altra cosa... Si sabessis...

MAX: Digue-ho d'una vegada.

ANATOL: Avui és un dia solemne.

MAX: Et vols prometre, finalment, amb ella?

ANATOL: Oh, no..., molt més solemne!

MAX: T'hi casaràs demà?

ANATOL: No siguis superficial! Com si no hi hagués moments solemnes de l'ànima que no tenen res a veure amb aquestes banalitats que ens vénen de fora.

MAX: Vols dir que... has descobert algun aspecte fins ara desconegut del teu món sentimental? Com si ella hi entengués res, de tot això!

ANATOL: No en saps gaire, d'endevinar... Celebro senzillament... el final.

MAX: Ah!

ANATOL: Un sopar de comiat!

MAX: I jo... què hi pinto?

ANATOL: Tu has de tancar els ulls del nostre amor.

MAX: Et prego que no facis comparacions de mal gust!

ANATOL: Ja fa vuit dies que el vaig ajornant, aquest sopar.

MAX: Avui, almenys, deuràs tenir gana...

ANATOL: ...Vull dir... que ella i jo hem sopat junts cada dia durant vuit dies..., però jo... no he trobat la paraula, la paraula justa! No goso... No pots imaginar-te com et fa posar nerviós una cosa així!

MAX: Però a mi, per què em necessites? Te l'haig d'apuntar jo, aquesta paraula?

ANATOL: Hi has de ser per qualsevol eventualitat que es presenti... M'has de fer costat, i si és necessari... Has de suavitzar... tranquil·litzar... fer-ho entendre.

MAX: Abans que res, em vols dir per què ha de passar, tot això?

ANATOL: Amb molt de gust... Perquè ella m'avorreix!

MAX: Això vol dir que n'hi ha una altra que et diverteix...?

ANATOL: Sí!

MAX: Ah..., vaja!

ANATOL: I quina altra!

MAX: Tipus?

ANATOL: Cap!... Una cosa diferent..., única!

MAX: Sí... Fins que no s'acaba, no t'hi fixes en el tipus de dona que és.

ANATOL: Imagina't una noia... Com t'ho diria? Un compàs de tres per quatre...

MAX: Em sembla que encara estàs sota la influència del ballet!

ANATOL: Sí... Què puc dir-te...? Em recorda les notes majestuoses d'un vals vienès... una jovialitat sentimental...

una melangia somrient i entremaliada... És així, ella. Un caparró deliciós, de cabells daurats... Mira..., és difícil descriure-la! Amb ella tens una sensació de calidesa i d'eufòria. Quan li porto un ram de violetes, brilla una llàgrima en els seus ulls.

MAX: Prova-ho un dia amb un braçalet!

ANATOL: ...Oh, amic meu... No és aquest el cas... T'equivoques..., creu-me... Amb ella no m'atreviria ni a sopar *aquí*... Per a ella, hi ha les tavernetes de barri, tan acollidores, amb els cobretaules de mal gust i els petits empleats a la taula veïna! Aquestes últimes nits, les he passades en aquests locals amb ella, amb Ilona.

MAX: Com? No deies que havies sopat amb l'Annie...?

ANATOL: Sí, també. Aquesta setmana, he hagut de sopar dues vegades cada vespre. Amb una dona que em vull guanyar, i amb una altra amb qui vull trencar... I per desgràcia, encara no he aconseguit ni una cosa ni l'altra.

MAX: Saps què? Porta un dia l'Annie a una d'aquestes tavernetes de barri... i a la Ilona, la del caparró daurat, la portes aquí, al Sacher... i potser et funcionarà!

ANATOL: No ho acabes d'entendre, perquè encara no coneixes la nova. És la modèstia en persona... Oh, et dic que... és una noia... Quan demano vi d'una marca una mica cara..., hauries de veure com es posa.

MAX: Brilla una llàgrima en els seus ulls?

ANATOL: No ho permet... de cap manera! De cap manera!

MAX: O sigui que aquests últims dies t'has passat al vi de bóta.

ANATOL: Sí..., abans de les deu. I després xampany, naturalment... La vida és així!

MAX: No... perdona... La vida no és així!

ANATOL: Pensa en el contrast! Però ara ja en tinc ben bé prou! Un cas com aquest em fa adonar que, en el fons, sóc una persona d'una gran honradesa.

MAX: Ah... sí?

ANATOL: No puc sostenir per més temps aquest doble joc... Perdo la pròpia estimació!

MAX: Tu!?... Sóc jo, jo... No facis comèdia davant meu!

ANATOL: Per què? Ja que ets aquí... Però ara, seriosament... No puc fingir un amor que no sento.

MAX: Tu només fingeixes quan encara sents alguna cosa, oi?

ANATOL: Ho vaig dir sincerament a Annie quan... quan tot començava entre nosaltres..., quan ens juràvem amor etern: «Saps, estimada?... Si un bon dia algú de nosaltres nota que tot s'acaba..., ho ha de dir a l'altre sense cap reserva.»

MAX: Ah, i això ho vau acordar quan us juràveu amor etern... Magnífic!

ANATOL: I ho he repetit a Annie molt sovint... No hi ha cap mena de compromís entre nosaltres, som lliures! Ens separarem tranquil·lament quan tot hagi acabat... Però res d'enganyar-se! És una cosa que detesto!

MAX: Així..., avui tot serà facilíssim!

ANATOL: Facilíssim?... Avui que ho haig de dir, no tinc confiança en mi mateix... Li farà mal... No puc suportar les llàgrimes! Si plora, em tornaré a enamorar d'ella... i llavors enganyaré l'altra!

MAX: No, no... Res d'enganyar-se! És una cosa que detesto!

ANATOL: Si tu ets aquí, tot serà menys violent! Tu respire un humor fred i saludable, que posarà fre al sentimentalisme del comiat! Davant teu és impossible plorar!

MAX: Bé, em quedaré aquí per si de cas..., però és tot el que faré per tu... Parlar amb ella? No, no... això no... Va contra les meves conviccions... Ets prou amable, tu...

ANATOL: Mira, amic Max..., fins a cert punt, també podries... Podries dir-li que amb mi no perd gran cosa.

MAX: Sí..., això encara...

ANATOL: Que trobarà centenars d'homes... més atractius... més rics...

MAX: Més intel·ligents...

ANATOL: Home..., tampoc no cal exagerar...

El CAMBRER entra acompanyant ANNIE, que du l'abric damunt les espatlles i un boà blanc; guants grocs a la mà i un capell gran i cridaner posat amb descurança.

ANNIE: Oh, bona nit!

ANATOL: Bona nit, Annie!... Perdona...

ANNIE: Sí que ets de fiar, tu! (*Es treu l'abric.*) Miro pertot arreu... a la dreta... a l'esquerra... i res! Ningú!

ANATOL: Per sort, no has hagut de caminar gaire.

ANNIE: Però si es diu una cosa, cal complir-la! Bona nit, Max! (*A ANATOL:*) Bé... mentrestant, podies haver demanat alguna cosa.

ANATOL, *que l'abraça*: No portes cotilla?

ANNIE: Què volies? Que em fes una *grande toilette*... per tu? Perdona...

ANATOL: Jo, rai...! Amb qui t'hauries de disculpar és amb Max.

ANNIE: Per què? A ell tant se li'n dóna. No és gelós! Ara... a sopar. (*Truca el CAMBRER.*) Avui ens avisa. Altres vegades no hi pensa... (*Entra el CAMBRER.*)

ANATOL: Serveixi. (*El CAMBRER se'n va.*)

ANNIE: No has estat al teatre?

ANATOL: No, havia de...

ANNIE: No t'has perdut res! Avui feia adormir, tot plegat.

ANATOL: Quina òpera feien, abans?

ANNIE: No ho sé... (*Seu a taula.*) M'he ficat al camerino... i després a l'escenari... i no m'he ocupat de res més..., de res més!... Ah, per cert! T'haig de dir una cosa, Anatol! (*Entra el CAMBRER.*)

ANATOL: Sí, nena! És important?

ANNIE: Bastant!... Potser et sorprendrà... (*El CAMBRER serveix.*)

ANATOL: Tinc una gran curiositat... de debò. Jo també...

ANNIE: Doncs... espera... Que no ho senti el cambrer...

ANATOL, *al* CAMBRER: Faci el favor de sortir..., ja trucarem.

(*Se'n va el* CAMBRER.) ...Bé doncs...

ANNIE: Sí... Anatol, estimat... Et sorprendrà... Però ben mirat, per què? No t'ha de sorprendre gens... No cal que et sorprengui...

MAX: Li han apujat els honoraris?

ANATOL: No la interrompis.

ANNIE: Oi que no..., estimat? Escolta..., són d'Ostende o de Whitestable?

ANATOL: Ara parla de les ostres. Són d'Ostende.

ANNIE: Ja m'ho pensava... Ah, m'encanten les ostres... És l'única cosa que pots menjar cada dia.

ANATOL: Que pots? No..., que cal!

ANNIE: Oi que sí? Sempre ho he dit.

ANATOL: Havies de comunicar-me una cosa important...?

ANNIE: Sí... ho és..., i jo diria que molt! Recordes una advertència que em vas fer?

ANATOL: Quina..., quina? No puc saber a quina advertència et refereixes.

MAX: Té raó.

ANNIE: Em refereixo a la següent... Espera... Com anava? «Annie», em vas dir, «no ens hem d'enganyar mai».

ANATOL: Sí... sí... i què?

ANNIE: No enganyar-nos mai!... És millor dir tota la veritat de seguida.

ANATOL: Sí..., jo volia dir que...

ANNIE: Però..., i si ja és massa tard?

ANATOL: Què dius?

ANNIE: Oh, no, no és massa tard! T'ho dic en el moment just... precisament en el moment just. Demà potser sí que fóra massa tard!

ANATOL: T'has tornat boja, Annie?

MAX: Com?

ANNIE: Anatol, vés-te menjant les ostres..., si no, no et diré res... res!

ANATOL: Que em vagi menjant...? Què vols dir?

ANNIE: Les ostres!

ANATOL: Has de parlar... No tolero aquesta mena de bromes!

ANNIE: Molt bé... Vam convenir que ens ho diríem tot amb tranquil·litat... quan arribés el moment... I ara ha arribat...

ANATOL: I això què vol dir?

ANNIE: Vol dir que avui, per desgràcia, és l'última vegada que sopo amb tu.

ANATOL: Espero que tindràs la bondat d'explicar-te... més detingudament.

ANNIE: Entre nosaltres tot s'ha acabat..., s'ha d'acabar...

ANATOL: Bé..., parla...

MAX: Magnífic!

ANNIE: Què és el que li sembla magnífic? Magnífic o no..., és així!

ANATOL: Però, filla meva..., no ho he acabat d'entendre... És que t'han fet una proposta de matrimoni?

ANNIE: Oh, si es tractés d'això..., no hi hauria cap motiu per deixar-te.

ANATOL: Per deixar-me?

ANNIE: Bé..., caldrà engegar-ho tot d'una vegada! Estic enamorada, Anatol, bojament enamorada!

ANATOL: Puc preguntar de qui?

ANNIE: ...I vostè, Max..., per què riu d'aquesta manera?

MAX: És tan divertit!

ANATOL: Deixa'l... Tu i jo hem de parlar, Annie! Em deus una explicació...

ANNIE: Molt bé..., ja te la dono... M'he enamorat d'un altre... i t'ho dic sense cap reserva, com ho havíem acordat.

ANATOL: Sí..., però, per tots els diables! De qui?!

ANNIE: Ei, nen..., no cal que et tornis groller, ara!

ANATOL: Exigeixo..., exigeixo decididament...

ANNIE: Max, faci el favor de trucar... Tinc tanta gana!

ANATOL: A sobre! Té gana! Gana! Amb una conversa com aquesta!

MAX, a ANATOL: És que *ella*, avui sopa per primera vegada!
(*Entra el CAMBRER.*)

ANATOL: Vostè, què vol?

CAMBRER: Han trucat!

MAX: Continui servint! (*Mentre el CAMBRER s'endú els plats.*)

ANNIE: Sí..., la Catalini se'n va a Alemanya..., és cosa feta.

MAX: I la deixen marxar sense més ni més?

ANNIE: Home... sense més ni més, tampoc!

ANATOL, *que s'alça i es passeja per la cambra*: On és el vi?
Ei!... Jean!! Sembla que estigui adormit, avui!

CAMBRER: El vi, senyor.

ANATOL: No em refereixo al que hi ha damunt la taula... Ja s'ho podia imaginar... Vull dir el xampany! Ja sap que el vull abans del primer plat! (*El CAMBRER se'n va.*)

ANATOL: I ara, et demano que m'expliquis...

ANNIE: Dels homes, no te'n pots creure res..., absolutament res! Quan penso en aquelles paraules tan ben dites que em vas dir: «Si notem que tot s'acaba... ens ho diem i ens separem tranquil·lament i en pau.»

ANATOL: Em vols dir d'una vegada...

ANNIE: Aquí teniu... la seva pau!

ANATOL: Però, filla meva... suposo que pots entendre que m'interessi saber qui...

ANNIE, *que beu lentament el vi*: Ah...

ANATOL: Beu... beu... acaba!

ANNIE: Doncs encara t'hauràs d'esperar...

ANATOL: De vegades te'l beus d'un glop.

ANNIE: Però Anatol, estimat... Avui també m'acomiedo del vi de Bordeus... qui sap per quant de temps!

ANATOL: Al diable! Quines històries m'estàs explicant?

ANNIE: Ja no hi haurà Bordeus, ni ostres..., ni xampany!

(*El CAMBRER entra amb el plat següent.*) Ni *filets aux truffes*. Tot això s'ha acabat.

MAX: Déu meu..., quin estómac més sentimental que tés!

(*Mentre el CAMBRER serveix.*) Li poso més xampany?

ANNIE: Moltes gràcies! Així...

ANATOL encén un cigarret.

MAX: No menges més?

ANATOL: Per ara no. (*Se'n va el CAMBRER.*) ...I ara, m'agradaria saber qui és l'afortunat.

ANNIE: Si et digués el nom, tampoc no sabries...

ANATOL: Doncs... quina mena d'home és? Com l'has conegut?... Quin aspecte té?

ANNIE: És bellíssim..., com un quadre! Això és tot...

ANATOL: Vaja... Sembla que en tens prou...

ANNIE: Sí..., com que no hi haurà més ostres...

ANATOL: Això ja ho sabem.

ANNIE: Ni més xampany!

ANATOL: Però, redéu! Ha de tenir altres qualitats, a més de no poder-te pagar les ostres i el xampany!

MAX: Té raó... Ben mirat, això no és un ofici.

ANNIE: Què hi fa?... si jo l'estimo? Renuncio a tot... És una situació nova..., com no l'he viscuda mai.

MAX: Però, escolti..., un menjar dolent també l'hi podria proporcionar l'Anatol, en cas de necessitat.

ANATOL: Què és? Un representant de comerç? Un escuraxemeneies? Un viatjant de petroli?

ANNIE: Ei, tu! No permeto que l'insultis!

ANATOL: Doncs digues què és d'una vegada!

ANNIE: Un artista!

ANATOL: De què? Del trapezi, potser? Ja fa, per a una dona com tu! Del circ, oi? És cavallista?

ANNIE: Prou d'insultar! És un col·lega meu...

ANATOL: Ah..., un vell conegut?... Un tipus amb qui et veus cada dia des de fa tres anys... i amb qui potser ja fa temps que m'enganyes!

ANNIE: Llavors no te n'hauria dit res. M'he fiat de la teva paraula... Per això t'ho confesso tot abans que sigui massa tard.

ANATOL: Però... Déu sap quant fa que n'estàs enamorada! I amb la intenció, fa molt de temps que m'enganyes!

ANNIE: Això, no hi ha res que ho prohibeixi!

ANATOL: Ets una...

MAX: Anatol!!

ANATOL: ...El conec?

ANNIE: Oh... segur que no t'ha cridat mai l'atenció... És un ballarí del cor..., però ja pujarà.

ANATOL: Des de quan t'agrada?

ANNIE: Des d'aquest vespre!

ANATOL: No diguis mentides!

ANNIE: És la veritat! Avui... el cor m'ha dit que és el meu destí.

ANATOL: El seu destí! Ho sents, Max? El seu destí!!

ANNIE: Sí, ha de ser obra del destí.

ANATOL: Ho sents? Però ho vull saber tot... Hi tinc dret!... En aquests moments, encara ets la meva amant!... Vull saber des de quan passen aquestes coses..., com va començar... quan va tenir ell la gosadia...

MAX: Sí..., ens ho hauria d'explicar.

ANNIE: Tot això em passa per ser massa sincera... Realment... hauria d'haver actuat com la Fritzell amb el seu baró..., que a hores d'ara encara no sap res... i ella ja fa tres mesos que s'ha embolicat amb un tinent d'hússars!

ANATOL: Prou que ho sabrà, el baró.

ANNIE: És possible! Però tu no ho hauries sabut mai, mai! Sóc massa llesta, jo, i tu massa estúpid! (*S'omple un vas de vi.*)

ANATOL: Vols deixar de beure?

ANNIE: Avui, no! Vull agafar... una bona trompa! Es l'última...

MAX: Per una setmana.

ANNIE: Per sempre! Amb Karl, m'hi quedaré, perquè m'agrada de debò... perquè és alegre, encara que no tingui diners..., perquè no em farà la guitza, perquè és un xicot dolç, dolç, i ple d'amabilitat!

ANATOL: No has complert la teva paraula!... Fa temps que estàs enamorada d'ell! Això que has dit d'aquest vespre és una mentida estúpida.

ANNIE: Doncs si no vols, no t'ho creguis!

MAX: Ara, Annie... expliqui'ns tota la història... Ja ho sap: o tot o res! Si vol separar-se d'ell en pau..., cal que tingui aquesta consideració amb Anatol.

ANATOL: Després, jo també t'explicaré una cosa.

ANNIE: Bé doncs... va començar més o menys així... (*Entra el CAMBRER.*)

ANATOL: Parla... parla... (*S'asseu al costat d'ella.*)

ANNIE: Potser fa un parell de setmanes... o més..., ell em va donar unes quantes roses... a la sortida del teatre!... Jo no em podia aguantar el riure! Em mirava tan tímida-

ment!

ANATOL: Per què no me'n deies res, d'això?

ANNIE: D'això? T'hauria hagut d'explicar moltes altres coses! (*Se'n va el CAMBRER.*)

ANATOL: Endavant... continua!

ANNIE: Després, als assaigs, sempre em rondava d'una manera molt visible... i jo... jo me'n vaig adonar i al començament em molestava... però després em va agradar...

ANATOL: Molt normal!

ANNIE: Sí... i després vam parlar... i d'ell, em va agradar tot...

ANATOL: De què vau parlar?

ANNIE: De totes les coses imaginables... De com el van expulsar de l'escola... i va haver de fer d'aprenent, i de com el cuc del teatre el va començar a rosegar...

ANATOL: Ah, sí? I jo sense saber-ne res...

ANNIE: I després... va resultar que, de petits, havíem viscut en dues cases que estaven a tocar..., que érem veïns.

ANATOL: Ah, veïns? És commovedor, commovedor!

ANNIE: Sí... Sí... (*Beu.*)

ANATOL: I què més?

ANNIE: Què més vols que hi hagi? Jo t'ho he dit tot. És el meu destí... i contra el meu destí, no puc fer res..., contra el meu destí... no puc... fer... res...

ANATOL: Ara, explica'm alguna cosa d'aquesta nit...

ANNIE: Què?... Què dius? (*El cap se li doblega.*)

MAX: S'està adormint.

ANATOL: Desperta-la! Aparta aquest vi! Que no hi arribi!...

Haig de saber què ha passat aquesta nit! Annie! Annie!

ANNIE: Aquesta nit... m'ha dit... que m'estima...

ANATOL: I tu?

ANNIE: Jo... li he dit... que me n'alegrava molt... i com que no el vull enganyar... et dic «adéu» a tu.

ANATOL: Que no el vols enganyar? *A ell?* O sigui que no ho fas per mi? Ho fas per ell?

ANNIE: Sí, i què? A tu no t'he estimat mai!

ANATOL: Ah, molt bé! Per sort, això que dius ja no em pot afectar...

ANNIE: Ah, no?

ANATOL: No, perquè jo també em trobo amb l'agradable situació... de poder prescindir dels teus favors.

ANNIE: Vaja... vaja.

ANATOL: Sí... sí! Ja fa temps que no t'estimo! N'estimo una altra.

ANNIE: Ha... ha!

ANATOL: Des de fa molt temps! Que t'ho digui en Max! Abans que tu arribessis, l'hi he explicat tot!

ANNIE: Ah, sí?

ANATOL: Ja fa temps! I aquesta altra és mil vegades millor i més bonica.

ANNIE: Ah, sí?

ANATOL: Per una noia com ella, donaria de gust mil dones com tu, ho entens?

ANNIE *riu*.

ANATOL: No riguis! Pregunta-ho a Max.

ANNIE: És que em fa tanta gràcia! Voler-me convèncer a mi...

ANATOL: Et dic que és veritat! És veritat, t'ho juro! Ja fa molt de temps que he deixat d'estimar-te... I ni un moment pensava en tu quan estàvem junts..., i quan et besava, em recordava de l'altra! De l'altra! De l'altra!

ANNIE: Així... estem en paus!

ANATOL: Ah... ho creus així?

ANNIE: Sí..., en paus! Que bé, oi?

ANATOL: Què dius? No, no estem en paus..., de cap manera! No és pas el mateix..., això que has fet tu, i el que he fet jo! La meva història és una mica menys... innocent.

ANNIE: Com? (*Es posa seriosa.*)

ANATOL: Sí, la meva història resulta una mica diferent...

ANNIE: Diferent? Com vols dir?

ANATOL: Sí..., perquè jo..., jo t'he enganyat!

ANNIE, *que s'alça*: Com?... Com?

ANATOL: Jo t'he enganyat... com et mereixes. Dia rere dia i nit rere nit... Venia de veure-la a ella, quan em trobava amb tu... i tornava a ella, quan et deixava...

ANNIE: Infame!... Això és una infàmia!! (*Va cap al penjador i es posa l'abric i el boà.*)

ANATOL: Amb les dones com tu, mai no vas prou llest, quan vols evitar que un altre et passi al davant!... Per sort, ja no em queden il·lusions.

ANNIE: Ah, ja ha sortit allò de sempre! Sí!!

ANATOL: Sí..., allò de sempre, oi? Allò de sempre!

ANNIE: Que un home sigui cent vegades més desconsiderat que una dona.

ANATOL: Sí, com sempre... és clar... sóc jo, el desconsiderat, sí!

ANNIE, *que ja s'ha posat el boà al coll, agafa el barret i els guants i es planta davant* ANATOL: Sí... desconsiderat! Jo no l'havia tocat aquest tema! (*Es disposa a sortir.*)

ANATOL: Què? (*Darrere d'ella.*)

MAX: Deixa-la! No voldràs pas retenir-la, ara...

ANATOL: Aquest tema! No l'havies tocat! Què vols dir? Que tu..., ...que tu... has...?

ANNIE, *a la porta*: Mai no t'hauria dit res... mai! Només un home pot ser tan brutal!

CAMBRER, *que entra amb una plata de crema*: Oh!

ANATOL: Al diable la seva crema!

ANNIE: Oh, crema de vainilla!

ANATOL: Encara t'atreveixes...!

MAX: Deixa-la! També ha d'acomiarar-se de la crema... per sempre.

ANNIE: Sí..., i amb alegria! Del Bordeus, del xampany... de les ostres... i especialment de tu, Anatol. (*De sobte, des de la porta, amb un somriure vulgar, es llança sobre la caixa de cigars que hi ha damunt la tauleta, n'agafa un grapat i se'ls posa a la bossa.*) No són per a mi! Són per a ell! (*Se'n va.*)

ANATOL corre darrere d'ella i es queda a la porta...

MAX, *tranquil*: Ho veus?... Tot ha anat com una seda!...

TELÓ

AGONIA

ANATOL, MAX, ELSE.

Cambrà d'ANATOL. Comença el capvespre. La cambra resta una estona buida. Després entren ANATOL i MAX.

MAX: Bé..., finalment he pujat amb tu a casa teva.

ANATOL: Queda't una estoneta més.

MAX: És que em fa l'efecte que et molesto.

ANATOL: Queda't, t'ho prego! No tinc ganes d'estar sol...
i qui sap si ella encara es presentarà!

MAX: Ah!

ANATOL: Set de cada deu vegades, l'espero inútilment.

MAX: Jo no ho aguantaria.

ANATOL: I sovint m'haig de creure les excuses... Ah, fins i tot són certes.

MAX: Totes set vegades?

ANATOL: Què sé jo!... Et dic que no hi ha res més terrible que ser l'amant d'una dona casada.

MAX: Hi ha coses pitjors... A mi, per exemple, m'agradaria molt menys ser el seu marit.

ANATOL: I això ja dura... Quan? Dos anys... Què dic?...
Més! Per Carnaval ja els va fer, els dos anys... I aquesta serà la tercera «primavera del nostre amor»...

MAX: Però ara, què et passa?

ANATOL, *que s'ha deixat caure, amb abric i bastó, en una butaca vora la finestra*: Ah, estic cansat..., nerviós! No sé què vull...

MAX: Vés-te'n de viatge!

ANATOL: Per què?

MAX: Per precipitar el final.

ANATOL: Què vol dir... el final?

MAX: T'he vist així unes quantes vegades... L'última, ja ho saps quan, durant temps i temps, no t'acabaves de decidir a donar el passaport a una criatura estúpida, que no era gens digna dels teus neguits.

ANATOL: Penses que ja no l'estimo...?

MAX: Oh! Això sí que seria perfecte..., una fase en la qual ja no es pateix!... Però ara travesses un moment que és pitjor que la mort... un moment que et va matant.

ANATOL: Bona manera de dir coses agradables a la gent... Però tens raó... és l'agonia!

MAX: No deixa de ser un consol poder-ne parlar. Ni tan sols necessitem la filosofia. No ens cal entrar en grans generalitats... n'hi ha prou de comprendre el cas particular a fons, fins als seus gèrmens més ocults.

ANATOL: Un plaer ben mediocre, això que em proposes.

MAX: És el que penso... Però t'he vist passar tota la tarda allà baix, al Prater, tan pàl·lid i avorrit, que ja no era possible estar-ho més.

ANATOL: És que ella tenia la intenció de baixar-hi.

MAX: En canvi t'has alegrat de no topar-te amb el seu cotxe, perquè és evident que ja no disposes d'aquell somriure amb què la saludaves fa dos anys.

ANATOL, *que s'aixeca*: Com és possible, això?... Digue'm, com és possible?... O sigui que altra vegada m'espera aquella extinció gradual, lenta, increïblement trista?... No et pots imaginar com m'espanta...!

MAX: Per això et dic que te'n vagis de viatge... o que tinguis el valor de dir-li a ella tota la veritat.

ANATOL: Què dir-li? I com?

MAX: Doncs, molt senzill: s'ha acabat.

ANATOL: D'aquesta mena de veritats no en pots presumir gaire; no són altra cosa que la sinceritat brutal dels mentiders cansats.

MAX: Naturalment! Abans que separar-vos amb una deci-

sió ràpida, preferiu ocultar-vos l'un a l'altre amb mil astúcies que ja no sou els que éreu. I això, per què?

ANATOL: Perquè no ho creiem ni nosaltres mateixos. Perquè enmig d'aquest erm infinit de l'agonia hi ha moments singularment enganyosos, on tot sembla més bonic que mai...! Mai no tenim un anhel més gran de felicitat que durant aquests últims dies d'un amor... I quan sorgeix algun caprici, alguna embriaguesa, qualsevol no-res que es disfressa de felicitat, ja no volem mirar sota la màscara... Vénen llavors els moments en què *t'avergonyeix* haver pensat que totes les delícies s'han acabat..., llavors us excuseu l'un a l'altre de tantes coses, sense dir-ho amb paraules!... Et fatiga tant la por de la mort... i ve't aquí que, de sobte, la vida retorna... més càlida, més ardent que mai..., i més enganyosa que mai!

MAX: No t'oblidis, però, d'una cosa: sovint aquest final comença més aviat que no ens pensem!... Hi ha més d'una felicitat que ha començat a morir amb el primer petó... No has sentit parlar mai del malalt greu que es considera i bo fins a l'últim moment?

ANATOL: Jo no sóc d'aquesta mena de feliços! Això és evident! Sempre he estat un hipocondríac de l'amor... Potser els meus sentiments no han estat sempre tan malalts com jo creia... —doncs pitjor encara. De vegades penso que s'ha realitzat amb mi la superstició del mal d'ull... Però resulta que el meu ull malèfic el tinc girat cap endins i els meus millors sentiments es marfonen sota la seva maledicció.

MAX: Doncs aleshores cal estar orgullós d'aquest mal d'ull.

ANATOL: Ah, no, em fan enveja els altres! Saps? Els feliços per a qui cada tros de vida és un nou triomf! Jo m'haig de proposar sempre dur a la fi alguna cosa; faig aturades... reflexiono... reposo... continuo arrossegant les coses... Aquells altres les superen jugant, alhora que les viuen... Per a ells tot és sempre el mateix.

MAX: No els envegis, Anatol..., no superen res, només van passant de llarg.

ANATOL: I això, no és una sort? Almenys no tenen aquest estrany sentiment de culpa que és el secret dels dolòrs de les nostres separacions.

MAX: De quina culpa parles?

ANATOL: No teníem l'obligació de fer cabre l'eternitat que els prometíem dins els dos anys o les dues hores en què les hem estimat? I mai no hem pogut!... Amb aquest sentiment de culpa ens separem de totes elles... i la nostra malenconia no significa res més que una muda confessió. Aquesta és justament la nostra última honradesa!

MAX: I de vegades també la primera...

ANATOL: I això fa tant de mal...

MAX: Estimat, a tu no et van gens bé aquestes relacions que duren tant de temps... Tens el nas massa fi.

ANATOL: Això, com ho haig d'entendre?

MAX: El teu present arrossega sempre la càrrega pesadíssima d'un passat a mig concloure... I llavors els primers anys del teu amor es comencen a podrir sense que la teva ànima tingui la força prodigiosa capaç d'anar-los eliminant. I quina és la conseqüència natural? Que també per les hores més sanes i esplendoroses del teu present circula un efluvi d'aquesta descomposició... i l'atmosfera del teu present queda enverinada d'una manera insalvable.

ANATOL: Pot molt ben ser.

MAX: I per això és eterna dintre teu aquesta barreja d'abans i ara i més tard; són transicions constants, confuses! El passat, en deslligar-se de les sensacions amb què el vas experimentar, ja no és per a tu un fet senzill i immòbil... no, els estats d'ànim hi pesen feixugament al damunt, només empallideixen i es marceixen... fins a la seva extinció.

ANATOL: Sí, és cert. I d'aquesta atmosfera arriben les do-

loroses emanacions que envaeixen tan sovint els meus millors moments... Me'n voldria alliberar.

MAX: Amb gran sorpresa per part meva, observo que ningú no pot evitar haver de dir una vegada o altra alguna cosa profunda... I alguna cosa així tinc ara a la punta de la llengua: Sigues fort, Anatol; guareix-te!

ANATOL: No pots deixar de riure mentre dius aquestes coses!... És molt possible que en tingui la capacitat! Però em falta allò que és més important: la necessitat. Penso en les moltes coses que perdria si un bon dia em sentís «fort»!... Hi ha tantes malalties, i només una salut! Sempre has d'estar tan sa com els altres... però pots tenir una malaltia completament diferent de la de tots els altres!

MAX: Això, només és vanitat?

ANATOL: I si ho és, què? Saps prou bé que la vanitat és un defecte, oi?

MAX: De tot això dedueixo, senzillament, que no te'n vols anar de viatge.

ANATOL: Potser sí que hi aniré... sí, molt bé!... Però m'haig de *sorprendre* a mi mateix amb aquesta idea... No hi ha d'haver cap propòsit... La premeditació ho fa malbé tot!... El més terrible d'aquestes coses és que has de fer les maletes, encomanar un cotxe... i dir-li: «A l'estació!»

MAX: Ja m'ocuparé jo de tot! (ANATOL *va ràpid cap a la finestra i mira a l'exterior.*) Què et passa, ara?

ANATOL: Res...

MAX: Ah, sí... ho havia oblidat completament... Me'n vaig.

ANATOL: Oh, veus?... En aquest moment, em trobo...

MAX: ...

ANATOL: Com si sentís per ella una gran adoració.

MAX: Això té una explicació molt senzilla. És la següent: que realment l'adores... en *aquest* moment!

ANATOL: Adéu, doncs... i no encarreguis el cotxe, encara.

MAX: No exagerem! El ràpid de Trieste no surt fins d'aquí a quatre hores... i l'equipatge el podem enviar més tard.

ANATOL: Moltíssimes gràcies!

MAX, a la porta: M'és impossible marxar sense un aforisme!

ANATOL: Dignes.

MAX: La dona és un enigma!

ANATOL: Oh!!!

MAX: Però deixa'm acabar! La dona és un enigma... Així ho diuen! Però quin enigma no fórem nosaltres per a la dona si ella fos prou intel·ligent per meditar sobre nosaltres?

ANATOL: Bravo, bravo!

MAX fa una inclinació i se'n va.

ANATOL, sol durant una estona, va i ve per la cambra, després s'asseu altra vegada vora la finestra i fuma un cigarret. Del pis de dalt, arriben uns sons de violí. Pausa. Després se senten passos al corredor... ANATOL els escolta amb atenció, s'alça, deixa el cigarret en un cendrer i va a l'encontre d'ELSE, que acaba d'entrar. Un vel molt espès li cobreix la cara.

ANATOL: Per fi!

ELSE: Ja és tard... sí, sí! (*Es treu el barret i el vel.*) No he pogut venir abans. M'ha estat impossible!

ANATOL: No em podies avisar? L'espera em fa posar nerviós! Però... et quedes?

ELSE: No gaire, àngel meu... El meu home...

ANATOL es gira emmurriat.

ELSE: Veus... com ets?... Jo, què vols que hi faci?

ANATOL: Sí, sí, tens raó!... Les coses són així... i ens hi hem de sotmetre... Vine, tresor meu, vine aquí... (*S'acosten a la finestra.*)

ELSE: Ens podrien veure!

ANATOL: Però si ja és fosc! I aquesta cortina ens amaga. És tan empipador que no et puguis quedar gaire estona! Ja fa dos dies que no et veig! I l'última vegada només van ser uns minuts!

ELSE: Però tu, m'estimes?

ANATOL: Ah, ja saps que sí... Tu, per a mi, ho ets tot... tot!... Ah, estar sempre amb tu!

ELSE: Jo també hi estic molt a gust, amb tu!

ANATOL: Vine... (*L'atreu i la fa seure al costat seu, a la butaca.*) ...La teva mà! (*Se la du als llavis.*) Sents el vell com toca, aquí dalt?... Bonic, oi?

ELSE: Tresor meu!

ANATOL: Ah, sí..., estar així amb tu! Al llac de Como... o a Venècia!

ELSE: Hi vaig estar en el meu viatge de noces.

ANATOL, *amb ressentiment*: Calia que ho diguessis ara?

ELSE: Però si només t'estimo a tu! Només a tu t'he estimat! A ningú més, mai! I al meu marit menys que a ningú.

ANATOL, *entrecreuant les mans*: Escolta... No et pots imaginar, almenys per uns segons, que no ets una dona casada?... Paladeja l'encís d'aquest minut... Pensa que tu i jo estem sols al món... (*Campanades.*)

ELSE: Quina hora és?

ANATOL: Else, Else, no preguntis! Oblida que hi ha altra gent... No estàs amb mi?

ELSE, *afectuosa*: No he oblidat prou coses per tu?

ANATOL: Amor meu! (*Li besa la mà.*)

ELSE: Anatol, estimat!

ANATOL, *amb tendresa*: Què passa, ara, Else?

ELSE, *somrient, indica amb un gest que se n'ha d'anar.*

ANATOL: Què vols dir?

ELSE: Que me n'haig d'anar.

ANATOL: Que te n'has d'anar?

ELSE: Sí.

ANATOL: Te n'has d'anar?... Ara... ara?... Doncs vés-te'n.
(*S'aparta.*)

ELSE: No hi ha manera de parlar amb tu.

ANATOL: Ah..., no hi ha manera... (*D'una banda a l'altra.*)

I no pots entendre que aquesta vida em farà tornar boig?

ELSE: Així m'ho agraeixes?

ANATOL: Agrair, agrair!... Agrair, què? No t'he donat tant com m'has donat tu? T'estimo menys que tu a mi? Et faig menys feliç que tu a mi? Amor..., follia..., dolor...! Però, agrairment? Què hi pinta, aquí, aquesta estúpida paraula?

ELSE: Vols dir que... no mereixo... ni una mica... ni una mica d'agraïment per part teva? Jo, que t'ho he sacrificat tot?

ANATOL: Sacrificat?... No en vull de sacrificis... i si t'has hagut de sacrificar, és que no m'has estimat mai.

ELSE: Ah, a sobre em diu això? Que no l'estimo... Jo, que he traït per ell el meu marit... Jo..., jo no l'estimo!

ANATOL: Jo no ho he dit, això!

ELSE: Oh, què he fet!

ANATOL, *dret davant d'ella*: Oh, què he fet!... És la sortida que faltava! Què has fet? Ja t'ho diré... Fa set anys, eres una joveneta sense suc ni bruc. Després et vas casar amb un home, perquè tocava casar-se. Vas fer el teu viatge de noces..., vas ser feliç... a Venècia...

ELSE: Mai!

ANATOL: Feliç... a Venècia... al llac de Como... També n'hi havia d'amor... almenys en determinats moments.

ELSE: Mai!

ANATOL: Què dius?... No et besava, ell? No t'abraçava? No eres la seva dona?... Després vas tornar a casa..., i et vas començar a avorrir..., com és lògic..., perquè ets bonica..., elegant... i ets una dona. I ell és senzillament un

idiota!... Després van venir els anys de la coqueteria... vull dir, de la coqueteria i prou!... D'estimar, només m'has estimat a mi..., dius tu. Això no es pot demostrar... Però ho admito; perquè pensar el contrari em resultaria desagradable.

ELSE: Anatol! Coqueteria! Jo!

ANATOL: Sí, coqueteria... i saps què vol dir ser coqueta? Vol dir ser alhora incitant i falsa.

ELSE: I jo era així?

ANATOL: Sí..., tu! Després van venir els anys de lluita... Vacil·laves! No viuré mai la meva novel·la? Cada dia et tornaves més esplèndida... i el teu home més avorrit, més estúpid, més lleig...! I va passar el que havia de passar... vas tenir un amant. I casualment, aquest amant sóc jo!

ELSE: Casualment... tu?

ANATOL: Sí, casualment... Perquè, si no fos jo, seria qualsevol altre. Et senties desgraciada en el teu matrimoni, o no eres prou feliç, i volies ser estimada. Vas flirtejar una mica amb mi, vas dir quatre trivialitats sobre la «gran passió»... i un bon dia, quan vas observar una de les teves amigues que passava en cotxe, o potser una coqueta asseguda a la llotja del costat, vas pensar: per què haig de renunciar al meu plaer? I et vas convertir en la meva amant! És això el que has fet! I això és tot! I no entenc que necessitis grans frases per definir aquesta petita aventura.

ELSE: Anatol!... Anatol!... Aventura?

ANATOL: Sí!

ELSE: Retira això que has dit... T'ho exigeixo!

ANATOL: Què haig de retirar? Quina altra cosa ha estat, per a tu?

ELSE: Ho creus de debò?

ANATOL: Sí!

ELSE: Bé..., me n'haig d'anar!

ANATOL: Vés-te'n... No et retinc. (*Pausa.*)

ELSE: Em fas fora?

ANATOL: Jo, et faig fora? Fa un moment has dit: «Me n'haig d'anar.»

ELSE: Sí, Anatol, me n'haig d'anar... No te n'adones, tu?

ANATOL, *decidit*: Else!

ELSE: Què?

ANATOL: M'estimes... tant com has dit?

ELSE: Ho dic!... Per l'amor de Déu... quina prova vols que te'n doni?

ANATOL: Ho vols saber? Molt bé!... Potser podré creure que m'estimes...

ELSE: Potser! I m'ho dius avui?

ANATOL: M'estimes?

ELSE: Amb adoració.

ANATOL: Doncs... queda't amb mi!

ELSE: Com?

ANATOL: Escapa't amb mi! Sí..., amb mi, a una altra ciutat..., a un altre món... Vull estar sol amb tu!

ELSE: Quines idees et passen pel cap!

ANATOL: Em «passen pel cap»? No hi ha res de més natural! Sí! Com puc deixar-te marxar... amb ell? Com ho he pogut fer mai? I tu, amb l'adoració que sents per mi, com ho pots aguantar? Com? Surts dels meus braços, encara amb la cremor dels meus besos, i tornes a una casa que t'és estranya d'ençà que em pertanyes? No... no... Ens hi hem acostumat tant..., que mai no hem pensat fins a quin punt és monstruós. És impossible continuar vivint així. Else, Else, vine amb mi! Ara... calles... Else! A Sicília... On vulguis... a l'altra banda del mar... Else!

ELSE: Què estàs dient?

ANATOL: Ningú més entre tu i jo... Travessem el mar, Else!... I estarem sols...

ELSE: El mar?

ANATOL: Anem allà on vulguis!

ELSE: Però, fill meu... estimat...

ANATOL: Vacil·les?

ELSE: Mira, estimat... quina necessitat en tenim?

ANATOL: Què?

ELSE: Fugir... no és necessari... També aquí, a Viena, ens podem veure gairebé tantes vegades com volem.

ANATOL: Gairebé tantes vegades com volem... Sí, sí... no tenim necessitat de...

ELSE: Tot això són fantasies.

ANATOL: ...Tens raó... (*Pausa.*)

ELSE: ...Enfadat? (*Campanades.*)

ANATOL: Te n'has d'anar!

ELSE: Oh sí, Déu meu... s'ha fet tard!

ANATOL: Vés-te'n, doncs.

ELSE: Fins demà... A les sis, seré aquí, amb tu.

ANATOL: Com vulguis.

ELSE: No em fas un petó?

ANATOL: Oh, sí...

ELSE: Sabré compensar-te... demà!

ANATOL, *que l'acompanya a la porta*: Adéu!

ELSE, *a la porta*: Un altre petó!

ANATOL: Per què no? (*La besa; ella se'n va.*)

ANATOL, *que torna al centre de la cambra*: Amb aquest petó, l'he convertida en allò que es mereix..., en una més! (*Mou el cap.*) És ben estúpid! Ben estúpid.

TELÓ

MATÍ DE BODA D'ANATOL

ANATOL, MAX, ILONA, FRANZ, CRIAT.

Cambra de solter, moblada amb elegància. La porta de la dreta condueix al rebedor; la porta de l'esquerra, amb cortinatges, al dormitori.

ANATOL, amb batí, surt caminant de puntetes de la cambra de l'esquerra i tanca la porta sense fer soroll. S'asseu en un divan i prem un botó. Sona un timbre. FRANZ apareix per la dreta i, sense veure ANATOL, va cap a la porta de l'esquerra.

ANATOL, *que primer no l'havia vist, li corre al darrere i li impedeix obrir la porta:* Per què t'esmunys d'aquesta manera? No t'havia sentit!

FRANZ: Què mana el senyor?

ANATOL: El samovar!

FRANZ: Sí, senyor.

ANATOL: A poc a poc, imbècil! No pots caminar sense fer soroll? (*Va de puntetes cap a la porta de l'esquerra i l'obre una mica.*) Ella està dormint... Encara dorm! (*Tanca la porta.*)

FRANZ, *que torna amb el samovar:* Dues tasses, senyor?

ANATOL: Sí, és clar! (*Truquen.*) Vés a veure qui és. Qui deu ser, tan d'hora? (*FRANZ se'n va.*)

ANATOL: Avui, decididament, no estic en condicions de casar-me. Voldria deixar-ho córrer.

FRANZ obre la porta de la dreta i entra MAX.

MAX, *cordial:* Amic meu!

ANATOL: Pst... Silenci!... Una altra tassa, Franz!
MAX: Però si ja n'hi ha dues!
ANATOL: Franz, una altra tassa... i vés-te'n. (FRANZ *se'n va.*) Molt bé... I ara, estimat, què et porta a casa meva a les vuit del matí?
MAX: Són les deu!
ANATOL: Bé, doncs, què et porta a casa meva a les deu del matí?
MAX: La meva mala memòria.
ANATOL: Més baix...!
MAX: Però, per què? Estàs nerviós!
ANATOL: Sí, molt!
MAX: Doncs no n'hauries d'estar, avui.
ANATOL: Però tu, què vols?
MAX: Ja saps que avui haig de fer de testimoni del teu casament. La teva encantadora cosina Alma serà la meva parella!
ANATOL, *amb veu àtona*: Al gra.
MAX: Bé... m'he descuidat d'encarregar la toia, i en aquest moment no sé com anirà vestida l'Alma. Anirà de blanc, de rosa, de blau... o de verd?
ANATOL, *ofès*: Home... de verd, no!
MAX: Per què no?
ANATOL: La meva cosina no va mai de color verd!
MAX, *picat*: Jo no podia saber-ho!
ANATOL, *com abans*: No cridis així! Ho arreglarem tot amb calma i tranquil·litat.
MAX: O sigui que no saps de quin color anirà?
ANATOL: Rosa o blau.
MAX: Oh, són dues coses molt diferents!
ANATOL: Blau o rosa, és igual, no?
MAX: No, per a la meva toia no és igual. Ni pensar-hi.
ANATOL: Encarrega'n dues, i una de les dues te la poses al trau.
MAX: No he vingut a sentir els teus acudits dolents.

ANATOL: Avui, a les dues, encara en faré un de més dolent!

MAX: Sí que estàs d'humor, el teu matí de boda.

ANATOL: Estic nerviós!

MAX: Em calles alguna cosa.

ANATOL: Res!

VEU D'ILONA, *des del dormitori*: Anatol!

MAX *mira ANATOL amb sorpresa.*

ANATOL: Perdona'm un moment. (*Va cap a la porta del dormitori i hi entra uns instants; MAX se'l mira amb els ulls molt oberts; ANATOL besa ILONA a la porta, sense que MAX ho pugui veure; tanca la porta i torna al costat de MAX.*)

MAX, *indignat*: Això no es fa!

ANATOL: Amic Max, primer escolta'm i després jutja.

MAX: Sento una veu femenina i jutjo: comences aviat, a enganyar la teva dona!

ANATOL: Seu i escolta'm, i després parlaràs d'una altra manera.

MAX: Mai. Déu sap que jo no sóc un mirall de virtuts; però això...!

ANATOL: No em vols escoltar?

MAX: Parla! Però de pressa; estic convidat al teu casament.

(*Seuen tots dos.*)

ANATOL, *trist*: Ah, sí.

MAX, *impacient*: Bé doncs...

ANATOL: Doncs... sí. Ahir vam celebrar la vigília del casament a casa dels meus futurs sogres.

MAX: Ho sé. Jo hi era.

ANATOL: Exacte, hi eres. Hi havia una pila de gent! I molta animació. Vam beure xampany, es van pronunciar brindis...

MAX: Jo també... per la teva felicitat.

ANATOL: Sí, tu també... per la meva felicitat! (*Li estreny la mà.*) T'ho agraeixo.

MAX: Ja ho vas fer ahir.

ANATOL: Ho vam passar molt bé fins a mitjanit...

MAX: Ho sé.

ANATOL: Per un moment, em va semblar que era feliç.

MAX: Després de la quarta copa de xampany.

ANATOL, *trist*: No... Després de la sisena... És trist i no ho acabo d'entendre.

MAX: N'hem parlat prou.

ANATOL: També hi havia aquell jove que em consta que va ser l'amor juvenil de la meva promesa.

MAX: Ah sí, el jove Ralmen.

ANATOL: Sí..., una mena de poeta, em sembla. Un d'aquells que semblen destinats a ser el primer amor de moltes dones i a no ser l'últim amor de ningú.

MAX: Preferiria que entressis en matèria.

ANATOL: De fet, aquell xicot m'era indiferent; en el fons, em feia somriure... Cap a mitjanit, es va dissoldre la reunió. Em vaig acomiadar de la meva promesa amb un petó. Ella també em va besar... fredament... Mentre baixava les escales, em va venir una esgarripança.

MAX: Ahà...

ANATOL: Ja a la porta, uns i altres encara em felicitaven. L'oncle Eduard anava trompa i em va abraçar. Un doctor en dret va cantar una cançó d'estudiants. L'amor de joventut, vull dir el poeta, va desaparèixer tot enravenat per una cantonada. N'hi va haver un que em va fer una brometa. Va dir que segurament passaria la resta de la nit rondant la finestra de la meva estimada. Vaig fer un somriure sarcàstic... Havia començat a nevar... La gent es va anar dispersant... Em vaig quedar sol.

MAX, *com si ho lamentés*: Hm...

ANATOL, *més animadament*: Sí, em vaig quedar sol al car-

rer... enmig de la freda nit d'hivern, mentre la neu giravoltava en grans flocs al meu entorn. En certa manera, era una situació... espantosa.

MAX: Fes el favor de dir-me, finalment, on vas anar.

ANATOL, *digne*: Vaig haver d'anar... al ball de màscares.

MAX: Ah!

ANATOL: Et sorprèn, oi?

MAX: Puc imaginar la resta.

ANATOL: No, no, amic meu... Quan em trobava al carrer, en plena nit d'hivern...

MAX: Amb aquella sensació d'esgarrifança!

ANATOL: Tremolant de fred! Un dolor immens es va apoderar de mi, perquè em vaig adonar que ja no tornaria a ser un home lliure, que havia de dir adéu per sempre més a la meua vida agradable i boja d'home solter. És l'última nit, vaig dir-me, que pots anar a casa teua sense que ningú no et preguntis: on has estat? L'última nit de llibertat, d'aventura... potser d'amor!

MAX: Oh!

ANATOL: Em vaig trobar enmig de la gentada. Al meu voltant, cruixien els vestits de seda i de setí, brillaven els ulls, saludaven les màscares, se sentia el perfum de les espatlles blanques i lluentos... Pertot arreu respirava i s'encenia el carnaval. Em vaig deixar endur per aquell ambient voraginós i la meua ànima s'hi va submergir. Volia absorbir-lo, banyar-m'hi!

MAX: Al gra... No tenim temps.

ANATOL: Em sento arrossegat per la multitud, i ja amb el cervell embriagat, s'embriaga ara el meu alè de tots els perfums del carnaval que floten al voltant meu. Me'n sento penetrat com mai. El carnestoltes m' a mi, personalment, una festa de comiat.

MAX: I la tercera embriaguesa, quan va

ANATOL: Va arribar... l'embriaguesa d

MAX: Dels sentits!

CO DE BARCELONA
BIBLIOTECA M

ANATOL: Del cor... i... sí, també dels sentits! Et recordes de Katharine?

MAX, *fort*: Oh, Katharine...!

ANATOL: Pst...

MAX, *assenyalant cap al dormitori*: Ah, és ella?

ANATOL: No... no és ella, precisament. Però ella també hi era... i amb ella, una morena encantadora, de qui no et diré el nom, i la Lizzie, aquella rosseta que va amb el Theodor —però el Theodor no hi era— i les altres. Les vaig reconèixer totes malgrat les caretes que duien..., per la veu, per la manera de caminar, per un gest qualsevol. Però, quina cosa més rara! N'hi havia una que, de moment, no vaig saber qui era. La vaig seguir, o ella a mi. La seva figura em resultava familiar. En tot cas, ens topàvem una vegada i una altra. Al costat del brollador, a l'ambigú, al prosceni... constantment! Finalment em va agafar pel braç, i vaig saber qui era! (*Indicant el dormitori.*) Ella.

MAX: Una antiga coneguda?

ANATOL: Però, home... No ho endevines? Ja et vaig dir allò que li vaig explicar fa un mes i mig, quan m'acabava de prometre... La vella història: surto de viatge, tornaré aviat, t'estimaré sempre...

MAX: Ilona?

ANATOL: Pst...

MAX: No és Ilona?

ANATOL: Sí... Per això et faig callar! «Ah, ja tornes a ser aquí?», em va dir a l'orella. «Sí», vaig contestar-li amb rapidesa. «Quan has arribat?» «Aquesta nit» «Per què no m'escrivies?» «No hi havia correus.» «On eres?» «En un poble de mala mort.» «I ara, què...?» «Feliç. Ja torno a ser aquí, i he estat fidel.» «Jo també..., jo també.» Felicitat, xampany, i més felicitat...

MAX: I més xampany.

ANATOL: No... prou xampany... Ah, vam tornar a casa en

cotxe... com abans. Ella, recolzada al meu pit. «Ara sí que no ens tornarem a separar», em va dir.

MAX, *que s'alça*: Desperta't, amic, i mira d'acabar-ho...

ANATOL: «No ens tornarem a separar»... (*S'alça.*) I avui a les dues em caso!

MAX: Amb una altra.

ANATOL: És clar: sempre ens casem amb una altra.

MAX, *mirant el rellotge*: Em sembla que ja és hora. (*Indica amb un gest que ANATOL ha d'allunyar ILONA.*)

ANATOL: Sí, sí, vaig a veure si està a punt. (*A la porta. S'atura i es gira a MAX.*) No és ben trist?

MAX: És immoral.

ANATOL: Sí, però també trist.

MAX: Vés-hi d'una vegada!

ANATOL a la porta de la cambra.

ILONA, *que treu el cap i després surt. Porta un dominó elegant*: Si només és en Max!

MAX, *fent una inclinació*: Només en Max.

ILONA, *a ANATOL*: I no me n'has dit res. Em pensava que era un estrany; si no, ja fa estona que seria amb vosaltres.

Com està, Max? Què me'n diu, d'aquest poca-vergonya?

MAX: Que sí, que ho és.

ILONA: Sis setmanes plorant per ell... I ell era... On eres?

ANATOL, *amb un ampli gest de mà*: Per aquests mons de Déu.

ILONA: A vostè, tampoc no li ha escrit? Però ara ja torna a ser meu. (*L'agafa pel braç.*)... Ara, prou viatges... prou separacions. Fes-me un petó!

ANATOL: Però...

ILONA: Ah, a en Max no li fa res! (*Besa ANATOL.*) Però tu, fas una cara... Ara us serviré un te, i jo també en prendré una tassa, si m'ho permeteu.

ANATOL: Si tu vols...

MAX: Ho sento, Ilona, però no puc acceptar la invitació d'esmorzar amb vostès... i tampoc no entenc que...

ILONA, *des del samovar*: Què és el que no entén?

MAX: És que Anatol també hauria de...

ILONA: Què hauria de fer, Anatol?

MAX, *a* ANATOL: Tu ja hauries d'estar...

ILONA: Què hauria de fer?

MAX: Ja hauries d'estar arreglat!

ILONA: Ah, no sigui ridícul, Max. Avui ens quedem a casa.

No ens movem d'aquí...

ANATOL: Però, criatura, això no és possible... per desgràcia...

ILONA: Oh, és clar que serà possible.

ANATOL: Estic convidat...

ILONA, *servint el te*: Anul·la-ho.

MAX: No ho pot anul·lar.

ANATOL: Estic convidat a un casament.

MAX li dóna ànims amb signes.

ILONA: Oh, és igual!

ANATOL: No, no és igual. Perquè sóc..., diguem-ne, el padrí.

ILONA: I la madrina, està enamorada de tu?

MAX: Això és una cosa secundària.

ILONA: Doncs jo sí que estic enamorada d'ell, i això és la cosa principal... I vostè no s'hi fiqui!

ANATOL: Nena... me n'haig d'anar.

MAX: Sí, se n'ha d'anar, cregui'l... Se n'ha d'anar.

ANATOL: M'has de donar permís un parell d'hores.

ILONA: Val més que segueu, ara... Quants terrossos de sucre, Max?

MAX: Tres.

ILONA, *a* ANATOL: I tu?

ANATOL: No puc perdre més temps.

ILONA: Quants terrossos?

ANATOL: Ja ho saps... Sempre dos.

ILONA: Nata? Rom?

ANATOL: Rom... també ho saps.

ILONA: Rom i dos terrossos de sucre. (A MAX:) És un home de principis!

MAX: Jo me'n vaig!

ANATOL, *baix*: Seràs capaç de deixar-me sol?

ILONA: Però acabi's el te, Max!

ANATOL: Ara, nena, m'haig de mudar!

ILONA: Per l'amor de Déu... Quan és aquest maleït casament?

MAX: D'aquí a un parell d'hores.

ILONA: També l'han convidat, a vostè?

MAX: Sí!

ILONA: També com a padrí de boda?

ANATOL: Sí... ell també.

ILONA: I qui es casa?

ANATOL: No la coneixes.

ILONA: Com se diu? No deu ser pas cap secret!

ANATOL: És un secret.

ILONA: Què?

ANATOL: La boda se celebra en secret.

ILONA: Amb padrins i madrines? Quina bestiesa!

MAX: És que els pares no ho han de saber.

ILONA, *bevent el seu te*: Xicots, m'esteu ensarronant.

MAX: Oh, no!

ILONA: Déu sap on esteu convidats!... Però no us en sortireu. Vostè, Max, pot anar allà on vulgui, naturalment... Però aquest es queda.

ANATOL: Impossible, impossible. No puc faltar al casament del meu millor amic.

ILONA, a MAX: Haig de donar-li permís?

MAX: Sí, Ilona, estimada... Vostè ha de...

ILONA: En quina església se celebra, el casament?

ANATOL, *inquiet*: Per què ho preguntes?
ILONA: Almenys vull presenciar tota aquesta història.
MAX: Però, no pot ser...
ILONA: Per què no?
ANATOL: Perquè la boda se celebra en una capella... completament... completament subterrània.
ILONA: Però hi deu haver alguna manera d'arribar-hi...
ANATOL: No... més ben dit: és clar que hi ha una manera d'arribar-hi.
ILONA: Vull veure la teva parella, Anatol. A més,estic gelosa d'aquesta parella teva... Hi ha històries de padrins de boda que després s'han casat amb noies que feien de madrina. I jo..., m'entens, Anatol?, jo no vull que et casis.
MAX: Què faria, vostè..., si ell es casés?
ILONA, *amb calma*: Impediria la boda.
ANATOL: Ah, sí?
MAX: I com ho faria?
ILONA: No ho tinc decidit. Potser un gran escàndol a la porta de l'església.
MAX: Seria vulgar.
ILONA: Oh, ja hi trobaria alguna variant.
MAX: Per exemple?
ILONA: Hi aniria també vestida de núvia, amb una corona nupcial... Seria original, oi?
MAX: Molt... (*S'alça.*) Ara me n'haig d'anar... Adéu, Anatol!
ANATOL, *que s'aixeca, decidit*: Perdona'm, Ilona estimada. Cal que em vagi a mudar... ja és hora.
FRANZ, *entrant amb la toia*: Les flors, senyor.
ILONA: Quines flors?
FRANZ, *mirant ILONA amb cara d'estupefacció i amb una certa familiaritat*: ...Les flors, senyor.
ILONA: Veig que encara tens en Franz! (*FRANZ se'n va.*) No el volies despatxar?
MAX: De vegades és difícil.

ANATOL *té a la mà la toia embolicada amb paper de seda.*

ILONA: Deixa'm veure si tens bon gust!

MAX: El ram per a una madrina de boda?

ILONA, *enretirant el paper*: És un ram de núvia!

ANATOL: Déu meu, m'han enviat el ram equivocat...

Franz, Franz! (*Surt corrents amb el ram.*)

MAX: Al pobre nuvi li donaran el seu.

ANATOL, *tornant*: Ja hi va corrents, en Franz.

MAX: I ara m'haurà de disculpar. Me'n vaig.

ANATOL, *acompanyant-lo a la porta*: Què haig de fer?

MAX: Confessar.

ANATOL: Impossible.

MAX: Molt bé, ja tornaré, tan aviat com pugui...

ANATOL: Sí..., t'ho demano..

MAX: I el meu color...

ANATOL: Blau o vermell... No en tinc ni idea... Adéu...

MAX: Adéu, Ilona!... (*Baix:*) Torno d'aquí a una hora!

ANATOL *torna al mig de la cambra.*

ILONA, *que se li tira als braços*: Per fi! Oh, que feliç que sóc...

ANATOL, *mecànicament*: Àngel meu!

ILONA: Et trobo molt fred.

ANATOL: Però si t'acabo de dir àngel meu.

ILONA: Escolta: de debò has d'anar a aquest estúpid casament?

ANATOL: Si, tresor meu, cal que hi vagi. És important.

ILONA: Saps què? Et puc acompanyar amb el meu cotxe fins a la casa de la madrina.

ANATOL: Quins acudits! Ens veurem aquest vespre. Avui has d'anar al teatre.

ILONA: Donaré alguna excusa.

ANATOL: No, no, ja et vindré a buscar. Ara vaig a posar-me el frac. (*Mira el rellotge.*) Com passa el temps! Franz, Franz!

ILONA: Però, què vols?

ANATOL, a FRANZ, que entra: Està tot a punt a la meva cambra?

FRANZ: El senyor vol dir el frac, la corbata blanca...

ANATOL: Sí, és clar.

FRANZ: Ara mateix... (*Es fica al dormitori.*)

ANATOL, passejant-se d'una banda a l'altra: Escolta..., Iлона... O siguí que... aquesta nit... després del teatre..., no?

ILONA: Com m'agradaria quedar-me tot el dia amb tu!

ANATOL: No siguis criatura... Jo també tinc les meves... obligacions, ja ho veus!

ILONA: T'estimo, això és l'única cosa que veig.

ANATOL: Però és absolutament necessari...

FRANZ, sortint del dormitori: Ja ho té tot a punt, senyor. (*Se'n va.*)

ANATOL: Bé. (*Va al dormitori. Parla des de darrere la porta, mentre ILONA continua en escena:*) Vull dir que és absolutament necessari que te'n facis càrrec.

ILONA: De debò, et canvies de roba?

ANATOL: Així no puc anar al casament.

ILONA: Però, a veure..., per què hi vas?

ANATOL: Ja hi tornes? Haig d'anar-hi.

ILONA: Doncs fins al vespre.

ANATOL: Sí, aniré a esperar-te a la porta de l'escenari.

ILONA: No arribis tard, eh?

ANATOL: No, no... Per què hauria d'arribar tard?

ILONA: Oh, recorda el dia que et vaig esperar una hora, o més.

ANATOL: Sí? No me'n recordo. (*Pausa.*)

ILONA, que camina per la cambra i ho mira tot, el sostre, les parets: Veig que tens un quadre nou, Anatol.

ANATOL: Sí, t'agrada?

ILONA: No hi entenc, de quadres.

ANATOL: És molt bonic.

ILONA: L'has portat tu?

ANATOL: Jo? D'on?

ILONA: No ho sé... Del teu viatge.

ANATOL: Ah... sí, del meu viatge... No... De fet, es tracta d'un regal. (*Pausa.*)

ILONA: Escolta, Anatol.

ANATOL, *nerviós*: Què vols?

ILONA: On has estat realment?

ANATOL: Ja t'ho he dit.

ILONA: No, ni una paraula.

ANATOL: Ahir al vespre t'ho vaig dir.

ILONA: Doncs se m'ha oblidat.

ANATOL: He estat pels voltants de Bohèmia.

ILONA: I què hi havies de fer, a Bohèmia?

ANATOL: No hi he estat, a Bohèmia. Només pels voltants.

ILONA: T'havien invitat a una cacera?

ANATOL: Sí, he estat caçant llebres.

ILONA: Un mes i mig?

ANATOL: Sí, sense parar.

ILONA: I per què no em deies adéu?

ANATOL: No et volia entristir.

ILONA: Saps què penso, Anatol? Que em volies plantar.

ANATOL: Això és ridícul.

ILONA: Bé, ja ho vas provar, una vegada.

ANATOL: Provar? Sí... però no vaig aconseguir-ho.

ILONA: Com? Què dius?

ANATOL: Que sí, que volia desfer-me de tu, ja ho saps.

ILONA: Quin disbarat! De mi, no te'n pots desfer!

ANATOL: Ha, ha!

ILONA: Què dius?

ANATOL: He dit: ha, ha.

ILONA: No riguis, amor meu. Aleshores també vas tornar amb mi.

ANATOL: Sí... Aleshores sí.

ILONA: I ara també..., perquè m'estimes.

ANATOL: Per desgràcia.

ILONA: Com...?

ANATOL, *cridant*: Per desgràcia!

ILONA: Escolta, ets molt valent quan estàs en una altra habitació. Això no m'ho dius a la cara.

ANATOL, *que obre la porta i treu el cap*: Per desgràcia.

ILONA, *que va cap a la porta*: Què significa això, Anatol?

ANATOL, *altra vegada rere la porta*: Significa que no pot durar eternament!

ILONA: Què dius?

ANATOL: Dic que això no pot continuar, que no pot durar eternament!

ILONA: Ara ric jo: ha, ha.

ANATOL: Com?

ILONA, *que obre la porta amb violència*: Ha, ha!

ANATOL: Tanca la porta! (*La porta, tancada altre cop.*)

ILONA: No, bonic, m'estimes i no em pots deixar.

ANATOL: Ho creus?

ILONA: Ho sé.

ANATOL: Ho saps?

ILONA: Ho sento.

ANATOL: Així, vols dir que em tindràs als teus peus tota la vida...

ILONA: No et casaràs, ho sé.

ANATOL: Ets boja, filla meva. T'estimo... està bé... Però no estem lligats per tota la vida.

ILONA: Creus que et deixaré anar?

ANATOL: Alguna vegada ho hauràs de fer.

ILONA: Ho hauré de fer? Quan?

ANATOL: Quan em casi.

ILONA, *colpejant la porta*: I això quan serà, bonic?

ANATOL: Oh, aviat, bonica!

ILONA, *excitada*: Però, quan?

ANATOL: Deixa de donar cops. D'aquí a un any, ja farà temps que seré casat.

ILONA: Farsant!

ANATOL: Puc estar casat d'aquí a dos mesos.

ILONA: Potser ja n'hi ha alguna que t'espera!

ANATOL: Sí, en aquests moments, n'hi ha una que m'espera.

ILONA: O sigui que... d'aquí a dos mesos...?

ANATOL: Em sembla que ja comences a tenir dubtes...

ILONA *riu*.

ANATOL: No riguis... Em caso d'aquí a vuit dies.

ILONA *riu encara més fort*.

ANATOL: No riguis, Ilona!

ILONA *es deixa caure rient a la butaca*.

ANATOL, *a la porta, amb el frac posat*: No riguis!

ILONA, *rient*: Quan et cases?

ANATOL: Avui.

ILONA, *mirant-lo*: Quan?

ANATOL: Avui, bonica.

ILONA, *que s'alça*: Anatol, prou bromes!

ANATOL: Parlo seriosament, filla meva. Em caso avui.

ILONA: T'has tornat boig, no?

ANATOL: Franz!

FRANZ, *que apareix*: Senyor...?

ANATOL: El meu ram! (FRANZ *se'n va*.)

ILONA, *amenaçadora, davant ANATOL*: Anatol...!

FRANZ *porta la toia*. ILONA *es gira i es llança amb un crit damunt el ram*; ANATOL *l'agafa amb rapidesa de la*

mà de FRANZ. FRANZ se'n va lentament, amb un somriure.

ILONA: Ah!... Així, és cert?!

ANATOL: Ja ho pots veure.

ILONA li vol arrencar la toia de les mans.

ANATOL: Però, què pretens? (*Ha de fugir d'ella, que el persegueix per la cambra.*)

ILONA: Miserable, miserable!

MAX entra amb un ram de roses a la mà i resta a la porta, estupefacte.

ANATOL, *que s'ha enfilat en un seient i manté la toia enlaira:* Ajuda'm, Max!

MAX corre cap a ILONA i l'agafa; ella es gira de cara a ell, li pren el ram, el tira a terra i el trepitja.

MAX: Ilona! Que s'ha tornat boja? El meu ram! Què faré, ara?

ILONA esclata en un plor violent i es deixa caure a la butaca.

ANATOL, *confús, vacil·lant, al seient:* M'ha provocat... Sí, Ilona, ara plores... Naturalment... Per què et reies de mi...? Es burlava de mi... ho entens, Max?... Deia que no seria capaç de casar-me... I ara, és clar, em caso per oposició. (*Es disposa a baixar del seient.*)

ILONA: Hipòcrita! Mentider!

ANATOL es torna a enfilat.

MAX, *que ha collit la toia de terra*: La meva toia!

ILONA: Em pensava que era la d'ell. Però vostè també s'ho mereix. Per còmplice.

ANATOL, *encara al seient*: Ara, sigues raonable.

ILONA: Sí... això és el que sempre dieu quan ens heu fet posar frenètiques! Però ja ho veureu. Ja veureu quin casament més lluït! Espereu! (*S'aixeca.*) Adéu, per ara!

ANATOL, *saltant del seient*: On vas?

ILONA: Ja ho veuràs.

ANATOL i MAX: On...?

ILONA: Deixeu-me!

ANATOL i MAX, *barrant-li el pas*: Ilona, què vol fer? Ilona, què vols fer?

ILONA: Deixeu-me! Deixeu-me sortir!

ANATOL: Tingues seny... Calma't!

ILONA: No em deixeu sortir? Com...? (*Corre per la cambra i, furiosa, tira a terra el servei de te.*)

ANATOL i MAX, *perplexos*.

ANATOL: I ara et pregunto: hi ha necessitat de casar-se quan t'estimen tant?

ILONA *es deixa caure a terra, esgotada. Plora. Pausa.*

ANATOL: Ja es tranquil·litza.

MAX: Hem de sortir... i jo sense el ram!

FRANZ, *que entra*: El cotxe, senyor. (*Se'n va.*)

ANATOL: El cotxe... el cotxe... Què faig? (*Va cap a ILONA i, darrere d'ella, li besa els cabells.*) Ilona!

MAX, *des de l'altre costat*: Ilona... (*Ella plora en silenci, amb el mocador a la cara.*) Vés-te'n i confia en mi.

ANATOL: Ara sí que me n'haig d'anar... Però, com puc...?

MAX: Vés-te'n.

ANATOL: La podràs allunyar?

MAX: Durant la boda, et diré en veu baixa: «Tot arreglat».

ANATOL: Tinc una por!

MAX: Vés-te'n d'una vegada.

ANATOL: Ah... (Es gira per anar-se'n, torna enrere de puntetes i estampa un petó amb suavitat als cabells d'ILONA; se'n va de pressa.)

MAX, *asseient-se davant ILONA, que continua amb el mocador a la cara i mirant el rellotge*: Hm! Hm!

ILONA, *mirant al seu voltant, com si es despertés d'un somni*: On és, ell?

MAX, *que li agafa les mans*: Ilona...

ILONA, *que s'alça*: On és?

MAX, *sense deixar-li anar les mans*: No el trobaria.

ILONA: Però jo ho vull.

MAX: Vostè, Ilona, és una persona raonable. No vol pas un escàndol...

ILONA: Deixi'm...

MAX: Ilona!

ILONA: On és el casament?

MAX: Això és secundari.

ILONA: Hi vull anar. Haig d'anar-hi!

MAX: No ho farà... Quines idees!

ILONA: Oh, aquesta burla! Aquest engany!

MAX: No és ni una cosa ni l'altra... És... la vida.

ILONA: Calli... Vostè i les seves frases.

MAX: Vostè és infantil, Ilona. Si no, sabria que tot això és inútil.

ILONA: Inútil?

MAX: És un disbarat!

ILONA: Un disbarat?

MAX: Es posaria en ridícul, això és tot.

ILONA: Ah... A sobre, m'insulta!

MAX: Es consolarà.

ILONA: Oh, que malament que em coneix!

MAX: Si ell se n'anés a Amèrica...

ILONA: Què vol dir?

MAX: Si realment l'hagués perdut!

ILONA: Això, què significa?

MAX: El que compta és que la dona enganyada no és vostè.

ILONA: ...!

MAX: A vostè, hi pot tornar... L'altra, la pot deixar.

ILONA: Oh..., si això... *(Amb una expressió salvatge d'alegria.)*

MAX: Vostè té un caràcter noble... *(Li estreny la mà.)*

ILONA: Em vull venjar... i per això estic contenta del que m'acaba de dir.

MAX: Vostè és una d'aquelles que «quan estimen, mosseguen».

ILONA: Sí, ho sóc.

MAX: Ara la veig com una dona extraordinària... com una dona que vol venjar en nosaltres tot el seu sexe.

ILONA: Sí... Ho vull...

MAX, *que s'alça*: Encara tinc temps d'acompanyar-la a casa. *(Per a ell mateix:)* Si no ho fes, encara passaria alguna desgràcia... *(Oferint-li el braç:)* I ara, acomiadi's d'aquestes cambres.

ILONA: No, no, amic meu, res d'acomiar-me. Tornaré.

MAX: Ara es pensa que és un dimoni... i no és més que una dona! *(Després d'un moviment de mal humor d'ILONA:)*

Però ja és prou... *(Obrint-li la porta:)* Sisplau, senyoreta?

ILONA, *girant-se encara abans de sortir, amb una altivesa afectada*: A reveure!... *(Se'n va amb MAX.)*

TELÓ

FITXA D'ESTRENA

Una versió d'aquesta traducció, que ara ha estat ampliada amb la peça *Episodi*, va ser estrenada per la Companyia Teatre a la Deriva, al teatre Artenbrut de Barcelona, el dia 17 d'octubre de 1996, amb el repartiment següent:

ANATOL

MAX

ELSA

ANNIE

ILONA

CORA

FRANZ

Josep Linuesa

Jordi Coromina

Mercè Mariné

Mercè Anglès

Beatriz Guevara

Núria Hosta

Isidre Olmo

Escenografia

Vestuari

Il·luminació

Ajudant de direcció

Direcció

Jon Berrondo

Míriam Compte

Ricard Martínez

Carolina de la Cruz

Jordi Mesalles

LA MEGALOMANIA D'ANATOL*

* Aquesta peça tancava el cicle d'*Anatol*. Posteriorment, hi va ser substituïda per *Matí de boda d'Anatol*. (N. del t.)

PERSONATGES

ANATOL
MAX
EL BARÓ DIEBL
EL MÚSIC FLIEDER
BERTA
ANNETTE

Pati d'un hostal acollidor, la façana del qual ocupa la major part del fons de l'escenari. Una àmplia terrassa s'estén tot al llarg de la façana de l'hostal; des de l'escena, que representa un jardí, hi accedeixen dues escales. A les parts del fons que la façana deixa visibles, hi ha un agradable paisatge de turons, que comença a enfosquir-se per l'arribada del capvespre.

Mentre que una part de l'edifici es perd entre bastidors, l'altra queda lliure... i en aquesta banda veiem una avinguda de pollancs que condueix directament a l'enreixat del jardí. Tant a la terrassa com al jardí del davant, hi ha taules amb cadires, totes buides. ANATOL i MAX seuen en una de les taules de la terrassa, fumant un cigarret.

ANATOL: Recordes, amic Max, l'última vegada que vam seure aquí mateix?

MAX: Em sembla que ja fa molt temps, d'això.

ANATOL: Sí... Casualment, jo necessitava aleshores aquesta decoració... amb la seva placidesa i la seva falta de pretensions... Necessitava aquesta carretera amb els seus pollancre anodins... els prats que hi ha més enllà, amb la seva càlida verdor... els turons propers que es difuminen en el capvespre...

MAX: I avui?

ANATOL: Avui, aquest fons, me l'estimo per ell mateix.

MAX: El teu últim amor?

ANATOL: No... Es tracta només d'una altra mena d'amor, que ara ve a ocupar el seu lloc, l'amor per les coses com a tals.

MAX: ...?

ANATOL: Per la natura com a natura... pels turons com a tals turons... pels cigars com a cigars... pel divan persa com a divan... Fins ara, en canvi, només estimava en les coses les seves relacions amb les persones.

MAX: O sigui que no vols saber res de nosaltres, els pobres mortals?

ANATOL: Oh, no! Continuo estimant els meus amics, i a tu molt especialment.

MAX: No ho creguis pas! Jo només he servit sempre per donar-te la rèplica.

ANATOL: Si abans era així... ara tot canvia, amic meu. Em temo que això no és més que un altre signe de la vellesa que es va acostant. Fa una temporada que, d'una manera sorprenent, m'interesso per les opinions dels altres.

MAX: Ah!

ANATOL: Ara sé escoltar, em torno atent...

MAX: És per això que m'has volgut veure altra vegada després de tant de temps?

ANATOL: Tenia una necessitat tan profunda de tornar a parlar amb tu! És com si t'hagués de recitar el meu testament.

MAX: Au, va!... Què vol dir aquesta nova actitud! Sentimentalismes!

ANATOL: No... és una cosa prou seriosa... És la fi, estimat! El meu cor declara la seva última voluntat.

MAX: I això et torna malenconiós?

ANATOL: No, oh no. No vull tornar a ser estimat... No ho vull.

MAX: Bé, també t'hi sabries conformar, no?

ANATOL: No... tampoc no vull perdre la meva última il·lusió!

MAX: Quina?

ANATOL: Que els joves ja no han de témer res de nosaltres! És una de les il·lusions que més m'ha costat de conservar.

MAX: No l'has tinguda mai, aquesta il·lusió! No ho creguis pas! Sempre has estat un virtuós de la gelosia.

ANATOL: Pot molt ben ser! Parlava així, a la babalà... M'ha passat pel cap...! D'altra banda, hi tens res en contra si afirmo el contrari del que he dit fa un minut?

MAX: Oh, no, m'ho esperava!

ANATOL: De vegades sí que m'agradaria tornar a ser estimat. Que tot s'ha acabat és una cosa massa simple, oi Max?

MAX: El teu anhel, no s'ha cansat encara?

ANATOL: Per què hauria de ser així? Només he adquirit l'art de viure al màxim amb un mínim desplegament d'experiències externes... i és per això que, en determinats moments, tot el meu passat em sembla tan pobre... i en altres moments, d'una riquesa tan singular...

MAX: El nostre horrible costum de voler posseir sempre la mesura necessària!

ANATOL: Just, això és injust! I del record, és evident que no te'n pots refiar... Menteix, té els seus capricis... i a més, nosaltres mateixos, què sabem realment de les nostres aventures? Nosaltres i les dones... amb els nostres afanys, seguim camins del tot diferents! A cada dona, li he preguntat: «Has estimat ningú abans que a mi?» I cada dona m'ha preguntat: «Estimaràs ningú després de mi?...» Nosaltres volem ser sempre el seu primer amor, i elles volen ser el nostre últim amor.

MAX: Sí... sí!

ANATOL: Veus? He vist fa poc aquesta noia, l'Annette, aquesta criatura que es passeja amb el violinista... És un encant, t'ho asseguro.

MAX: Bé, i què?

ANATOL: Aquest Flieder és jove, amable, té talent, i jo... tinc altres coses, moltes, però en tot cas, ja no sóc jove, gairebé sóc un vell...

MAX: Bé, i què passa amb aquesta Annette?

ANATOL: Coqueteja!

MAX: Vaja!

ANATOL: Amb mi... Te n'adones? Amb mi! És irritant!

Surt a passejar amb aquest jove, saps?, agafada del seu braç, tal com van les noietes joves... amb aquells ulls embadalits, estúpids, immorals... Passo jo pel costat i els ulls perden el seu aire embadalit, es claven en mi, i ja no són estúpids, sinó dolços i murrís... Ara, això sí, continuen sent immorals.

MAX: I per què, de cop i volta, m'expliques tot això de l'Annette?

ANATOL: No sé, m'ha passat pel cap. Penso en les poques possibilitats que hi ha de sentir-se segur! Nosaltres, per molt que coneguem una dona, l'únic que sabem és com ens estima, mai... com podria estimar un altre home! Per això tampoc no és cap garantia que ens abordi amb llàgrimes als ulls tot fonent-se en tendresa —cosa que sovint ens torna confiats... Potser al mateix temps adora un altre home i se li presenta d'una manera ben diferent... frívola, lleugera, fogosa i plena de gràcia.

MAX: Penses que la petita Annette, amb aquest Flieder, juga a ser una sentimental?

ANATOL: Juga?... Ho és!! Les dones s'imaginen elles mateixes que fan comèdia perquè, senzillament, els estranya ser ara d'una manera i després d'una altra. I molt sovint no hi ha rastre de comèdia en la seva conducta... Ni tan sols menteixen tan sovint com ens pensem... Allò que els passa, simplement, és que, cada minut, consideren veritat una cosa diferent.

MAX: Quina calma que hi ha, aquí! T'hi sents realment bé!

ANATOL: Sí, i literalment et sap greu que no t'hagis de consolar de res! La pau d'un capvespre com aquest seria ideal per deixar enrere qualsevol dolor!

MAX: Qui ha pogut deixar mai enrere un dolor autèntic?

ANATOL: Ah, sí, qualsevol dolor! És tan banal, m'ha pas-

sat tantes vegades, que he acabat desconfiant del meu dolor! Era l'últim i el més intens!

MAX: Així, el mateix consol es torna dolor.

ANATOL: I no és veritat, això? Pensa en tot el que pot aconseguir algunes vegades un passeig solitari, una hora de reflexió, un poema amb el qual t'arrenques escrivint alguna cosa de l'ànima!

MAX: Oh... em sembla que se'ns ha acabat la soledat... No ho sents?

ANATOL: ...?

MAX, *que mira per damunt de la barana mentre se sent soroll de cotxes*: Ja giren per la cantonada i vénen disparats cap aquí!

ANATOL: Quants cotxes veus?

MAX: Dos... tres... Déu meu, s'acosten com una exhalació! Encara en veig un altre que passa per la cruïlla...

ANATOL: I vénen directament cap aquí?

Rodar de cotxes i galop de cavalls.

MAX: Homes i dones. Ah, mira! Ens fan senyals amb els mocadors!

ANATOL: Coneguts?

Els cotxes passen per la calçada lateral i s'aturen davant la façana invisible de l'hostal. D'un dels cotxes sona una salutació: Bona nit, amics!

ANATOL: Bona nit! De qui es tracta?

MAX: Era el baró Diebl. Ah, mira, a l'últim cotxe hi va la Berta!

ANATOL: Com!? Encara es dedica a passar-ho bé?

MAX: Sí, encara! I quan penso que ja fa vint anys que s'hi dedica!

ANATOL: En aquella època tenia setze anys!

MAX: És una llàstima que no puguem veure el futur.

ANATOL: Per què?

MAX: Si en aquell temps se t'hagués presentat amb la imatge d'ara! (*Assenyalant la carretera.*)

ANATOL: Ah, Déu... No se'ns estalvien pas aquestes imatges. El que passa és que no són tan precises!... És que potser n'has exclòs les altres dones?

MAX: No ben bé.

ANATOL: Quin enrenou!

MAX: Bé, potser no vindran fins aquí. Potser es quedaran al saló i ja no ens destorbaran més.

ANATOL: El baró Diebl... aquest viu com vol!

MAX: Encara hi vas alguna vegada, amb ell i la seva colla?

ANATOL: Oh no, no m'hi he relacionat gaire. Em posa nerviós, aquesta gent! Saps? Quan vas trompa, hi pots tenir alguna conversa. I jo no m'he entrompat mai...

MAX: A la seva manera, segur que són prou feliços!

BARÓ DIEBL, *entrant*: Bona nit i Déu vos guard! Us he reconegut des del cotxe.

ANATOL: Bona nit.

MAX: Bona nit.

BARÓ DIEBL: Veig que cal sortir fora de la ciutat per topar-se amb tu.

ANATOL: No ben bé!

BARÓ DIEBL: Doncs on t'amagues, a veure? Has estat de viatge?

ANATOL: He estat aquí.

BARÓ DIEBL: T'has fet ermità?

ANATOL: Continuo fent d'ermità.

BARÓ DIEBL: Oh! (*A Max:*) Tu què hi dius, estimat?... Continua fent d'ermità. O sigui que vol dir que ho ha estat sempre.

MAX: Sí, ja ho he entès.

BARÓ DIEBL: Però, escolta, fes-me el favor! No actuis d'aquesta manera! Abans eres molt entretingut, molt, però molt! I segur que encara ho ets!

ANATOL: No ho he estat mai, d'entretintut.

BARÓ DIEBL: Ah, molt bé! Avui tens l'oportunitat de ser-ho.

ANATOL: Massa bondat, per part teva!

BARÓ DIEBL: Sí, tots dos ho podeu ser! Us trobareu amb gent coneguda, perfectament coneguda.

ANATOL: Ets molt amable, de debò... Però estem a punt de tornar cap a casa.

BARÓ DIEBL: Cap a casa? No feu el ridícul, ara! Us divertireu com uns déus! Penseu en la gent que ha vingut! Prescindint de la Berta... que no hi falta mai. Sabeu qui hi ha? La Juliette! Ja la coneixeu, oi?

MAX: La francesa?

BARÓ DIEBL: Sí, sí, us ho imagineu? I ell —el seu «ell»— està fent la volta al món! Oh sigui que a ella li ve tot de cara!

MAX: Ah, Déu! Les dones t'enganyen encara que només facis una volta fins a Weidlingau...

BARÓ DIEBL: Sí, molt bé... tens tota la raó! (A ANATOL:) El que vol dir és que les dones aprofiten qualsevol ocasió!

ANATOL: Sí, sí, ja ho he entès!

BARÓ DIEBL: Com que no has rigut! Un acudit fa riure, no? Bé doncs, què deia...? La Juliette! Sí, i després també hi ha la Rosa, que s'ha tornat terriblement orgullosa. Que hagi vingut és un mèrit meu! No m'has preguntat per què s'ha tornat orgullosa...

ANATOL: No...

BARÓ DIEBL, a MAX: Tu tampoc...

MAX: Oh, sí. Per què la Rosa s'ha tornat tan terriblement orgullosa?

BARÓ DIEBL: No ho sabem... Només ho suposem: masses alternatives.

MAX: Oh.

BARÓ DIEBL: Bé, deixem-ho córrer! I després també hi ha la senyoreta Hanischek, que és nova, i volem fer-ne el llançament.

MAX: Senyoreta Hanischek?! És horrorós!

BARÓ DIEBL: Provisionalment, aquest és el nom que li donem. Encara que realment es diu així! Però a més, dóna la casualitat que el seu nom de fonts és encara més horrible. A veure si l'endevineu...

ANATOL: Com vols que endevinem el nom d'una persona?

BARÓ DIEBL: Barbara! I resulta que tampoc no té cap nom de guerra... Avui tenim la intenció de batejar-la.

MAX, *encara amb horror*: Barbara! Barbara!!

BARÓ DIEBL: Sí, què hi dieu? Barbara! M'agradaria conèixer els amants que fins ara se les han hagut d'apanyar amb aquest nom. I penseu que al pobre Fritz Walten, que ara surt amb ella... no se li ha acudit encara cap altre nom. Pobre diable! I no té més remei que anar-li dient Barbara! Escolteu-me: que no em pregunteu qui és aquest xicot?

MAX: Sí, sí, digue'ns qui és...

BARÓ DIEBL: Primer digueu-me si vindreu.

ANATOL: Pel que fa a mi, apreciat baró, la veritat és que no tinc humor.

BARÓ DIEBL: Com? De debò m'haig de creure que et pot faltar l'humor per a una cosa com aquesta?

ANATOL: Tan incompreensible resulta que et trobis justament en un estat d'ànim poc favorable?

BARÓ DIEBL: Au va, no et donis tanta importància!

ANATOL: No tinc cap ganes de divertir-me. Em falta el teu talent per a la diversió.

BARÓ DIEBL: Doncs jo t'he vist prou divertit!

ANATOL: És que no m'has sabut comprendre. En qualsevol cas, m'he divertit a la meua manera... no a la dels altres.

BARÓ DIEBL: Bé, cadascú es diverteix com pot.

ANATOL: Sí, i a tots els que us heu reunit allà al saló, us dono les gràcies de tot cor!

BARÓ DIEBL: Ah, potser per al teu gust no som prou galants amb les dones...

ANATOL: Com les veieu, vosaltres?

BARÓ DIEBL: Qualsevol que et sentís, diria que has estimat unes dones completament diferents de les que hem tractat els homes normals i corrents.

ANATOL: És clar que sí... Perquè he estat jo qui les ha estimat! O potser creus realment que he dut la mateixa vida que vosaltres, que tu? Et penses que les nostres aventures eren les mateixes, perquè, vistes des de fora, semblaven iguals? Tu i els teus semblants... En cada dona busqueu la *cocotte*, i jo, en cada *cocotte*, he buscat la dona!

BARÓ DIEBL: D'això, se'n dedueix que a mi no m'ha calgut buscar tant de temps.

ANATOL: I que t'has equivocat sovint!

BARÓ DIEBL: I tu cada vegada... com tot aquell que sent adoració per les dones.

ANATOL: Jo no sento adoració per elles!

BARÓ DIEBL: Oh, sí! Les adores perquè et fiques al seu interior. Això és vanitat d'artista!

ANATOL: Per això no em podeu entendre els diletants de l'amor.

BARÓ DIEBL: Bé, doncs vine a exercir entre nosaltres el teu esperit d'artista.

ANATOL: Això, no sempre és possible.

BARÓ DIEBL: Potser avui n'hi ha una que et pot interessar.

MAX: La senyoreta Hanischek?!

BARÓ DIEBL: Oh, no! Alguna cosa més especial... una noia jove i bonica com una deessa! Avui ve amb nosaltres per primera vegada.

MAX: Sola?

BARÓ DIEBL: Oh, no... amb ell... amb en Flieder!

ANATOL: Amb qui?

BARÓ DIEBL: Amb el Flieder de l'òpera.

ANATOL: Ah, l'Annette?

BARÓ DIEBL: Sí, ell... Gelós com un imbècil... per trencar-se de riure... Sí, és encantador, gairebé ingenu.

ANATOL: Saluda-la de part meva!

BARÓ DIEBL: Tampoc no et tira, això? A veure, amb què et podríem atreure? Dignes, Max, és que potser està enamorat de debò? (A ANATOL:) O potser sospires per alguna cosa meravellosa, intacta... per una dona que no sàpiga res, absolutament res de la vida i de l'amor? No tinc raó, Max? Doncs, espera't. La propera vegada et portarem una verge.

ANATOL: No cal. Les meves verges, me les faig jo mateix.

BARÓ DIEBL: Oh, de vegades això deu tenir les seves dificultats!

ANATOL: No és l'única ambició de l'amor?

MAX: No, l'única irrealitzable.

ANATOL: Fer que tots els altres quedin oblidats, que no hagin existit mai.

BARÓ DIEBL: Sí, però pensa que no et calgui ni tan sols fer aquest esforç.

MAX: Que no s'hagi de perdonar res, absolutament res...

ANATOL: Sempre hi ha alguna cosa a perdonar.

MAX: Encara que tu siguis el primer?

ANATOL: Sí, perquè potser podria haver estat un altre! I fins i tot quan ets el primer, potser encara cal perdonar més que en altres casos... Perdonar-te a tu mateix.

BARÓ DIEBL: Avui sí que no en sortirem, d'aquest home.

ANATOL: Tu, Max, per mi no estiguis.

MAX: Et vols quedar aquí tot sol?

ANATOL: Una estona més. Potser encara m'hi trobaràs quan tornis a pujar.

MAX, *al* BARÓ DIEBL: Bé doncs, vindré a passar una estoneta amb vosaltres.

BARÓ DIEBL: A reveure, doncs, el meu malenconiós Anatol!

ANATOL: Adéu-siau! (*El BARÓ DIEBL i MAX se'n van.*)

ANATOL encén un cigar, mira per la barana de la ter-

rassa, cap al paisatge capvespral... Després, pren el barret i el bastó i es disposa a sortir. S'obre la porta del local i surt ANNETTE a la terrassa.

ANNETTE: Senyor Anatol!

ANATOL:....?

ANNETTE: Oh, ja se n'anava?

ANATOL: Senyoreta Annette, és vostè?

ANNETTE: Sí, la senyoreta Annette! M'han enviat a buscar-lo...

ANATOL: O sigui que és cert que està amb aquesta gent?

ANNETTE: Sí, ja l'hi ha dit el baró, oi?

ANATOL: Sí, sí, és clar...

ANNETTE: I per què està tan trist, si es pot saber?

ANATOL: Trist?

ANNETTE: Per què no vol venir amb nosaltres? És tan bonic! I si vostè hi fos, encara seria més bonic!

ANATOL: És que no acabo d'entendre per què hi és vostè.

ANNETTE: I per què no?

ANATOL: No entenc que, vivint un moment de felicitat pròpia, es pugui..., amb aquesta gent... O més encara, no, no entenc que un es pugui barrejar amb gent de cap mena.

ANNETTE: Com vol dir que no ho entén? Ja veig que vostè és igual que ell.

ANATOL: Per què?

ANNETTE: Ell tampoc no ho entén. No es pot fer una idea de com li desagrada anar amb gent.

ANATOL: Ah!

ANNETTE: Sempre voldria estar amb mi...

ANATOL: Això és perfectament natural!

ANNETTE: Sí, sap? De vegades m'encanta anar a passejar amb ell, perquè m'agrada la natura...

ANATOL: Ah, sí?

ANNETTE: Sí, molt!

ANATOL: Però també li agrada la gent, oi? Una bona i alegre companyia, on tothom canta i beu...

ANNETTE: Oh, sí!... Això encara m'agrada més.

ANATOL: I ell, ho sap?

ANNETTE: Ho hauria de saber.

ANATOL: Per què no l'hi diu?

ANNETTE: Què vol que li digui?

ANATOL: Més o menys això: estimat, sento un gran afecte per tu, però la soledat em fa posar molt trista... i jo vull estar alegre.

ANNETTE: És que, sap? Si l'hi digués d'una manera tan directa, l'ofendria... Té una gelosia tan gran de tot i de tothom! Sovint no em puc permetre ni riure!

ANATOL: Doncs faci-ho ara que no la sent.

ANNETTE: Sí... però ara no en tinc ganes.

ANATOL: Ah, no?

ANNETTE: I encara que en tinguéis, no ho puc fer! Justament, no fa gaire...

ANATOL: Bé... Per què s'interromp?

ANNETTE: Fa massa estona que sóc aquí amb vostè. S'impacientaran.

ANATOL: Però, a veure, expliqui's. (*L'atrau amb ell fins a un banc, li agafa la mà mentre ella el mira i després somriu amb coqueteria.*) Digui'm què ha passat no fa gaire...

ANNETTE: Doncs bé... no fa gaire m'hauria posat a riure de bona gana... sense poder-ho fer... i ell, aleshores, s'ha posat a parlar tanta estona i d'una manera tan rara... i li han pujat les llàgrimes als ulls...

ANATOL: I què més?

ANNETTE: S'ho imagina?... Un home plorant. No vull que ho repeteixi.

ANATOL: I vostè no li ha dit res?

ANNETTE: Oh, no, senzillament m'he empassat el riure tant com he pogut.

ANATOL: Pobra criatura!

ANNETTE, *coqueta*: Tant li agrada la meva mà?

ANATOL: De fet, vostè no l'estima d'una manera gaire intensa... ni tan profunda... com ell voldria segurament que l'estimessin... I això vostè l'hi hauria d'aclarir.

ANNETTE: Besi'm la mà.

ANATOL: Per què?

ANNETTE: Doncs deixi-la anar...

ANATOL li besa la mà. ANNETTE riu suaument. Pausa breu.

ANATOL: Sí, sí, caldria que l'hi digués...

ANNETTE: Què li haig de dir?

ANATOL: Que aquest no és l'amor que ell exigeix, que vostè no el pot estimar així...

ANNETTE: Però això el faria desgraciat!

ANATOL: Doncs, molt bé!

ANNETTE: És que jo me l'estimo... Però d'aquestes tendres emocions, no en vull saber res, no, no, de cap manera! (*S'alça d'un salt.*) No... Havia oblidat completament per què sóc aquí! Cal que vostè baixi a reunir-se amb tothom!

ANATOL: Però filla meva, si estic tan bé xerrant aquí amb vostè, tots dos sols!

ANNETTE: Allà també podrem parlar a soles.

ANATOL: Oh, i ell? Què en diria?

ANNETTE: Ja parlariem ben baixet.

ANATOL: No crec que això el tranquil·litzés gaire.

ANNETTE: Així, què? Ve o no ve?

ANATOL: Quins ulls més dolços que té, si em permet...

ANNETTE: No és cert que sóc irresistible?

ANATOL: Doncs, potser sí!

ANNETTE, *de sobte, alçant els braços*: Vingui!

ANATOL: Però, filla meva...

ANNETTE, *que cau agenollada als peus d'ANATOL, de sobte*: Anatol, vingui!

ANATOL: I ara? Què li agafa?

ANNETTE: Oh, bé ens podem permetre una miqueta de comèdia!

ANATOL: Ja em sembla bé que, almenys, ho reconegui.

ANNETTE: Però, i si fos veritat?

ANATOL: Li demano per favor que s'aixequi!

ANNETTE, *incorporant-se*: I ara me l'enduc amb mi allà baix... i vostè s'asseurà al meu costat... i...

ANATOL: Ah, ja ho veig! Em vol utilitzar per posar-lo gelós...

ANNETTE: Per què? No creu que vostè m'agrada?

ANATOL: Vostè és una mica massa coqueta, Annette!

ANNETTE: Això ho diu perquè no em creu. (*Es treu una flor del pit, la besa i la dóna a ANATOL.*) També és coqueteria? (*En aquest moment apareixen el BARÓ DIEBL, FLIEDER i BERTA.*)

BARÓ DIEBL: Ei, Annette, què hi ha? En volíem guanyar un i n'hem perdut una!

ANNETTE: Em sembla que no hi ha res a fer.

FLIEDER: Potser no ho has provat tot.

ANATOL: Senyor Flieder! Oh... Berta!!

BERTA: Sí, sóc jo. I et suplico que ens acompanyis! A mi també m'ho negaràs?

ANATOL: Tanta gentilesa, tanta bondat!

BERTA: Sí, el vell amor no es rovella!

ANATOL: Vinc, vinc... No m'hi puc resistir més!

BERTA: Vine, dóna'm el teu braç! (*Els altres els precedeixen.*)

ANATOL: Un moment, Berta! T'haig de preguntar una cosa.

BERTA: El meu vell i estimat Anatol... Dignes, què et passa?

ANATOL: Quant temps feia que no parlava amb tu?

BERTA: Saps quant fa?

ANATOL: L'última vegada... deu fer una pila d'anys.

BERTA: Però ara, què et passa pel cap?

ANATOL: Potser sí que ens hem vist... alguna vegada... i també hem parlat... sí, sí... Però érem realment nosaltres dos?

BERTA: Com?

ANATOL: Hem conversat com a bons coneguts que tota la seva vida s'han anat creuant i han continuat el seu camí... A tots dos se'ns havia esborrat ja de la memòria allò que havíem estat l'un per a l'altre...

BERTA: Oh, jo encara ho sé molt bé.

ANATOL: Te'n recordes, encara?

BERTA: Però, ximplet... Jo mai no m'he oblidat encara de ningú!

ANATOL: Que joves... Que joves érem aleshores! I no sé per què... sembla que avui et torni a veure per primera vegada després del nostre últim petó!... I en tot aquest temps que queda entremig... com t'han anat les coses?

BERTA: Doncs, molt bé. M'han anat molt bé.

ANATOL: T'he tornat a veure... aquí i allà, sí! Però com t'ha anat? Saps que a mi, gairebé mai se m'ha acudit, quan et trobava... que havies estat la meva amant?

BERTA: Molt afalagador!

ANATOL: De fet, ja està bé així... perquè et vaig adorar molt seriosament...

BERTA: Oh, ho sé, ho sé!

ANATOL: I també el tornes a tenir tan clar davant teu, així de sobte, aquell temps tan allunyat?

BERTA: Oh, ho tinc tot ben present!

ANATOL: Ah!

BERTA: Per exemple... espera't... Recordo les teves passejades sota la meva finestra!

ANATOL: Ah, d'això, encara te'n recordes?

BERTA: Sí, era tan còmic!

ANATOL: Hm... potser hi havia altres coses que et semblaven còmiques en aquell temps.

BERTA: Oh, no, eres tan dolç!

ANATOL: Ah, calla, calla...! Ara ens ho hem de dir tot tal com era.

BERTA: Tot?

ANATOL: Sí, tot! Encara tinc tantes coses per preguntar-te!

BERTA: Saps? No t'acabo d'entendre... Ara se t'acudeixen aquestes coses?

ANATOL: Ja t'ho he dit: avui et veig com si fos la primera vegada i, per a mi, és com si ens haguéssim separat sense haver-ho dit tot... Hi havia tants enigmes en els teus ulls... i també el teu somriure era tan estrany... i a més...

BERTA: I a més... què?

ANATOL: Et vas consolar tan aviat!

BERTA: Bé, sí...

ANATOL: Com?

BERTA: Tu també, no?... Per favor... Que allò s'havia d'acabar, ho sabíem tant tu com jo...

ANATOL: Tu ho sabies?

BERTA: I doncs, què et penses? De vosaltres els homes, suposes que ens hem de creure així, sense més ni més, allò que ens expliqueu?

ANATOL: Però si aleshores... tu eres encara una criatura...

BERTA: Oh, Déu! De llesta, ho he estat sempre.

ANATOL: I quan ens juràvem amor etern... tu sempre vas saber que en realitat...

BERTA: I tu què? Que et vas voler casar amb mi, potser?

ANATOL: Però sentíem una adoració veritable l'un per l'altre.

BERTA: Ah... sí! Però no per això has de perdre el cap de seguida...!

ANATOL: Sí, sí...

BERTA: Què et sembla, entrem?

ANATOL: Oh, no, t'ho prego... s'està tan bé aquí... amb aquesta fresca tan agradable...

BERTA: Ah, veig que això encara ho conserves...

ANATOL: Això? Què?

BERTA: Això de ser tan poètic.

ANATOL: Perquè trobo agradable la fresca nocturna?

BERTA: Veus com encara ho recordo tot?... També en aquell temps, de vegades em duïes alguna poesia.

ANATOL: Veus?... Jo no que no me'n recordo!

BERTA: Una vegada en vam llegir una amb la Flora... Te'n recordes, de la Flora, aquella rossa? (*Riu.*)

ANATOL: De què rius, ara?

BERTA: Ella el va declamar... saps?... d'una manera molt patètica i fent uns ulls així com els teus...

ANATOL: Els meus ulls?

BERTA: Sí... Uns ulls grossos, transcendents!

ANATOL: Ah, jo faig uns ulls transcendents?

BERTA: Oh, als teus ulls es podien llegir totes les coses imaginables!

ANATOL: També gelosia?

BERTA: Per què ho preguntes?

ANATOL: Hm... Casualment em ve a la memòria un vespre en què tots dos érem al teatre.

BERTA: Hi anàvem sovint.

ANATOL: És que jo penso ara en una nit molt concreta. Es tractava d'una opereta, i al costat nostre hi havia un cavaller elegant, amb una barba grisenc, que et mirava amb insistència.

BERTA: Què?

ANATOL: Et mirava com solem mirar una persona que coneixem...

BERTA: Ah, era aquell francès..., un senyor alt.

ANATOL: Sí, sí, un francès! El vas conèixer?

BERTA: Sí... no!

ANATOL: Sí, sí! I aleshores no m'ho vas dir!

BERTA: Bé, sí, aleshores... Eres tan gelós!

ANATOL: Sí, és que no deixava de mirar-te ni un moment!

BERTA: I jo, què volies que hi fes?

ANATOL: De què el coneixies?

BERTA: Què sé jo? Però, a veure, què vols de mi? Espero trobar-me amb un vell amic i se'm torna groller com un amant!

ANATOL: Serà millor que em responguis. D'aquella nit, encara puc recordar amb precisió... que tu em vas voler tranquil·litzar. Ho recordo perfectament! Encara em sonen les paraules a l'orella.

BERTA: Les paraules?

ANATOL: I la mirada amb què em deies: «Au, va! Ara també et poses gelós d'aquest vell?»

BERTA, *que riu*: Doncs mira: no era tan vell!

ANATOL: O sigui que aleshores em vas mentir, senzillament em vas mentir!

BERTA, *colèrica*: S'ha de fer així! Així, s'ha de fer!

ANATOL: ...?

BERTA: Ens arrenqueu les mentides. Ens hi obligueu!

ANATOL: Sempre et vaig conjurar a dir únicament la veritat.

BERTA: Sí, amb les teves paraules! Però són els ulls els qui parlen, els ulls!

ANATOL: Què diuen, els ulls?

BERTA: Doncs això: enganya'm... enganya'm!

ANATOL: Quin disbarat!

BERTA: Ho veus, com tinc raó? Encara avui m'agraïries que ho fes.

ANATOL: Així que coneixies aquell francès?

BERTA: Ja te n'has adonat, oi?

ANATOL: I si et digués: «Ets una coqueta», te'm tornaries impertinent!

BERTA: A un home com tu, és impossible confessar-li res.

ANATOL: Potser perquè et vaig torturar massa?

BERTA: Sí, ho vas fer, però a mi tant se me'n donava.

ANATOL: I la teva expressió seriosa, les teves llàgrimes quan et feia algun retret?

BERTA: Ah, plorava?

ANATOL: Unes llàgrimes que no recordes, no podien ser sinceres!

BERTA: És que tu et posaves tan tendre quan jo m'entristia... Ja ho sabia, que eres així.

ANATOL: Ah, i per això...

BERTA: És tan dolent, per part meva, desitjar que fossis tendre amb mi?

ANATOL: O sigui que, a més de coqueta, falsa i comediant... Vas ser tot això?

BERTA: Ja aleshores m'ho havies dit mil vegades.

ANATOL: Sí, però no ho creia!

BERTA: Però escolta, tresor meu! No és cert que tot allò va ser molt bonic?... Per això et perdonava de bona gana el teu avorriment.

ANATOL: Ah, també era avorrit?

BERTA: Bé... saps? Hi havia moments que... Tenies tants canvis d'humor! I a més, et trencaves contínuament el cap amb unes històries tan velles... i de tot n'havies de parlar cent vegades... I sovint et transtornaves, embogies del tot...

ANATOL: Ah, sí?!

BERTA: Oh, de vegades també era molt bonic, sí, molt poètic...

ANATOL: Però la majoria de vegades era avorrit i ridícul!

BERTA: Oh, tot el que pensaves, jo ja ho sabia, sempre... També quan es tractava d'algun disbarat.

ANATOL: O sigui que aquelles mirades tan especials, tan somiadors, de les quals semblava arribar-me una dolça comprensió, no eren res més... que estranyesa?

BERTA: Veig que encara parles igual...

ANATOL: L'eterna estranyesa, frívola i sense la més mínima comprensió.

BERTA: Sempre ho has dit, que no et comprenc.

ANATOL: I jo que ni tan sols m'ho creia!

BERTA: Jo t'entenia molt bé! Els homes, allò que feu és imaginar-vos sempre que no us comprenem...

Entren el BARÓ DIEBL i MAX.

BARÓ DIEBL: Allà baix es comença a animar la cosa! Justament ara es tracta de batejar la senyoreta Hanischek!

BERTA: Ah, doncs hi haig de baixar. Tinc pensat un nom encantador per a ella.

ANATOL: Un moment, Berta!

BERTA: Vinga, ràpid, rapid!

ANATOL: Vés-te'n.

BERTA: Farsant! (*Se'n va amb el BARÓ DIEBL.*)

MAX: Què li volies?

ANATOL: Li volia fer una última pregunta que avui segurament m'hauria contestat.

MAX: Però què us havíeu de dir, amb ella?

ANATOL: Imagina't que, de sobte, m'han vingut unes ganes boges de fer-me explicar per la Berta la nostra història d'amor. En aquells temps es burlava de mi, coquetejava amb altres homes, m'entenia ben poc i probablement també m'enganyava...

MAX: Bé, i què més! Aquesta persona...

ANATOL: Sí, però aleshores semblava qui sap què! Qui s'ho podia pensar, això? Quina destresa en la simulació. I en canvi ho era... ah, què dic? ... Aleshores... abans que un home la besés per primer cop, sí que ho era! És tan casual allò que vivim! El seu primer amant no devia sentir-se més orgullós d'ella que el darrer!

MAX: Bé, sí... Vols marxar, ara?

ANATOL: Però ara, m'ha dit la veritat? Potser en aquesta dona, les imatges dels records, amb el pas del temps, s'han modificat, desplaçat, falsejat! Potser en aquella època sí que em comprenia i ara ja no se'n recorda!

MAX: A veure, digues, per què dónes tantes voltes a les co-

ses? En aquest moment, tornes a amargar-te la vida per una dona que tenies oblidada des de fa vint anys?

ANATOL: És estúpid... és morbós! Però la meva frivolitat s'ha tornat tan melangiosa! Vaig arrossegant tots els meus records i hi ha dies que els escampo...

MAX: Com qui buida un sac de perles...

ANATOL: Que són completament falses.

MAX: I si n'hi ha una d'autèntica?

ANATOL: A ella, de què li serviria? Ha de carregar, amb totes les altres, la maledicció de la desconfiança! Diferenciar-les és impossible! I qui sap si alguna vegada no vaig estimar la dona que realment em comprenia i vaig tenir la possibilitat de ser feliç... i no vaig gosar de ser-ho... Véns amb mi? (*Baixen l'escala.*)

ANNETTE entra corrents i mira al voltant.

FLIEDER, *darrere d'ella*: On vas? On?

ANNETTE: Ja tornes a ser aquí?

FLIEDER: Sabia que aquí dalt hi ha alguna cosa que t'atreu!

ANNETTE: Però, què dius? Qui, m'atreu?

FLIEDER: Què hi busques aquí a la terrassa?

ANNETTE: Estar sola amb tu.

FLIEDER: Amb mi?

ANNETTE: Sabia que em venies al darrere.

FLIEDER: Ah, sí?

ANNETTE: Abans, m'ha molestat tant que em deixessis sola tanta estona! I si no m'haguessis seguit... no hauria pogut continuar pensant que m'estimes...

FLIEDER: Ho saps, ara?

ANNETTE: Oh, sí, ho sé... estimat!

FLIEDER: T'haig de dir una cosa, bonica! Sortim d'aquí!

ANNETTE: Què...?

FLIEDER: Sí, tornem amb tota la gent, allà baix... Anem-hi... Jo sol... amb tu...

ANNETTE: Però, ara mateix? (*Distreta.*) Mira, ara passa per allà...

FLIEDER, *molt molest*: Qui?

ANNETTE: Ell, l'Anatol... i en Max!

FLIEDER: Per què mires allà fora? Què és el que tant t'interessa?

ANNETTE: Suposo que puc observar les coses de fora, no?

FLIEDER: No, no quan et parlo del meu amor! I justament se t'acut de mirar aquest home!

ANNETTE: Estàs gelós, oi que sí?

FLIEDER: ...?

ANNETTE: Però, angelet meu..., si és un vell!!

TELÓ

TAULA

L'ANATOL D'ARTHUR SCHNITZLER	7
CRONOLOGIA.	15
ANATOL . . .	19
INTRODUCCIÓ	21
LA PREGUNTA AL DESTÍ.	25
COMPRES DE NADAL . .	39
EPISODI.	49
PEDRES COMMEMORATIVES .	65
SOPAR DE COMIAT	71
AGONIA	85
MATÍ DE BODA D'ANATOL	97
FITXA D'ESTRENA	117
LA MEGALOMANIA D'ANATOL	119

Darrers títols publicats:

39. Carlo Goldoni, *La família de l'antiquari*
40. Molière, *Les dones sàvies*
41. John Millington Synge, *Genets cap a la mar i Les bodes del llauner*
42. Friedrich Schiller, *Maria Estuard*
43. Bernard Shaw, *Comandant Barbara*
44. Luigi Pirandello, *Aquesta nit improvisem*
45. Arthur Schnitzler, *La Cacatua Verda*
46. Pierre de Marivaux, *El triomf de l'amor*
47. Carlo Goldoni, *L'hostalera*
48. Friedrich Schiller, *Els bandits*
49. Almeida Garrett, *Fra Luís de Sousa*
50. Henrik Ibsen, *Casa de nines*

Anatol, la primera gran creació literària de Schnitzler, és un cicle de peces en un acte. L'autor hi va treballar entre els anys 1889 i 1892. Els diferents textos que componen l'obra són intercanviables; cadascun constitueix una unitat amb una idea central pròpia. La majoria van ser publicats i estrenats per separat i el cicle complet de l'obra va aparèixer publicat el 1892, amb un pròleg d'Hugo von Hofmannstal.

Les peces que integren *Anatol* són uns primers apunts per a *La ronda* i palesen tota la teatralitat de Schnitzler, gran aforista i un mestre de les rèpliques brillants i agudes. La personalitat passiva i inactiva d'*Anatol*, que és la que imposa també l'estructura formal a l'obra, reflecteix la situació psicològica de les classes dominants de la monarquia austrohongaresa a la fi del segle XIX.

Publiquem en aquest volum el cicle complet d'*Anatol* seguit de l'obra *La megalomania d'Anatol*, amb traduccions de Feliu Formosa i un pròleg d'Adan Kovacsics.

ISBN 84-7794-540-3

9 788477 945406